YÖN

HAFTALIK GAZETE

ORGENERAL SUNAY

Yıl : 5 - Sayı : 151 18 ŞUBAT 1966 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖNE

Hümanist'in pastası..

1958 Nobel Barış Ödülünü kazanmış olan «Hümanist» R. P. Dominique George Pire geçenlerde Rotary Kulübünde konuşmuş. Konusma sık sık alkışlarla kesilmiş ve güleç yüzünü gazetelerde gördüğümüz George Pire'e büyük bir pasta armağan edilmiş (anlaşılan hümanistin iki gün önce kutlandığı doğumgünü şerefine).

Doğrusu önce sevindik. Bizim Rotary'ciler artık gerçek Batı Burjuvası olma yoluna giriyorlardı, demek. Navlon faturalarla kâr kâr üstüne para kazanmak işinden zaman ayırıp Hümanizmle yakından ilgilenmeğe başlamışlardı. Onlara batıdaki anlamında burjuva diyebileceğimiz gün yakındı demek.

Ama ne yazık ki bu umudumuz da pek kısa sürdü; gazete haberini biraz daha okuyunca öğrendik ki Mösyö Pire, «Barış bütün insanların farklarını muhafaza ederek bir ahenk içinde yaşamalarıdır» incisiyle bizimkilerinden sık alkışlarını ve kocaman pastayı hakketmiş.

İnsanların farklarını muhafaza ederek bir ahenk içinde yaşamaları...

Yani işçi yine bir kilo zeytin parasına bütün gün çalıştırılsın.

Yani yine emekçinin alın terinden alınan vergilere bindirilsin.

Yani topraksız köylüye zinhar toprak verilmesin. Binlerce dönüm toprak kimin elindeyse yine onda kalsın.

Yani sen yine cennet düşleriyle avun, ben yine patlayıncaya kadar hayatın tadını çıkarayım.

Yani yine sen bu düzeni Tanrı vergisi san, ben yine bu kandırmacayı sürdüreyim.

İşte Rotary'cilerimiz Mösyö Pire'i bu barış tarifinden ötürü bağırlarına basmışlar. Bizim burjuvacıkların benimsediği hümanist, böyle kendine özgü bir barış tanımlaması yapan bir hümanistmiş meğer. Sizin anlıyacağınız, tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş.

Doğrusu, Rotary'cilerin yerinde biz de olsak bu Belçikalı barışçıyı sık sık alkışlardık ve verebildiğimiz en büyük pastayı armağan ederdik. Daha da fazlasını yapmağa çabalardık belki de. Öyle ya, sürgit asıl pastadan en büyük payın onlara ayrılmasını, üstelik hümanizm adına, savunan bir Nobelci daha nereden bulacaklar?

A. Sarıca

Millî Eğitim Bakanına

1962-1963 ders yılı Gazi Eğitim Enstitüsünün Edebiyat bölüm'inden mezun olarak Kars Alpaslan *Lisesine tâyin edildim. Bu görevim* 7.5.1965 tarihine dek devam etti. Bu tarihte ben ve iki arkadaşım 5274 sayılı muciple bakanlık emrine alındık.

Arada geçen bu zaman içerisinde bu memlekette yıllık kazancı 940 lira olan köylünün parasıyla okuduğumu unutmamak, köyden şehire gelen öğrencilerimin hangi olanaklar içerisinde olduklarını, ailelerinin *onları okutup devlet* kapısında küçük bir memur etmek için nelere katlandığını bilmek, bu Ulusun kaderini kendi elleriyle parçalamasına yardım etmek Atatürk Türkiyesinde öğretmenin görevi olmadığı gibi gelen müfettiş tarafından suç sayılmıştır.

Eğitim müfettişinin alnımıza sürdüğü lekeyi silmek ve elimizden alınan yaşama hakkını geri alabilmek için yasalar karşısında yüzden fazla tanıkla «Aydın olarak vazifelerini yapmışlardır» gerekçesiyle beraat ettik.

Yaraların sarılmasını beklerken çalıştığım Kars Alpaslan Lisesine atanmadığım gibi öğretmenliğe atanmamız imkânsız görülerek müzelere tayin edildik. Ben Konya Ereğli Müze Memurluğuna atandım, Oysa Ereğli'nde müze ile ilgili hiçbirşey yoktur. Müzeler Genel Müdürü Sayın Mehmet Önder de «Bizim size ihtiyacımız yok, tâyin et dediler» ediyoruz» diyerek gerçeği açıklamıştır.

Müzelere tâyinimizde, Orta Öğretim Genel Müdürü «Bu tâyinler geçicidir asıl tâyinleriniz evraklarınız geldiği zaman Müdürler Komisyonu kararıyla yapılacaktır» şeklinde konuştuğu halde şimdi bir dilekçeme karşılık verilen cevapta «Bu atanmaların asıl atanma olduğunu artık öğretmenliğe dönmeniz imkânsızdır» şeklinde cevap veriliyor.

Sayın Bakan benim gibi genç öğretmenlerin geleceklerini tâyin etmek yönünden olayların açıklanmasının gerekliliği vardır. Bunun için cüretimi hoş görmeniz dileği ile bazı sorular soruyorum size:

1. Türkiyede bir öğretmen olarak Atatürk'ü korkusuzca, hiçbir partiye yaslandırmadan ve kimsenin çıkarını düşünmeden anlatabilecek miyiz?

2. Anayasada yer alan fikir ve düşünce, akımlarını izlemek bir öğretmen olarak bizim hakkımız mı, yoksa Türkiyenin geleceğini hazırlamaya çalışan öğretmenler olarak her türlü düşünce ve fikir akımlarına karşı kapalı kalmamız eğitim yönünden daha mı faydalı olur?

3. Türk yasalarınca yasaklanmıyan yayınları öğretmen olarak izliyebilir miyiz? *Okullara* falan eserler okunacak, filân eserler okunmıyacak şeklinde bir genelge gönderilmiş midir?

4. Türk yasaları geçerli midir? Geçerliyse beraat ettiğimiz halde neden öğretmenliğe değil de ismi var cismi yok, memurluklarına atanıyoruz?

5. Bu atanmaların müdürler komisyonu kararıyla yapılmadığını *orta öğretime yazdığım bir* yazı ile açıklamaya çalıştım. Eğer müdürler komisyonu kararıyla yapılmışsa komisyon bu kararı neye göre almıştır? Bu hususta açıklama yapmanız zihinlerdeki şüpheleri silmek yönünden gereklidir.

Sayın Bakan çalışmadan para kazanmak düşüncelerimin dışında olduğundan ismi var cismi yok müzedeki görevimde kalmam imkânsızdır.

Ben Kurban Bayramından Kurban Bayramına et yiyen ve yılda 940 lira geliri olan bir ailenin çocuğuyum. Hiç çekinmeden geldiğim yere dönebilir ve doğruyu orada da savunabilirim. Hiçbir gerçeğe dayanmıyan tasarruflara evet dedirtmek istiyenler yanılıyorlar.

Böyle bir tasarrufa evet diyemediğim için şimdi köyümde açıklamanızı bekliyorum. Bu Türkiye'nin geleceği için de gereklidir.

Saygılarımla arzederim.

İhsan DEMİRCİ

D. T. C. F. Dekanına açık mektup

Sayın Önen,

Sizinle D.T.C.F. Fikir Kulübü Yönetim Kurulu üyelerine Fakülte yönetimince verilen ihtar cezası üzerine konuşmak istiyorum. İlkin, bu cezanın verilmesine yol açan olayı anısıyalım. D.T.C.F. Fikir Kulübü, fakülteli arkadaşlarına seslenmek, onlara görüşlerini duyurmak için bir bildiri yayınlıyor. *Bildiride*, suç sayılabilecek en küçük bir sözcük bile yok. Üstelik olsa bile, bununla ilgilenmek, polisin, savcının, yargıcın görevi. Durum böyle iken, arkadaşlarımız bildirinin içeriği ve kulüple ilgili sorularla «yazılı sorguya» çekiliyor. Sonunda, söz konusu cezayı alıyorlar.

YIL 1966, YER TÜRKİYE

Olaylara bütünsel olarak bakamıyanlar, düğmesini değiştirmekle ceketi yenilediklerini sanırlar. Türkiye, 1960 yılında bir devrimi yaşamıştır. Haksızlıkların, hırsızlıkların, sömürmenin söylenmesini engelliyen yasaklar, baskılar bu devrime yol açmıştır. Halk, bütünüyle -evet bütünüyle- bunların söylenmesinden yanadır. Onun için karşı koyma olayına rastlanmamıştır.

TOPLUMCULUK KİMSENİN İZNİNE BAĞLI DEĞİLDİR

Yukarıdakileri gözönüne alarak düşününce, şunu açık saçık görürüz. Halk, hırsızlıkların, sömürmenin, haksızlıkların söylenmesinden yana olduğu için, bu özgürlüğü kısmaya kimsenin gücü yetmez. Hem yolsuzluklar söylensin, hem de bunlar çözümsüz bırakılsın; buysa akla aykırıdır.

İşte, hem yolsuzlukların ortaya çıkmasında, hem de bunlara getirilen çözümde tek doğ*ru düşünme yolu olan toplum*culuk, bu yüzden gücünü halktan almaktadır. Onun için hiçbir baskı yolu başarıya ulaşamıyacaktır. Akıllı gericiler bunu anlamışlardır. Eskiden olduğu gibi, doğru söyliyeni bir kaşık suda boğmak için bütün sapa yolları denemek, onların bulduğu bir yöntemdir. Ne var ki, halkın artık buna izin vermiyeceğini biliyorlar.

ÜNİVERSİTE, ÖZGÜR DÜŞÜNCEDEN YANA OLMALI

Tersi olsa, yani yurttaşlar henüz ayıkmamış olsalar, baskı yapma olanakları varolsa bile, özgür düşünceyi savunma kalelerinin üniversiteler olması gerekir. Oysa, olayımızda, tutumumuzla öylesine ters bir doğrultuya girmiş bulunuyorsunuz ki, akıl almıyor. Polisin, savcının koğuşturma konusu yapmadığı bir bildiri, -hem de Atatürkçülüğü savunan bir bildiri- hakkında dekanlık koğuşturma yapıyor. Burada ceza gerekçesinin başka olduğunu söylemeniz, durumu kurtarmıyacaktır. Çünkü, o gerekçeler -Fakültenin adını kullanmak gibi- hem yürürlükteki hukuk karşısında geçerliği olmıyan, hem de bildiri yayınlanmadan önce de varolan olgulara dayanmaktadır.

GENCİZ, KORKU BİZDEN IRAK

Eğer bu türlü baskıların, bizi doğruları savunmaktan alıkoyacağını sananlar varsa, aldanıyorlar. Burada, korkacak olan bizler değiliz. Bize karşı baskı yollarını deniyenler korksunlar. Unutulmasın ki, evrende değişmiyen tek şey «değişme» temel kuralıdır. Bu düzen böyle sonsuza dek sürmiyecektir. Bizlerin yaşları, henüz yirmi - yirmi beş. Mutlaka başarıya ulaşacağız.

KAÇ NÂSİYE VAR ÇIKACAK PÂK-I DIRAHŞAN

Bizimle kavgayı göze alanlar, tarihi, bugünü, yarını dünyayı ve yurdumuzu şöyle bir bütünüyle düşünmeliler. Kendilerinin dününü, bugününü, yarınını gözden geçirmeliler. İplik pazarında kimsenin yüzünün kara çıkmasını istemeyiz. Açıkça «kaç nâsiye var çıkacak pâk-ı dırahşan» diyoruz. Bilinmeli ki, artık bir öğreticinin üniversiteden çıkarılmasını öğrenciler istiyecek olursa, bu kişi, geçmişte olduğu gibi, doğrudan yana olan biri olmayacaktır.

Umudumuz, olayın bir takım yanlış anlamalar ve uzaktan edinilen yanlış izlenimler sonucu olduğudur. Özgür düşünceyi savunmakta, sizinle yanyana olmakla öğünç duyacağız.

Analarımızın, babalarımızın, kardeşlerimizin emekleriyle yapılan kamu malı yapılardan yararlanmakta da, bize kolaylık gösterileceğini umuyoruz.

Saygılarımla.

Hüseyin Ergün
Fikir Kulüpleri Federasyonu
Genel Başkanı

Camide dağıtılan bildiri

Bu mektubumda size Ankara'nın meşhur bir camiinde Kadir Gecesi okutulan Mevlûdun sonunda mevlût şekeri yerine dağıtılan ve (Aziz Türk Milletine) hitabı ile başlıyan ve (Türkiye Milliyetçi Gençlik Derneği Yönetim Kurulu) imzası ile biten matbu bir beyannameden söz açmak istiyorum. Bu beyanname, Anayasamızın 2. maddesine göre Demokratik ve Lâik bir devlet olan Türkiye'de kutsal bir gaye vesile ittihaz edilerek Mevlût Şekeri yerine bir camide dağıtılmamalıydı kanaatini taşıyorum. Siyasî münakaşaları camiye intikal ettirmek hevesini güden bu beyannameden bazı pasajları mektubuma aynen geçirerek sizi de bu konuda düşünmeye ve aydın, ilerici, vatansever YÖN Okuyucularını uyarmağa davet ediyorum.

Beyanname şöyle başlıyor: «Derin bir mâna uğruna toprağa düşmüş mübarek şehitlerin evlâtları olarak, bugün cennet vatanımızda köklü, *soylu* azimli bir hamlenin başladığını gururla seyrediyoruz.

«Bu hamle, îmanın îmansızlığa galibiyet hamlesidir». Ve devam ediyor, «Bu hamle, sadece materyalist açıdan iktisadî ve sosyal kalkınmanın gerçekleşeceğini zannedenlere, kalkınmanın dinamik cephesinin fert ve cemiyet ruhundaki manevî kıymetler olduğunu haykırmakta olan milliyetçi ve mukaddesatcı Türk Gençliğinin hamlesidir.»

Beyannamenin sonunda ise milliyetçi ve mukaddesatçı derneklerin misli görülmemiş bir işbirliği şuuruna erdikleri, müjdesi verilmekte, milletin desteği ve tasvibiyle bu hamlenin daha da güçleneceği belirtilmekte

(ZAFER İNANANLARINDIR) denilmektedir.

Kıymetli vaktinizi almamak için mektubumu burada kesiyorum. Beyanname bende mahfuzdur. Arzu ettiğiniz takdirde size iletebilirim. Bu vesile ile *saygılar sunarım.*

O. Gündüz Cingisiz

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ
Kurucular: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yazı işleri: Sümer sokak No: 16/8 Yenişehir — ANKARA Telefon: 17 69 89 — İstanbul Bürosu (Satış İlân ve Abone işleri): Mollafenari Sok. No. 32 Cağaloğlu — İstanbul Tel: 22 95 76 — Posta Kutusu 512 İstanbul.

ABONE : Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L. Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLAN : Beher sütunda santimi 25.— T.L. dır. Devamlı çıkacak ilanlarda reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

FAŞİZM

Komünizm gibi, faşizm de son yılların küfür hâline getirilen kavramlarından biridir. Küfürleşen her kavram gibi faşizm de, her niyete yenen ünlü örneğince «muzlaşmış»tır. Halbuki faşizm Türkiye'de büyük bir tehlike olarak kapıda beklemektedir. Bu sebeple tehlikeyi, gerçek sınırları içinde doğru teşhis etmek zorunludur.

Faşizm, en genel anlamıyla, yeni sosyal güçlerin baskısı altında sallanan ve çökme tehlikesi gösteren bir toplum düzenini, otoriter metodlarla ayakta tutma denemesidir. Hitler faşizmi, iyice sanayileşmiş kapitalist bir toplumun sosyalizme kaymasını önlemeye yönelmiştir. Franco ve Salazar fasizmi, aristokratik bir toplumun liberal demokrasiye doğru evrimini frenleme amacını taşımıştır.

Sömürge, ya da yarı sömürge durumundan kurtulmaya çalışan az gelismiş ülkelerde de bugün, genellikle iktidarda bulunan toprak ağası-tefeci-komprador ittifakı, ortaçağ kalıntılarından kurtulmamış geri bir kapitalizmi ayakta tutma çabası içinde olan faşist bir rejimi temsil etmektedir.

Bu mutlu azınlık rejimi, faşist karakterine rağmen, bazan liberal ve parlmanter bir kisveye bürünebilir. Bu tipte bir rejimin tenkidini kesinlikle yasaklayan Menderes yönetimi, demokratik bir vitrinin gerisinde, esas itibariyle faşist nitelik tasımaktaydı. Buna karşılık, tek partili otoriter manzarasına rağmen, Atatürk dönemi, yarı sömürge durumunu köklü dönüsümlerle tasfiyeye yönelmiş devrimci tutumuyla, faşist olmaktan herhalde çok uzaktı...

Güney Amerika'da, ABD tipi demokratik kurumlara bürünmüş faşizm örnekleri pek çoktur. Parlmanter tip bir faşizmden de söz açmak mümkündür. Komprador-tefeci-toprak ağası koalisyonu, küçük kasaba eşrafının da aracılığı ile, ekonomik ve ideolojik baskısı altında tuttuğu halk kütlelerinin oyuna sahip kalabildiği ölçüde, parlmanter sistemin savunucusu olabilmekte ve bu sözde demokratik perdenin gerisinde en aşağılık cinsten bir polis rejimini yaşatabilmektedir. Hattâ zaman zaman, köhne düzeni sürdürme çabasındaki mutlu azınlık koalisyonu, kütleler üzerindeki geri sosyal yapıdan gelen egemenliğine dayanarak, bu geri düzenin karsısına dikilen devrimci güçleri, «millî irade» silâhı ile tehdit edebilmektedir. Esasen komprador-tefeci-toprak ağası ittifakının günümüzde ağababası olan Dünya» liderinin ideali de, Washington'a sadakatla bağlı mutlu azınlık partilerinin sırayla iktidarı paylastıkları sözde demokratik rejimlerin az gelismiş ülkelerde kurulabilmesidir. *Yalnız mutlu azın*lığın bu tahtiravalli oyununda, geri sosyal yapının ve kökü dışarıda cılız kapitalizmin tenkidine yer yoktur. Devrimci ve milliyetçi güclerin susturulması esastır. Ne var ki bu ideale ulasmak cok zaman mümkün olmamakta, halk kütlelerinin hoşnutsuzluklarıyla birlikte artan devrimci ve milliyetçi baskıların karşısında, acıkça faşist rejimlere gidilmektedir. Amerikan Casusluk Teskilâtı CIA, fasist darbeler düzenlemekte hayli tecrübe kazanmıstır.

DÜNYA JANDARMASI: JOHNSON...

Çağımızda bir nokta artık kesinlikle bellidir: İster açıkça faşist olsun, isterse parlmanter bir vitrinin gerisinde maskeli bir faşizme bürünsün, komprador-ağa-tefeci koalisyonu yaşama şansını yitirmiştir. Geri kuvvetler barajı, «Üçüncü Dünya»nın her köşesinde, biriken devrimci baskıların etkisi altında, yıkılma tehlikesi göstermektedir. Baraj, ancak dış desteklerle ve güçlükle tutulabilmektedir. İşte bu noktadadır ki, ülkelerin iç işlerine dışarıdan açık silâhlı müdahaleyi sistemleştiren **Johnson-Mann Doktrini** ortaya çıkmaktadır. Doktrinin amacı, kendi güçleriyle ayakta duramıyan gerici komprador-eşraf kombinezonunu, *dış müdahale ile yaşatmaktır.*

Emperyalizmin emrindeki ideologların, zaman zaman «karşı devrim mücadelesi», «iç cephe», «ideolojik hudutlar» gibi kavramlarla geliştirmeye çalıştıkları Johnson Doktrini, 150 yıl önce, çöken monarşiyi ve aristokrasiyi korumak için silâha başvurmaktan başka çâre bulamıyan Metternich'in Mukadddes İttifak'ını hatırlatmaktadır. Mukaddes İttifak, 1820 Troppau Kongresinde, «bir devrim *hareketiyle hükümetlerin iç rejimi* değişirse ve değişiklik bir tehlike teşkil ederse» dışarıdan askeri müdahalede bulunmayı kararlaştırmıştı. «Avrupanın jandarması» unvanını kazanan Çar Nikola, 1848 de Fransa'da ihtilâl hareketlerini işitince, subaylarına «Efendiler, atlarınıza! Fransa'da cumhuriyet ilân edildi» emrini veriyordu! Yıkılan krallıkları Çarın atlıları kurtaracaktı...

Dünyanın Jandarması Johnson da, komprador-ağa-tefeci koalisyonunun çöken düzenini, zorbalıkla yaşatacağını açıklamakta, Dominik ve Vietnam'da bunun çarpıcı örneklerini vermektedir. Bu sayımızın diğer sayfalarında okuyacağınız Prof. Duverger'nin yazısında kullandığı «Dışarıdan gelen faşizm» deyimi, **Johnson-Mann Doktrini** için en uygun düşen isimdir. Johnson, az gelismiş ülkelere dışarıdan faşizmi empoze etmek kararındadır. Nitekim Temsilciler Meclisi, 20 Eylül 1965'de Kıt'adaki devrimci hareketleri ezmek amacıyla Amerika'nın tek taraflı müdahalesini öngören bir karar alarak, doktrini açıklığa kavuşturmuştur. Washington, Kıt'ada devrimci hareketleri ezecek bir askeri kuvvet kurma çabasındadır.

Johnson, çağımızda, yalnız yabancı sömürücülerden değil, iç sömürücülerden de kurtulmaya yönelen millî kurtuluş savaşlarına, Amerika'nın kesinlikle karşı çıkacağını defalarca tekrarlamıştır. Başkanın en son olarak Honolulu nutkunda, «korumakla» kendini görevli saydığı ülkeler arasında Türkiye'nin de adını zikretmesi, üzerinde endişeyle durulması gereken bir olaydır.

Sosyal devrimler ihraç metaı yapılamazsa da, faşizm ihraç edilebilir ve Amerikan emperyalizmi, *açıkça faşizm ihracatçısı olarak* dünya sahnesine çıkmaktadır. Faşizm, emperyalizmin ihraç rejimidir ve komprador-toprak ağası-tefeci koalisyonu, faşizmin gönüllü ithalâtçısıdır. Bu nedenlerdir ki, Üçüncü Dünyada bir rejimin karakterini, otoriter ya da demokratik görünüsü değil, emperyalizm ile ilişkileri tâyin etmektedir. Rejimleri, emperyalizme karşı takındıkları tutumla değerlendirmek gereklidir.

ANTIKOMÜNIST ALDATMACASI

Emperyalizmin ihraç rejimi faşizmin ideolojisi, antikomünizmdir. Emperyalist çıkarlara ve onun iç müttefiklerine yönelen her devrimci ve milliyetçi hareket komünistlikle suçlanmaktadır. Bunun içindir ki Johnson, millî kurtuluş mücadelelerini komünist saymaktadır. Bunun içindir ki, emperyalizmin sözcüleri, maden ve petrol işlerini kurcalayan, dışişleri bakanını Moskova'ya gönderen ve «ortanın solu» gibi masum bir sloganla ortaya çıkan Sayın İnönü'nün secim yenilgisini, «Amerika'nın zaferi ve komünizmin hezimeti» olarak ilân etmislerdir.

Emperyalizm bilmektedir ki, onun Üçüncü Dünya hegemonyasına karşı en büyük tehdit, bu ülkelerin dısından değil, ülkelerin içinden gelmektedir. Üçüncü Dünyanın, halkçı, milliyetçi ve devrimci güçleri, ağa ve kompradorların köhne düzenine son verme mücadelesi içindedirler. Ağa ve kompradorlar tek başlarına bırakıldıkları takdirde, emperyalist efendileri ile birlikte, silinip gideceklerdir. O halde dışarıdan silâhlı müdahaleyi haklı gösterebilecek ve içeride de milleti birbirine kırdırabilecek olan bir ideoloji ile emperyalizmi «meşrulaştırmak» gereklidir. Emperyalizmin bu amaçla icat ettiği ideoloji, antikomünizmdir.

Antikomünizmin «ideolojik hudutlar» teorisi şu görüşe dayanmaktadır: Dünya, harp hâlindedir. Harp, - Amerikan tipi - Dür Dünya ile komünizm arasındadır. Ama artık harpler, devletten devlete değildir. Harp, içeride yapılmaktadır. Düşman ise, tabiatiyle, komü*nistlik iftiraları ile umacılaştırıl*mak istenen antiemperyalist, devrimci ve milliyetçi güçlerdir. Bu fikirlerle «andoktrine» edilmeye çalışılan yerli ordu ve polis kuvvetleri, her taşın altında kızıl görerek kendi kardeşlerine düşman kesilecek, Amerikan deniz piyadeleri ve CIA ajanları ise kurtarıcı sayılacaktır. Böylece, antikomünist ideoloji, emperyalizmin ve onun emrindeki toprak ağası-komprador koalisyonunun saltanatını sürdürme ve faşizmi gerçekleştirme aracı olmaktadır. Bunun içindir ki, milliyetçiler ve devrimciler, faşist diplomasinin antikomünist ideolojisini iyi değerlendirmek zorundadırlar: Komünizmi tasvip etmemek baska seydir, militan bir antikomünizmin şampiyonluğunu yapmak baska şey. Milliyetçi General de Gaulle her halde komünizmden hoslanacak en son insandır. Ama General, antikomünizme asla iltifat etmemistir. Antikomünist ideoloji, otoriter Generali fasizme, dolayısiyle Amerikan kuklalığına sürükleyecekti. De Gaulle, antikomünist ideoloji tuzağına düsmediği icindir ki, dıs politika, savunma ve ekonomi alanlarında millî bir politika uygulayabilmiş ve Üçüncü dünyanın saydığı bir lider hâline gelebilmistir.

Emperyalizm, antikomünizm gerekcesile aslında fakir milletlere ve milliyetcilere harp ilân etmiştir. Komünizme karsı duyulan hassasiyetin etkisiyle, antikomünizmin tuzağına düsen bir milliyetcilik, kökü dısarıda fasizmin oyuncağı olmaya ve kendi milletine karsı dönmeye mahkûmdur. Türk milliyetçileri, ülkemizi de kendi nüfuz bölgesi içinde sayan Johnson'un antikomünizm tuzağına karşı uyanık olmalıdırlar.

Doğan Avcıoğlu

SUNAY ÇANKAYA'DA

Devrim ve karşı - devrim çatışmasında yeni bir uzlaşma

Gürsel'in Amerikaya hareketinden hemen önce, onun yanından çıkan eski silâh arkadaşları, Orgeneral Sunay'ı görmeye gittiler. Sunay'dan başka Cumhurbaşkanı adayı düşünemiyorlardı, fakat Genelkurmay Başkanı endişeliydi. 27 Mayısçı silâh arkadaşlarının, AP iktidarıyla birlikte çalışmasını nasıl karşılayacakları meselesi onu düşündürüyordu. Fakat görevi kabul etmekten başka çâre yoktu. Aslında AP yöneticileri, Orgeneral Sunay'dan çok daha fazla endişelidirler. Parlamentoda, istedikleri bir adayı üçüncü turda Cumhurbaşkanı seçecek çoğunluğa sahiptirler. Fakat bu çoğunluğa başvurmaya cesaret edememektedirler. Bir kaç haftadır en çok ihtilâl sözü edenler AP basını ve AP'li politikacılar olmuştur. Hatta geçen haftanın sonlarına doğru, Eminsulardan AP milletvekili adayı Necmi Akyıldız'ın ihtilâl söylentilerini ihbarı üzerine Ankara'da Hava ve Kara Kuvvetler alarma geçmek zorunda kalmışlardır. Bu durumda, AP'yi saran ihtilâl korkusunu hiç değilse bir süre için yatıştıracağına göre, Sunay'ı seçmek en akıllıca yoldu. Esasen ihtilâl söylentileriyle birlikte, AP içinde Demirel'e karşı olan muhalefet hızlanmıştı. Sunay'ın getireceği nisbi sükûnet, Demirel'e zaman kazandırarak toparlanma imkânı verecekti. Cevan Onder ve Talât Asal gibi bazı ateşli gençler, Sunay'a rağmen dahi yatışmış değillerdi. Bunlar, İnönü Cumhurbaşkanı olduğu zaman Bayar'ın hemen istifasını verdiğini hatırlatarak, Demirel'in de ayni şekilde davranması gerektiğini ileri sürüyorlardı. Hukuk açısından tebessümler uyandıran bu eklife göre, Demirel istifa emeli, yeni Cumhurbaşkanı tekrar Demirel'i, ya da bir başkasını kabineyi kurmakla görevlendirmeliydi.

Bu kazan kaldırma havası içinde Sunay bir «cankurtaran»dı. Orgeneral, 27 Mayıs hareketine bizzat katılmamakla beraber, 27 Mayısın ön plana çıkardığı bir komutandır. 27 Mayıstan önce Genelkurmay İkinci Başkanı olan Sunay'a, ihtilâl haberi Mayıs ayı içinde duyurulmuştur. İhtilâle katılmak hususunda olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmeyen Sunay, hareketi anlayışla karşılamış ve 27 Mayıs günü, Alankuş ile birlikte ihtilâlcilerin karargâhına ilk gelen generallerden olmuştur. 1961 seçimlerinden sonra Çankayada parti liderleri ile generaller arasında yapılan toplantıda Ordunun başında Sunay bulunuyordu. Sunay, bu toplantıda, İnönü'nün en büyük desteği olmuş ve Parlamentonun açılmasını sağlamıştır. İnönü'ye karşı büyük bir bağlılık ve saygı besleyen Sunay, daha sonraları da, Ordunun politikadan çekilmesi hususunda büyük çaba göstermiş, gerektiği zaman da Senato Başkanına ikaz mektubu göndermiştir.

Sunay, Türk birliklerinin toptan NATO emrine verilmesine karşı çıkan yüksek rütbeli subaylardan biridir. Fakat o tarihte Zorlu'ya söz anlatmak mümkün olmamıştır. Amerika ile, gümrük kaçakçılığına yol açan ikili anlaşmaların düzeltilmesi yolundaki çalışmalar Sunay'ın zorlamasıyla yapılmıştır. İkili anlaşmalar arşivi Sunay'ın direktifi ile hazırlanmıştır. Orgeneral, bu anlaşmaların pürüzlerinin giderilerek Amerikan ittifakının sağlam temellere oturtulmasını istemektedir. Modern harp malzemesinin pahalılığı dolayısiyle, Amerikan askerî yardımının devamını zorunlu saymaktadır. Petrol dâvasında da Sunay, meseleyi bütün incelikleriyle kavramış ve yüksek rütbeli subayların bu konuda TPAO Genel Müdürü İhsan Topaloğlu tarafından aydınlatılmasını sağlamıştır. Meselâ, bir Kenan Onat'ın (Petrol Ofis Genel Müdürü) kararnamesini Sunay'a imzaltamak kolay değildir.

Öyle görünür ki Demirel, Sunay'ın şahsında zor bir muhatap bulacaktır. Demirel'in 27 Mayısın lideri Gürsel'den şikâyetçi olması için fazla bir sebep yoktu. Demirel, Gürsel'in yardımıyla üçüncü İnönü Hükûmetini devirmişti. Saygı ile elini öpen Demirel'e Gürsel'in oldukça güveni vardı. Üstelik Gürsel döneminde, Demirel'in perde arkası çalışmalarda büyük bir kabiliyet gösteren Nâsır Zeytinoğlu gibi eşsiz bir müttefiki vardı. Şimdi bu imkânlar kaybolmaktadır. Demirel, ilk büyük güçlükle bugünkü hâliyle, 27 Mayıs suçlularının âdeta suçsuzluğunu ilân eden Af Kanunu dolayısiyle karşılaşacaktır. Sunay için de, Af Kanunu, her halde ilk önemli imtihan olacaktır.

Sunay'ın Cumhurbaşkanlığı, Demirel'e kısa bir süre için nefes aldırmakta, fakat aslında sürdürülmesi zor bir denge kurmaktadır.

İsmet İnönü ve Orgeneral Cevdet Sunay... Güven ve bağlılık.

●

Bütçe Tartışmaları

Eskiden yılın hâdisesi olan Bütçe tartışmaları tam bir ilgisizlik içinde başladı. Eğer bir CIA ajanına taş çıkaracak taassupla McCarthy'cilik yapan AP sözcüsü Prof. Aydın Yalçın'ın eğlenceli sataşmaları olmasaydı, Bütçe müzakereleri daha ikinci gününden unutulup gidecekti. İlk gün TİP adına Prof. Sadun Aren, kendine özgü rahat, yumuşak ve nükteli üslûbuyla güzel bir konuşma yaptı. Günün somut meseleleri yerine, daha çok akademik planda *kalmayı tercih eden Prof. Aren,* hiç iktisat bilmeyen milletvekillerinin bile kolayca anlayabilecekleri bir açıklıkla, yabancı sermayeye dayanan özel sektörcü kalkınma politikasının nasıl bir çıkmaz olduğunu gözleri önüne serdi: «Bir kere yabancı şirketler, kendileriyle rekabet edecek tesisleri bizim memleketimizde kurmazlar. Onların yapacakları aksi halde bize satamıyacakları malları burada yapmak ve satmaktır. Bir de kendi sanayileri için gerekli ham maddeleri, yani madenleri, petrolleri işletmeyi düşünürler. Son zamanlarda turizm önem kazandığı için, bu kaynaklardan da biz değil, kendileri yararlanabilmek için bu sahaya da el atmışlar, göz dikmişlerdir. Otelleri kendileri yapacaklar, lokantaları kendileri işletecekler ve belki yiyecek ve içeceklerini de kendileri imal ya da ithal edeceklerdir.

İkinci olarak, yabancı özel sermaye, gerçekten büyük sınaî tesisler kurmak üzere gelse bile, bundan bize ne? Çünkü karmakarışık sözler şu basit gerçeği bize unutturmasın! Yabancı sermayenin kurduğu fabrikalar, bize değil yabancılara aittir. Fabrikanın Türk toprakları üzerine kurulması bu gerçeği değiştirmez. Yani Almanyadaki işçilerimizin çalıştıkları bir Alman fabrikası ne kadar bizimse, Türkiyede de bir Alman firması tarafından kurulmuş bir fabrika da o kadar bizimdir...

Asıl yarar, o tesisin yeni tesisler kurmaya imkân veren bir fazla değer yaratmasıdır. Bu fazla değer, ücret ödemeleri çıktıktan sonra geri kalan, yani özel sermayenin memleketine transfer edebileceği (kâr, faiz, rant) diyebileceğimiz kısım içindedir. Yabancı sermaye, memleketi farzımuhal baştan aşağı fabrikalarla donatsa bile, Türk milletinin kaderi işçi olmak ve ücret almaktan ibaret kalacaktır. Böyle olunca da sanayileşmenin refah sağlayıcı sonuçlarından, eğitim, sıhhat, parklar, yollar, iyi mesleklere sahip olmak gibi sonuçlarından yararlanamıyacaktır.

Bir benzetme yapmak gerekirse yabancı sermaye, memleketimizin, yeniden yatırım yapma, yani gelişme imkânlarını emip dışarıya akıtan pompalar gibidir. Buna müsaade edilmemelidir...

Yabancı sermayenin kâr transferlerinin arttığını görüyoruz. Gerçekten bunların 1963'te toplamı 2 milyon dolarken, 1964'te 5 milyon dolara ve 1965'in dokuzuncu ayında 12,5 milyon dolara çıkmıştır.»

Prof. Aren, gelir dağılışındaki aşırı adaletsizliğin nasıl zenginler yararına bir üretim faaliyetine ve israfa yol açtığını, berrak bir üslûpla ve bütün sakıncalarıyla anlattı: «Gelir dağılımı adaletsiz olan bir memlekette üretim faaliyetleri ve ithalatın yüksek gelirli insanların ihtiyaçlarını karşılamaya yöneleceği âşikârdır. Çünkü bunların alım kuvveti daha fazladır. Fabrikalar, bunlar için pahalı kumaşlar yaparlar, müteahhitler bunlar için lüks meskenler yaparlar, ithalatçılar pahalı otomobiller ithal ederler, lüks lokantalar kurulur, lüks eğlence yerleri açılır. Ucuz kumaş, ucuz mesken, ucuz ulaştırma, ucuz lokanta ve eğlence yeri kurulamaz.

Bu üretim bünyesini, ihtiyaçlara uygun değildir, diye yasaklarla değiştirmeye imkân yoktur. Meselâ memleketimizde otomobil ithali yasaktır ama en yeni modeller vardır. Lüks mesken inşaatı önlenememektedir v. s... Bunlar önlense bile, başka lüks mallar ve hizmetler piyasaya çıkar. Çünkü talep bu yöndedir. Ve çünkü üreticiler, talebe göre, yani piyasaya göre üretimde bulunurlar. Üretim bünyesini değiştirmenin bundan ötürü tek yolu, gelir dağılımını değiştirmektir. Halkı alıcı durumuna geçirince, iç üretim de, ithalat da kendiliğinden ve hiç bir tedbir almadan onun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelir».

Sadun Aren'den sonra Alican söz aldı. Demirel'i hayli hırpalayan Alican, özel sektörü savunmayı ve TİP'e çatmayı da ihmal etmedi. Fakat konuşmalar ancak bir CIA yetkilisi kadar bilgili Prof. Yalçın kürsüye çıkınca renklendi. Papanekçi profesör, komünist metodları ve faaliyetleri hakkında bilgi verdi. Bu arada *TİP'i CHP'den* ayırarak ve *CHP'yi* okşamaya çalışarak, Hükûmet Programı müzakerelerinden beri az da olsa politikada ustalık kazandığını gösterdi. Yalçın'a göre, Türkiyede komünistler iktidara gelebilirlerdi. Tedbirli olmalıydı: «Sol diktatörlük ve marksist ihtilâl tehlikesi bütün az gelişmiş ülkeler için mevcuttur... Komünistlerin, iktidarı ele geçirmek için takip ettikleri metod Lenin tarafından şu iki esas üzerinde toplamıştır: Birincisi, fanatik, mutaassıp, disiplinli ufak bir ih-

HOROZ

Erken öten güzel horoz,
Öt, sürüp giden gecede bir daha,
İnlesin sessizlik,
Korku girsin yüreğine karanlıkta çalanların.

Öt ki kara dağlar allana,
Yiğitlerim amacına yollana.

Uyanmak, gelecekler üstüne çekilen bir bıçak gibi ışıl ışıl,
Yeniden başlamak bir bilince, bir doğruya, bir savaşa yeniden.
Atları, koyunları, kazmaları, kürekleri uyandırmak,
Güneş üzre önermek kurtuluşu.

Öt ki kara dağlar allana,
Gökyüzü, yeryüzü sallana.

Erken öten horozun başı kesilirmiş,
Bitmez tükenmez ki başın kesile kesile.
Her çağda, her yüzyılda, her gün,
Senin altın sesindir getiren ışığımızı.

Öt ki kara dağlar allana,
Aç eller tok tarlalara çullana.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Prof. Aydın Yalçın
Bir de kitabı olsa!..

t'lâlci çekirdek teşkil edilecektir. Bu, iyi yetiştirilmiş, profesyonellerden müteşekkil bir komünist partisidir. İkinci unsur ise, bu elit profesyonel kadro tarafından halk ve kütle içinde geniş bir gayrimemnunluğun yayılması ve tahrik edilmesidir».

Bu alanda Mc Carthy kadar ihtisaslaşmış profesör, Türkiyedeki komünistlere verilen direktifleri de 13 madde halinde topladı: 1. Türkiyede Batı aleyhtarlığının körüklenmesi, 2. Tarafsızlık fikrinin yayılması, 3. Komünist ülkelerle iktisadî, ticarî ve kültürel bağların sıklaştırılması, 4. Yabancı sermayeye karşı husumetin arttırılması, 5. Komünist ülkelerden verilecek yardımın propagandasının yapılması, 6. Batı ülkelerinin askerî üslerinin kaldırılması, 7. Batı ile ittifakların bozulması, 8. Bu ülkelerde devlet sektörünün özel sektör aleyhine geliştirilmesi propagandasına hız verilmesi, 9. Din ve milliyetçilik gibi akımlarla cepheden ihtilâfa düşülmiyerek, aksine bunlardan faydalanmaya dikkat edilmesi, 10. Komünizmden bahsetmeden «kapitalist olmıyan kalkınma yolu» tâbiriyle, marksist kalkınma modelinin az gelişmiş ülkeler için tek çıkar yol olduğu telkininin yapılması, 11. Şimdilik kuvvete başvurulmaması ve demokratik ortam içinde kuvvet ve itibar kazanacak bir şekilde, komünist partilerinin organize olması, 12. Siyasi hayatta tecrit edilip ezilmemek ve husumetin teksif edilmesini önlemek için «ortak cephe» taktiklerine başvurulması, fikren yakın bulunulan diğer kuvvetlerle işbirliği yapılması, 13. Bunun için bir «Millî Demokratik Cephe» teşkiline çalışılması.

Komünist metodlarını böylece açıklayan Prof. Yalçın, CHP'yi, komünizme karşı birleşmeye çağırdı: «Sol kanatta yer almış bulunduğunu resmen tescil eden en büyük muhalefet grubunun mahiyet ve kaynaklarını yukarıda teferruatıyla tesbit etmiş bulunduğumuz tehlikeleri tahrik ve takviye edecek bir tutum içine girmemesini temenni ederiz. CHP muhalefetine düşen en önemli görevlerden birinin sol kanatta bulunmakla beraber, marksist akımlar karşısındaki tutumuna vuzuh vermesi olacağı kanaatindeyiz... Ümit ederiz ki muhalefet içinde vatanperverliğinden şüphe edemiyeceğimiz hürriyetçi ve demokratik gruplar, bu bütçe müzakereleri esnasında, ilgili bölümlerdeki fikirlerine vuzuh versinler».

CHP'yi komünistlikle suçlamaktan vazgeçip sâdece TİP'e veryansın eden kitapsız profesör Yalçın'ı, Sadun Aren, biraz alaylı, fakat efendice bir dille cevaplandırdı. Bu efendice tutum, profesörü çileden çıkardı. Tekrar kürsüye geldi ve «Sizi parmak izinizden tanırım» biçiminde polis hikâyeleriyle çok yüksek seviyede bir konuşma yaptı. Prof. Yalçın, ünlü Hamido, Celâl Nuri Koç, Süreyya Sofuoğlu, İhsan Ataöv gibi kendi seviyesindeki silâhşorların tescileri arasında, eliyle ikide bir TİP sıralarını ve zaman zaman Çetin Altan'ı göstererek, «Bunlar marksizmin savunucuları, komünizmin öncüleri» diye iltifatlar yağdırarak sözlerini tamamladı.

Sıra Çetin Altan'daydı. Altan'ın kürsüye çıkmasıyla AP sıralarında ayak patırtıları, sataşmalar başladı. Yırtıcı ve pişkin bir hatip olan *Çetin Altan, tepinen* ve bağıran Ataöv, Hamido, Sofuoğlu, Yalçın gibi muhataplar karşısında, 15 dakikalık bir demokrasi dersi verdi: «Demokrasi demek, fikir mücadelesi demektir. Tezvir, iftira tehdit ve kaba kuvvetle *fikirleri söyletmemek demokrasi değildir.* Bunlar faşizmin belirtileridir. Hem demokrasiden söz etmek hem fikir cereyanlarına imkân vermemek, demokrasiyle bağdaşacak şey değildir. Dünyanın bütün geri kalmış *sömürülen memleketlerinde,* Küveyt'te, İran'da, Afganistan'da ora buna komünist diye saldıranlar, millî menfaatleri yabancılara peşkeş çeken yabancı uşaklarıdır. Adalet Partisi de bize ısrarla komünist demekle aynı paralelde *hareket ettiğinin* farkına varmalıdır. Millî petrolümüzü, madenlerimizi yabancılara peşkeş çekenler, millî menfaatleri savunanları komünistlikle suçlayanlara biz faşistler demiyoruz. Demokrasiye inanıyorsak, her türlü fikrin söylenmesine imkân vermeliyiz. Türkiyede komünizmi yasaklatanlar, sosyalistlere de komünist dedirtenler Amerikalılardır ve bunu söyleyenler de gerçek satılmışlardır. Amerika bu kadar komünizm düşmanı ise niye bizle uğraşacağına Amerikadaki komünist partilerini kapatmıyor? Gerçek demokrasi dediğimiz her ülkede, İngiltere'de, Fransa'da, İtalya'da, Amerika'da ve bütün bir batı dünyasında komünist partileri de vardır, sosyalist partiler de. Sadece Amerikanın sömürgelerinde, iktisaden geri kalmış ülkelerde, Faşist diyarlarda, İspanya'da, Portekiz'de, Küveyt'te, İran'da komünist partileri yoktur ve sosyalistler komünist diye saldırıya uğrarlar» diye anlatmaya çalıştı. O çalıştı, muhatapları bağırıştılar.

Bu minval üzerine yapılan konuşmalarla da tüzük hükümlerine göre, şahsi fikrini söylemek üzere bir tek milletvekili bile kürsüye çıkamadan, yeterlik önergesi verildi ve Maliye Bakanı, bin kere tekrarladığı konuşmalarından birini daha yaparak bütçe hakkındaki tenkitleri cevaplandırdığını söyledi ve sonra da yeterlik gereğince oylamaya geçilip yeterlik kabul edildiğinden, bütçenin tümü oya sunuldu. AP liler, kendi bakanlarını bile dinlemeye tahammül edememiş ve salondan çıkmışken, oylama sırasında topluca salona geldiler, parmaklarını kaldırdılar ve 1966 bütçesinin tümü böylece Meclisin salı günkü oturumunda kabul edilmiş oldu. Usul yerini bulsun diye, bu oylama sırasında salonda olan muhalefet milletvekilleri de ellerini bütçenin aleyhinde kaldırarak muhalefet görevlerini yerine getirmiş oldular. Geceki oturumda da Çetin Altan, Meclis Bütçesinin müzakeresinde yararlanarak, milletvekili tutumunun nasıl olduğunu anlattı. Bu ikinci demokrasi dersi hayli sâkin dinlendi.

Müzakerelerde Aydın Yalçın dahil bütün hatiplerin birleştikleri nokta, enflasyon tehlikesiydi. Prof. Yalçın, 1965 yılında yüzde 9'a yakın artan fiyatların, tempo değişmezse, 1966'da yüzde 10'a yakın artacağını söyledi. Prof. Yalçın, yılda yüzde 5 oranında bir fiyat artışından yanaydı. Yüzde 10'u tehlikeli buluyordu. Bunun için kredilerin kısılması, cari bütçe giderlerinde tasarrufa gidilmesi gibi tedbirlerin yanı sıra, halkın satın aldığı malların vergilendirilmesini istedi.

Prof. Sadun Aren
Anlayasa sivrisinek saz...

Türkiye ve nükleer silâhlar

Faşist İspanya'da ve Amerikadan fazla Amerikacı Batı Almanyadaki nükleer silâhlara karşı bir uyanıklık başlamıştır. Franco, silâhları taşıyan uçakların topraklar üzerinden ucmasını yasaklamıştır. Almanyada ana muhalefet partisi, Savunma Bakanından, atom silâhları yüklü Amerikan uçaklarının Batı Almanya üzerinde uçmaları konusunda bilgi istemeye karar vermiştir.

Türkiye ise, Washington'da toplanan 5 üyeli NATO Nükleer Komitesine katılmaktadır. Fransa toplantıyı protesto etmiş, Norveç toplantıyı iyi karşılamadığını belirtmiştir. Türkiye ise, nükleer silâh planlıyacaktır. Savunma Bakanı Topaloğlu bu maksatla Washington'dadır. Yurttan ayrılmadan önce, geride bıraktığımız Pazar günü Başbakan Demirel ile uzun bir konuşma yapan Topaloğlu'nun, asıl toplantı dışında Washington'da neler konuşacağı merak konusudur. Daha sonra 21 Şubatta, Amerikan Savunma Bakanının Muavini Türkiyeye gelecektir. Yeni bir Amerikan tertibiyle karşıkarşıya bulunulduğu muhakkaktır. Tertibin konusu, herhalde pek yakında ortaya çıkacaktır.

Ahmet Topaloğlu
Kokusu yakında çıkar!.

İşçi gözüyle özel sektör

Mecliste AP ve YTP sözcüleri faziletlerini överlerken, Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, işçi gözüyle özel sektörün durumunu Bakanlar toplantısında anlatmıştır: «Kimse inkâr edemez ki bu yeni devrede özel işverenler kötü örnekler vermişlerdir. Toplu iş sözleşmelerine ısrarla uymayan özel sektör ile kamu sektörü arasındaki uçurum korkunçtur.

1963'ten bu yana yapılan 83 grevden 73'ü özel sektöre ait iş yerlerindedir. Bu müesseselerdeki işçi ücretleri de çok düşük seviyededir. Bu iş yerlerinin yüzde 80'inde ücretler 10 liranın üstüne çıkmamaktadır. İşçinin açık haklarına karşı direnme zihniyetinden kendini kurtaramıyan özel sektörün bu davranışları devam ederse Türkiyede çalışma barışı gerçekleştirilemez».

Seyfi Demirsoy, bu arada, kamu teşebbüslerinin de işveren sendikalarına girerek sosyal ve ekonomik politikalarını özel sektöre teslim etme çabalarına Türk-İş'in kesinlikle karşı bulunduğunu açıkladı: «İktisadî Kamu Kuruluşlarının İşveren Konfederasyonuna üye olmalarıyla ilgili hazırlıklar ilerlemektedir. İşverenleri, grev yapan çalışanlar aleyhine kuvvetlendirecek bu hareketin kesinlikle karşısındayız».

Ankara Sanayi Bölgesi

Özel sektör, sanayi bölgesi kurma gerekçesiyle yıllardır *Etimesut — Ankara asfaltı* üzerinde bulunan Macun Çiftliği peşindedir. Ne var ki geçmiş koalisyonlar, sanayi bölgesi tesisinden çok, bir arazi spekülasyonu şüphesi yaratar bu teklife iltifat etmemişlerdir. Özellikle Tarım Bakanı *Turan Şahin, Macun Çiftliğini* transfer işine kesin bir hayır cevabı vermiştir. Belediye de talebi hoş karşılamamıştır. Ama Ankara Sanayi Odası ümidini kaybetmiş değildir. Meseleyi Başbakan Demirel'e götürmüştür. Demirel, Tarım Bakanına meselenin bir defa daha incelenmesini emretmiştir.

POLİTİKA ve ÖTESİ

HİÇ Mİ UMUT YOK?

İktidar olacaksın ve dört genel müdürle birkaç valiyi değiştirdin mi kıyamet kopacak!.. Olmaz böyle iktidar! AP li politikacılarda şaşkınlık bu çelişmeden gelmektedir. Aslını ararsanız, iktidar genel müdürleri de değiştirir, valileri de... Fakat bu iktidara göre değil bu kaide... Bahri Savcının teşhisi ile *bu iktidarın bu Anayasaya intibaksızlığı var.* İntibak edemedi bir türlü. Anayasanın özü ile mutabık değil, Anayasa kuruluşları ile mutabık değil. Daha işbaşına gelir gelmez, Anayasa kuruluşları ile çelişmeye düştü. Bir Anayasa kuruluşu olan TRT ye cephe aldı. Yaptığı tayinler Danıştayla uyuşmadı. Af Kanunu getirerek Anayasanın özüne saldırır oldu. Seçim kanunu getirerek muhalefete tahammül edemiyeceğini gösterdi.

1961 Anayasası yapılırken, Menderes rejiminin Anayasa dışı bütün davranışlarının kapatılması düşünülmüş, gedikler tıkanmak istenmişti. Menderes rejimi emeklilik kanununun bir maddesini değiştirerek, genel müdürlerle, valilerle, hâkimlerle oynuyordu. Bu oyun oynanmasın istendi. Menderes rejimi, muhalefetin her türlü konuşma haklarını kısıtlamıştı. Bunun tazelenmemesi için çareler arandı ve Anayasaya kondu.

Eee, bu iktidar Menderes terekesinden yararlanarak işbaşına geldi. Menderes geleneğini yürütmekle kendi çevresini doyurabilirdi. Bunu yapmak istiyor, yapmak isteyince de Anayasa ile intibaksızlığa düşüyor. Genel *müdürleri, valileri, savcıları değiştirmek istiyor,* niyeti bilindiğinden karşısına Danıştay çıkıyor. Tapulama kanununu yürürlüğe koymak istiyor, karşısına Anayasa Mahkemesi çıkıyor. TRT ile oynamak istiyor, karşısına başka kuvvetler çıkıyor. Orduda değişiklik yapmak istiyor, karşısına ordu çıkıyor. Faturanın bedelini ödemek için söz verdiklerini affettirmek istiyor, gücü yetmiyor.

Yakınları soruyorlar:

«— Siz ne biçim iktidarsınız?»

Evet, işte o biçim iktidar.

Bunalım içinde çırpınıyorlar:

«— Komünistler yaptıklarımıza engel oluyorlar.»

Komünist arıyorlar, bulamıyorlar

Eskiden kolaydı. Bir kaç ev basarsın, polis dosyasında komünist diye damgalananları içeri tıkarsın. Tevkifata «komünist süsü» verirsin. *Basını da bu yolda tavlarsın, olur bi*terdi. Şimdi olup, bitmiyor. Parlamentoya sosyalist mebuslar girmiş, polis dosyalarındaki düzmece bilgiler işe yaramaz olmuş, her lâf söyleniyor. Onun için de Menderes geleneği sökmüyor.

Gizli Emniyet işleriyle uğraşan Devlet Bakanı iktidara geldiklerinin ayında bu dosyaların üstüne kapandı. *Tutulmuş fişleri* ve dosyaları günlerce bizzat okudu, inceledi. Bilhassa gazetecilere ait olan dosyalara baktı. Bir ipucu bulur muyum diye çırpındı, durdu. Hukukcu olduğu için anladı ki bunlar fasa fiso şeyler. Belki harcadığı zamana acımıştır. Belki *kendi arkadaşları için düzenlenen* «ırkçı, faşist, ümmetçi, nurcu, gerici» diye fişleri, raporları görmüş ve yüreği ağzına gelmiştir, üzülmüştür.

Bunun da çare olmadığı görüldü.

AP içinde bir uyanma belirtisi var. AP yi varlığı ve taşınmaz malı *fazla* olan bir adama benzetiyorlar. Bankalarla, iş çevreleri ile geçinemediğinden, sıkıntıya düşen varlıklı adama benzetiyorlar AP yi. Benzeten de biz değiliz, AP nin ideologudur. Liderlerine öğüt veriyor:

«— *İktidarı almak yetmez, aydın çevrelerle iyi geçinin.*»

Nasıl geçinecek?

Ankara'da ev basan polis müdürüyle mi?

Kitapevi bastıran emir kulu savcıyla mı?

En küçük ekonomik eleştiri karşısında «memleketi komünistler bastı...» diye bağıran basınıyla mı?

Hiç mi uyanma belirtisi yok?

Var!...

Var, ama kafasına dank ettikçe uyanıyor.

Hani ellerindeki çoğunlukla her şeyi yapmaya muktedirdiler? Hani millî irade, millî irade... diye yırtınıyordular.

Sayın Sunay'ın Cumhurbaşkanlığına getirilmesi, sadece oyla her şeyin yapılamıyacağının anlaşılmasıdır. Bu anlayış AP için bir gerilemedir. Fakat memleket için bir ilerlemedir. Bu açılan çığırdan biraz daha yol alabiliriz.

Mehmed Kemal

Gerçek Saygısı

ZOR GEÇİT

Fethi Naci

1966 yılı, işçiler için zorlu bir yıl olacağa benzer. Birçok toplu iş sözleşmesinin süresi bu yıl tamamlanmaktadır. Yeni toplu sözleşme görüşmeleri, ekonominin bir enflâsyon dönemine girdiği, fiyatların durmadan yükseldiği ve iktidarda Adalet Partisi'nin bulunduğu bir ortamda olacaktır; «Fiyat yükselmesi sıhhat alâmetidir» diyen Adalet Partisi'nin..

Öte yandan, her yıl 400.000 kişi iş aramak üzere sokaklara dökülmektedir. Bir kişiye sanayi alanında iş yaratabilmek için yapılması gereken yatırım 25.000 liradır. Bu iki rakam, Türkiye'deki geniş işsizler ordusunun varlığının sebebini açıklamağa yeter. Bugün bir fabrikanın kapısındaki kara tahtaya «5 yardımcı işçi alınacaktır» yazısının yazılması üzerine kapıya üşüşen işsizlerin sayısı en azından yüzü bulmaktadır. Ve bunu işveren de görmektedir, o fabrikada hâlen çalışmakta olan işçi de...

13 Şubat Pazar sabahı, gazetelerini açanlar, üç sütun üzerine, bol imzalı bir bildiri görmüşlerdir. İşverenlerimiz de son günlerde yayımlanan ve çoğu demokrasimizin geleceği bakımından güven uyandıran bildirilerden esinlenerek bir bildiri yayınlamışlar. «Esinlenerek» dedimse, tabii şekil bakımından. Bizim işverenler bağımsız ve haysiyetli bir dış politika ya da lâiklik ilkesini savunacak değiller ya, akıl hocaları Şahap Kocatopçu'yu savunuyorlar. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Paşabahçe fabrikasında başlayan grevin içyüzünü YÖN'ün iki hafta önceki sayısında okumuşsunuzdur. İşçiler, işverenin vaad ettiği zamları yapmaması üzerine greve gitmekten başka çıkar yol bulamamışlardır. Daha önce yapılan ve işçilere hiç bir çıkar sağlamayan ve sarı sendikacılığın unutulmaz bir belgesi olan Toplu Sözleşme ve bu sözleşmenin yankıları, dedikoduları, bu işlerle ilgilenenlerin hâlâ hatırlarındadır. Bütün bunlardan sonra o bol imzalı patronlar bildirisinde şöyle lâflar okuyoruz: «Sırf şahsi kapris ve çıkarlarının gerçekleşmesi için», «işyerinde huzur, istikrar ve çalışma barışı prensiplerini de hiçe sayarak»... Bunları yapanlar, sendikacılar ve işçiler! Ya sayın patronlar ne diyorlar? «Gerek işvereni gerekse işverenin mensup bulunduğu işveren sendikasını mânen ve maddeten bütün gücümüzle desteklemekte olduğumuzu sayın kamu oyuna duyururuz.»

İstanbul'da patron kuruluşları işvereni «mânen ve maddeten bütün güçleriyle» destekliyorlar; İzmir'de işçilerin üzerine kurşun sıkılıyor. Ve sonra, «işyerinde huzur, istikrar ve çalışma» lâfları!

İşyerinde «huzur, istikrar ve çalışma barışı», bugünkü şartlar içinde, ancak Anayasa'nın 42. maddesinde sözü edilen «çalışanların insanca yaşaması» gerçekleştirildiği ölçüde gerçekleşebilir. Yoksa işçilerin henüz gerekli politik bilinçten uzak oluşuna, sendikaların mali yetersizliklerine, geniş bir işsizler kitlesine güvenerek «çalışanların insanca yaşaması»na engel olunmağa çalışıldığı müddetçe işyerlerinde ne huzur olur, ne de çalışma barışı!

İşçiler, bugün, artan milli gelirden artan bir pay almak peşinde değildirler bile; istedikleri, sadece, yükselen fiyatlar karşısında ücretlerinin satın alma gücünü koruyabilmektir. Patronların «şahsi kapris ve çıkar» dedikleri budur!

Ve öyle görünür ki işçiler ücretlerinin satın alma gücünü korumakta umulduğundan da büyük güçlüklerle karşılaşacaklardır. Ama bu güçlükler içinde pişecekler, bu ücret mücadelesi politik bilinçlenmenin temeli olacaktır.

İşçilerin bu konuda en büyük yardımcıları anlayışsız patronlar olacaktır!

Petro-kimya sabotajı!.

Yassıada *dâvâlarından birinin* adının Vinileks dâvâsı olduğu hatırlardadır. Daha o zamanlardan plastik sanayiinin ne kadar kârlı bir iş olduğunun anlaşılması pek çok gözü açık iş adamının iştihasını kabartmıştı.

27 Mayıs sonrasında Türkiyede bir plastik sanayii kurulması meselesi pek çok iş adamını meşgul etmiştir. Yabancı sermaye de, konuyla ilgilenmiştir. Nitekim National Distungery adlı bir firma, AID'yi de ikna ederek ve 32 milyon dolarlık kredi yardımı görmek, 14 milyon doları patent ve teknik bilgi vesaire şeklinde karşılanmak üzere kendisi de 18 milyon dolarlık yatırım yaparak Türkiyede bir plastik sanayii kurmış yollarını araştırmıştır. Talat Carski adlı Polonya asıllı bir uzmana da bu konuda araştırmalar yaptırtılmıştır.

Konuyla ilgilenen elbette ki sadece National Distungery olmamıştır. Eczacıbaşı firması da konu üstüne eğilmiş, yabancı sermaye ile iş birliği yaparak ve Sanai Kalkınma Bankası ile İş Bankasının Amerikan Sermayesine hayran Genel Müdürü Bülent Yazıcının da desteğini sağlayarak böyle bir sanayi kurulmasını planlamaya başlamıştır.

Ne var ki, kurulacak plastik sanayiinin Petro-Kimya sanayii çerçevesinde kurulması için Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı çalışmalar yapmaya başlamış ve 27 Mayıs sonrası hükûmetlerini petro kimya sanayiinin millî şirketler eliyle kurulması hususunda ikna etmiştir. TPAO hükûmeti iknada başarı göstermiştir ama, hükûmetin bir üyesi, o zamanki Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş, millî sanayi fikrini ortaya atan TPAO Genel Müdürü İhsan Topaloğlunu yerinden etmeye kalkarak bu gayrete cevap vermiştir. Bereket versin Genel Müdür gideceğine, Çelikbaş gitmiş ve Devletin desteği ile 250 milyon lira sermayeli Petro Kimya Sanayii A. Ş. kurulmuştur.

Şirketin ilk sermayesi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı tarafından konulmuş sonra buna Emekli Sandığı ve Ordu Yardımlaşma Kurumu da ortak olmuşlardır. Başlangıçta, az miktarda da olsa yabancı sermayenin de iştiraki düşünülen Petro-Kimya Sanayii A. Ş. ne sonradan hiç bir yabancı elinin sokulmaması daha doğru bulunmuş, hazırlıklar da buna göre yürütülmüştür. Beş yıllık kalkınma planında da yer alan ve 300 milyon liralık yatırım ihtiyaç gösteren Petro-Kimya Sanayii için gerekli arsalar, ilerde tesislerin genişleyeceği de hesaba katılarak alınmış, tesisin 1968'de faaliyete geçmesi için gereken herşey tamamlanmıştır. 1972 yılına kadar Türkiyenin bütün plastik ihtiyacını karşılayacak, daha sonra da tevsi imkanlarını haiz olacak bu sanayiin yılda 26 bin ton PVC adı verilen plastik ham maddesi 20 bin ton poletilen ve daha çeşitli yan maddeler imal etmesi planlanmıştır.

Türkiyede yüzde yüz millî bir Petro-Kimya Sanayiinin kurulması hazırlıkları böylesine ilerlemiş bir haldeyken, dünya plastik borsalarına hakim bir kartelin paravan firmalarından biri olan Daw Chemical ortaya çıkmıştır. Vaktiyle de Türkiyeyi bir pazar olarak gözüne kestirmiş olan Daw Chemical, İzmit Civarında Sınai Kalkınma Bankasının da yardımı ile kurulmuş, başında Hikmet Tuzcu adında işbilir bir iş adamı bulunan Tarım Koruma İlâçları A. Ş. ne ortaklık teklif etmiştir. Klor alkali imâl eden Tarım Koruma İlâçları A. Ş. Fabrikasına teklif edilen ortaklık şöyledir:

Daw Chemical 5 milyon dolarlık teknik bilgi ve malzeme Fabrikasına teklif edilen ortaklık şöyledir: Daw Chemical 5 milyon dolarlık teknik bilgi ve malzeme yardımı yapacak, karşılığında fabrikanın yarı hissesine sahip olacaktır. Fabrika, yılda 15 bin ton PVC, yani plastik ham maddesi imal edecektir. Eczacıbaşının, Hikmet Tuzcu, Bülent Yazıcı ve Sınai Kalkınma Bankasının himmeti ile bu yolda bir anlaşma yapılmış, temelleri çoktan atılmış millî bir sanayi olması kararlaştırılan Petro-Kimya Sanayiinin karşısına, özel teşebbüsle yabancı sermaye ortaklaşa bir rakip çıkarma tertibine girişmişlerdir.

Dünya standartlarından uzak, başka amaçlarla kurulmuş bir tesisin amacını saptırarak yeni bir sanayie atlamak hevesindeki yerli-yabancı koalisyonu gerekli müsadeyi almak ve yüzde yüz millî sermayeye dayanan, her türlü rantabilite hesapları yapılmış Petro-Kimya Sanayiini doğmadan boğmak telâşıyla yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesine başvurmuşlardır. AID'nin de şiddetle destekleyip teşvik ettiği bu teşebbüs için, daha doğrusu millî Petro-Kimya Sanayii için ölüm kalım savaşını ise şu önümüzdeki günlerde Yabancı Sermayeyi Tetkik Komitesi verecektir. Karar ya Amerikalıların menfaatlerini kollamak yolunda Tarım Korumanın plastik ham maddesi yapmasına imkân verecek şekilde çıkacak ya da, gerçek bir millî sanayiin kurulmasını isteyen insanların yüreklerini ferahlatacak şekilde bu teklifin reddi yolunda olacaktır. Bunu önümüzdeki günlerde Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin kararı belli edecektir.

Toprak reformu ve Tapulama Kanunu

Sudan bir toprak reformuna da hı karşı çıkan AP'nın tutumu, Bütçe konuşmalarında YTP ve MP sözcülerinin bile tenkitlerine

Turan Şahin
Hayır demişti ama...

yol açtı. Alican, toprak reformu konusunda AP'yı samimiyetsizlikle suçladı. Gerçekten, çabucak çıkartmak istediği kanunlar için üstüste geçici komisyonlar kuran AP, iş toprak reformuna gelince, muhalefetin ısrarlarına rağmen buna yanaşmamış ve oy çoğunluğu ile meselenin yıllarca *komisyondan komisyona sallanmasını* gerçekleştirmiştir. Buna karşılık Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği Gürsel'in vetosunu yemiş Tapulama Kanununu tazelemek konusunda AP oy çoğunluğuna dayanarak büyük bir acelecilik göstermiştir. Muhalefet Tapulama Kanununun toprak refor

GÜRSEL

M. Hasırşapkalı

Cumhurbaşkanı Gürsel'in Amerikaya gönderilmesinden kısa bir süre önceydi Çankayada Başkanı, eski silâh arkadaşlarından bir emekli general emekli büyükelçi ziyaret etti. Ziyaretçi, yaverlere kartını vermiş, kart Başkana ulaştırılmıştı. Gürsel, ziyaretçisini hemen kabul etti. Yatağında doğruldu; dert yandı:

«Kararnameler beni çok üzüyor» dedi. Ekledi:

«Beni çok üzüyorlar....»

Gürsel ağlıyordu. Oğlu için de üzüldüğünü söyledi. Oğlu Özdemir'in nikâhı daha yeni yapılmıştı. Gürsel, kendisini üzen nedenleri daha fazla açıklamadı.

Gürsel'in yapısını, duygularını yakından bilenler vardır. Onun bir yanı da şuydu. Israrlara karşı dayanamamaktaydı. Kararnamelerin imzalanması ısrarı - götürülüp getirilmesi - karşısında da dayanamamış, imzalayıvermişti. İmzaladıktan sonra da üzülmüştü, üzüntüsü artmıştı ve üzüntüsü de hastalığını artırmıştı. kendi ifadesine göre.

«BANA BIR IHLAMUR»

Gürsel'in yakın silâh arkadaşları, onun ümitsizliğe düştüğü zamanlar, alay tabldotunda hizmet gören ere, «Bana bir ıhlamur getir oğlum» dediğini iyi bilirler. Briçte üç sanzatuya oyunu alıp üç içeri gittiği zaman da «Bana bir ıhlamur getirin» der ve gitmiye hazırlanırdı. Bu sırada, kendisine arkadaşları çeşitli sorular sorarlardı. Biri bir gün «terbiye» bahsini açmış. Gürsel'i konuşturmak istemişti.

«EMIL» VE ÖZDEMIR

Baba Gürsel, oğlu Özdemir'i, *çok serbest yetiştirmek* istemişti. Jeanne Jacque Rousseau'nun Emil kitabını okumuş. Rousseau'nun tavsiye ettiği gibi Özdemir'i «tabiata bırakıp» yetiştirmeyi denemişti. Ancak, Gürsel, bunu şöyle anlatırdı:

«Bu olmadı, tekrar Osmanlı sistemine döndük». Fakat Osmanlı sistemi terbiyeye de çocuğun yapısı uygun değildi. Hani bir söz vardır: «Bir yarsan yarısı boşa gidecek» derler. Anneler de, babalar dövmesin diye çocuklarının üstüne kanat gererler. Öyle..»

Gürsel, emekli büyükelçiye eski silâh arkadaşına «Oğlum da beni üzüyor» derken, belki de bunları kastediyordu.

YURT DIŞINDAKİ YAVER

Gürsel, yurt dışına gönderilmeli miydi, yoksa gönderilmemeli miydi? Bu sorular şimdiye kadar çok soruldu, yazıldı, çizildi. Yine de yazılacaktır. Ancak, hâlen yurt dışında bulunan, Gürsel'in eski yaverlerinden birinin gidiş haberini duyduğu zaman hayretini gizliyemediği ve şöyle konuştuğu da bir gerçektir:

«Gürsel'i yurt dışına göndermek için nasıl ikna ettiklerine şaşıyorum. Vaktiyle de

Gürsel'in yurt dışına yollanıp tedavi edilmesi söz konusu olmuştu. O zaman Gürsel, (Ben memleketimde kalmak istiyorum. Ölürsem, memleketimde öleceğim) demişti. Bütün ısrarlara rağmen dışarı gitmeyi reddetmişti.»

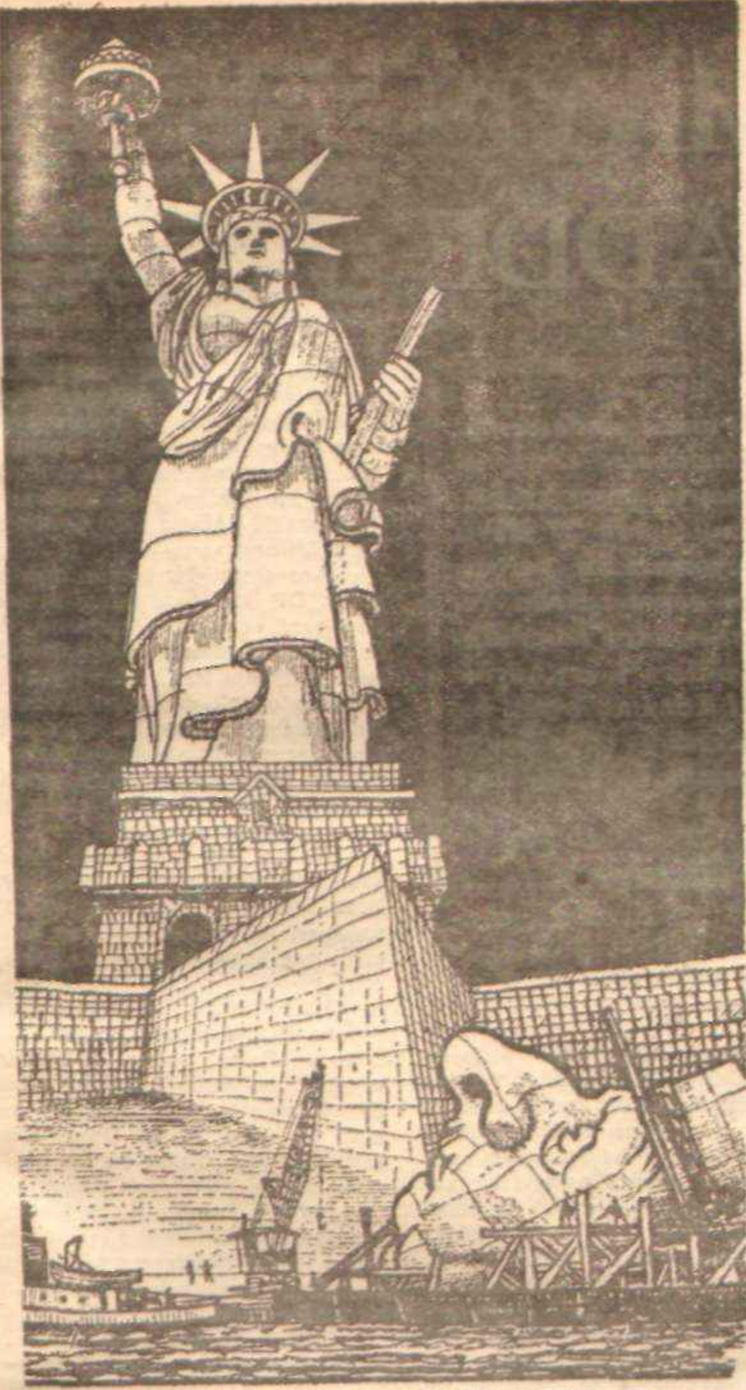
Gürsel'in kararnameleri imzalamasında, hattâ dışarı gitmesinde baş rolü oynayan genel sekreteri Nasır Zeytinoğlu'nun sözünden çıkamaz duruma gelmesi şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de ileri sürülecek tenkidler arasında bulunacaktır.

HATİCE GÜRSEL....

Gazetelere «Gürsel'in evlâtlığı» deyimiyle geçen Hatice Gürsel, Başkan'ın çok sevdiği, hastalığı sırasında yanından bir an bile ayrılmayan bir yoksul köylü kızıdır. Gerçekte, öğrendiğime göre, Hatice Gürsel'in Başkanın evlâtlığı olamayışının baş sebebi, Medenî Kanunumuzdaki sakatlığın bir sonucudur. Hâlen 22 yaşında olan Hatice Gürsel, Cemal Gürsel'lere üç yaşında iken gelmiştir. Ancak Medenî Kanun, başkanın bu çok sevdiği kızı evlâtlık almasına —oğlu Özdemir varken— imkân vermemektedir.

Gürsel'in yakın tanıdıklarından birinin anlattığına göre, bir nüfus sayımında, Hatice soyadını değişik yazdırdığından dolayı çok üzülmüş, «baba» demiş, «Ben de senin soyadını taşımak istiyorum.. Benim soyadımı değiştirin.. Yahut sen soyadını ver..» Bunun üzerine, mahkemeye başvurulmuş ve hattâ, Gürsel soyadı olmayan bir ilceden Hatice'ye Gürsel soyadı alınmış, kızcağızın da böylece gönlü olmuş.

Hatice Gürsel, Gürsel'in pek sevdiği bu mânevi evlât, Gürsel'in ancak «mahfuz hisse» dışında kullanabileceği mirasından yararlanabilecektir. Gürsel'in yakınları, Gürsel'in «varını yoğunu bu kıza bırakmak istediğini» söylemekteyseler de, kanun Gürsel'in bu isteğine elvermemektedir. Gürsel'in üzüntülerinden biri de budur belki..

AMERİKALI GÖZÜYLE GENERAL DE GAULLE

Bugünkü Türk Basını ve getireceği sorunlar...

Bugünkü Türk basınının durumunun ne olduğu sorusuna cevap aramazdan önce, basının ne olduğunu araştırmak gerekmektedir. Basın ve basının görevleri konusunda çeşitli kişilerin yaptıkları çeşitli tanımlar vardır. Biz bunlardan bir tanesini, bize en yakın olanlardan bir tanesini, bir ihtilâlcinin, ihtilâl içinde, basını azıcık da idealize eden bir tanımını ele alacağız.

Bu ihtilâlci Mustafa Kemal'dir ve tanımını, Kurtuluş Savaşının sürdüğü günlerde, 1 Mart 1922 de, bir ihtilâl Meclisi olan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı yapmıştır. Mustafa Kemal o tanımında basın ve basından beklenenleri şöyle dile getirmektedir:

«Matbuat, Milletin Sadav-ı umumisidir. Bir milleti tenvir ve irşatta, bir millete muhtaç olduğu gıda-i fikriyi vermekte, hülâsa bir milletin hedefi saadet olan istikamet-i müşterekede yürümesini teminde, matbuat başlı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir.»

Yaşı otuzu geçmeyenlerin anlaması hayli zor olan bu sözlerin anlamını değiştirmeden günümüz diline aktarılışı şöyledir: «Basın milletin sesidir. Bir milleti aydınlatmada ve uyarmada, bir millete muhtaç olduğu düşünce gıdasını vermekte, özetle, bir milletin amacı mutluluk olan ortak yönde yürümesini sağlamada, basın başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir öncüdür.»

BAKALIM ÖYLE MİDİR?

Bu tanımın yapıldığı tarihten bu yana aradan yarım yüzyıla yakın süre geçtiği halde tamamlanmayan ihtilâlin basın için yaptığı bu tanımına günümüz Türk basını ne kadar uymaktadır? Bir bakalım:

Günümüzde basın, gerçekten milletin, yani halkın sesi midir? Bu soruya evet demek oldukça zordur. Basın gerçekten bir sestir ama, öylesine çok ve çeşitli görüşleri dile getiren *bir sestir ki, aralarında en ufak bir* armoni bile bulunmayan bu sese, topyekûn halkın sesi demek mümkün değildir. Bugünkü haliyle ve ana çizgileriyle basın, sermaye çevrelerinin, kapitalist düzenden yana kişilerin sesi ve sözcüsü durumundadır. Dolayısıyla fakir Türk halkının değil, para babalarının se*sidir.*

Günümüz basını, halkı aydınlatma ve uyarma görevini yerine getirmekte midir? Bu soruya da evet cevabını vermek zordur. Gerçi, bir haberleşme aracı olarak gazeteler ve dergiler halka yeni bilgiler, yeni haberler sunmaktadırlar ama, bu yeni haberler ve bilgilerin çoğunun, Mustafa Kemal'in sözünü ettiği gibi, millete muhtaç olduğu düşünce gıdasını vermek amacını taşıdığını söylemek açık bir yalan olur.

Basın bugün, halkın uyanması ve aydınlanması için gerekli olanı değil, kendisine sürüm sağlayacak olan aldatıcı ve uyutucu bilgileri vermeyi tercih etmektedir.

HALK ŞARTLANDIRILMAKTADIR

Örneğin sabık Prenses Süreyya'nın hatıraları, Brigitte Bardot'un seks hayatı, Beatle'lerin maceraları, karısıyla dört çocuğunu kör bir destere ile kesen adamın hunharlığı bu halkın uyanması ve aydınlanması konusunda zorunlu bilgiler ve haberler değildir. Ama bu tip haberlerin merak tahrik etme yönü, sürüm kabiliyeti vardır. Bunun içindir ki bugünkü Türk basını, halkı bu tip haberlere karşı şartlandırmıştır, şartlandırmaktadır.

Halkın mutluluğa kavuşması için basının öncülük, okulluk etmesine gelince... Bu konuda basın gerçekten bir okul, gerçekten bir kuvvet, gerçekten bir öncüdür ama bu öncülüğün, kapitalist ülkeler misyonerlerinin, daha sonra gelecek gerçek sömürücülere öncülük etmesinden, masum halk yığınlarını afyona alıştırma öncülüğünden farkı yoktur. Afyon yutanlar da geçici bir mutluluğa kavuştuklarını sanırlar ama, bu mutluluk afyonun etkisi geçince biter. Bizim gazetelerimizde, halk durmamacasına afyon yerine geçen maceralar, melodramik, dramatik çok kere de uydurma hikâyeler okutarak bir uyutma politikasının içindedirler.

Hemen burada belirtmek gerekir ki, bu karamsar hükümler, bugünkü Türk basınının tümü için verilmiş değildir. Elbette ki istisnalar vardır. Ama istisnaların kaideleri bozma*dığı da bilinen bir gerçektir. Bizim amacımız,* bugünkü Türk basınının ana hatlarıyla ve kalın çizgilerle bir panoramasını çizmektir.

DÖRDÜNCÜ KUVVET

Ünlü Fransız gazetecisi Pierre Lazaref, 1942 yılında yazdığı «Fransada Basın Rezaletleri, yahut Fransayı çökerten Dördüncü *Kuvvet» adlı kitabında şöyle demektedir:*

«Demokratik bir rejimde basın yalan söylerse, rejim de ölüme mahkûm olur. Zira hâkimiyetine sahip olan millet eğer doğru haber alamaz ise hakimiyetini serbestçe kullanamaz.»

Bu sözlerin ışığı altında, türlü çabalara ve çırpınmalara rağmen bir türlü gerçek bir kalkınma yolu bulamamış Türkiyede durum nedir? Bir de buna bakmakta fayda vardır.

Türkiye'de basın ne söylemektedir? Söyledikleri yalan mıdır? Doğru mu? İşi şayet yalnızca yalan mı doğru mu ölçüsünden alırsak, bir yanılmaya düşebiliriz. Şöyle ki, Türkiye gibi iktisaden geri kalmış bir ülkede, önemli olan sadece söylenenin doğru olması değil, ayni ölçüde de faydalı olmasıdır, uyandırıcı, aydınlatıcı, düşündürücü olmasıdır. Konuya bu derinliğiyle bakıldığında, Türkiyede basının yalanla doğru arasında bir tercih yapmadığı görülür. Yani Türkiyede basın organları genellikle doğru da yazar, yalan da. Bunu bilerek yapanları vardır, bilmeyerek yapanları da. Ama Türk basınına asıl özelliğini veren şey, yalan veya doğru yazmasından çok, gerekliyi ve faydalıyı yazmakta kısır kalışıdır. Politikada olduğu gibi basında da ucuz ve kolay edebiyat başlıca gelir kaynağıdır. İsterse bu yüzde yüz halkın zararına ol*sun.*

İlhami Soysal

---

munu baltalayacağını, üç beş şahitle ağaların topraklarına yeni topraklar katacağını ısrarla belirttiyse de, bu, bir fayda vermedi

AP'nin toprak ağalarının dümen suyundan gittiğini belirten bundan daha çarpıcı bir örnek bulmak kolay değildir.

Johnson ve tepkileri

Johnson'un Vietnam'da savaşarak Türkiyeyi de koruduğunu iddia eden patavatsız sözleri, Türkiyede sert tepkilere yol açtı. Ame*rikan hayranı iktidarın Dışişleri* Bakanı dahi, «Türkiye kendini korur» demek zorunda kaldı. Bir çok politikacı ve yazar Johnson'un sözleri hakkında görüşlerini açıkladılar. Prof. Ahmet Şükrü Esmer'in meseleyle ilgili görüşü şudur: «Hawai adalarına giden Johnson, Vietnam meselesini Türkiyeye de bağlamıştır. İddiasına göre, eğer Amerika Vietnam savaşını kazanamazsa, komünistler Türkiyeyi de tehdit edeceklerdir. Bir defa, Türkiye'ye komünistlerden gelecek tehdit karşısında ne davranışta olacağını Johnson, İnönü'ye yazdığı mektubunda açık olarak bildirmiş bulunuyor. Bu davranış karşısında, Amerikaya güvenilemiyeceğini Türkiye anlamış ve tehlikeye uğramamak için çareler aramaya başlamıştır. Bir çare de Amerikanın Türk topraklarında kurduğu üslerden komünistleri kışkırtmaktan vazgeçmesidir

Vietnam meselesine gelince, Türkiye Vietnamlıların giriştikleri mücadeleyi kendi kurtuluş savaşına benzetmekte ve Vietnamlıların başarı kazanmalarını dilemektedir... Johnson bilmelidir ki, Vietnam'ın bağımsızlığı Türkiye için tehlike teşkil edemez».

Bülent Ecevit de tepkilerini şu sözlerle belirtti: «Türkiye bir komünist tecavüzüne uğrarsa NATO'nun Türkiye ile ilgilenmiyeceğini, oldukça açık bir tehdit olarak 5 Haziran 1965 tarihli mektubunda İnönü'ye bildiren Johnson, şimdi dünyanın öbür ucundaki Vietnam dolayısıyla Türkiyenin uğrayabileceği direkt veya endirekt bir komünist tecavüzünden aşırı kaygıya kapılmış görünmektedir. Demek ki Amerika, Türkiyenin kaderi ile kendi işine geldiği vakit ilgilenecek, işine gelmediği vakit ilgilenmiyecektir. Gene Türkiyenin hukukî vecibelerini yerine getirmek üzere Kıbrısa müdahalesini önleyen Amerika, kendisinin Vietnam'daki askeri müdahalesi için görünüşe göre, Türkiyenin desteğini sağlamaya çalışmaktadır

Komünistler Vietnam'da başarı kazanırlarsa, Türkiye gibi ülkelerde de emellerini gerçekleştirmek için (millî kurtuluş savaşlarından yararlanabilirlermiş). Oysa Türkiyede bir millî kurtuluş savaşı ihtimali yoktur ki komünistler bundan yararlanabilsinler... Türkiye millî kurtuluş savaşını bundan 40 küsur yıl önce, şimdiki Batılı müttefiklerinden bazılarına karşı yapıp kazanmıştır. Demek ki o kurtuluş savaşımız kazara bugün olsaymış Johnson Amerikası bunu bir komünist tecavüzü sayacak ve Türkiyeye müdahalede bulunacakmış...

Johnson idaresine hâkim olan bu anlayışla, Amerika, müttefiklerinde ve kurtuluş savaşı veren uluslarda güven değil, ancak kuşku uyandırır».

Bülent Ecevit
«Bu ne biçim koruma?»

Kaz ciğeri ithalâtı

Milliyet gazetesinde Prof. Halûk Cillov, İstanbul'un zengin semtlerindeki bakkal dükkânlarını istilâ eden Avrupa malı peynirlerden, kaz ciğerlerinden haklı olarak şikâyet etmekteydi: Esas itibariyle, göçmen dövizlerinin satılmasıyla vuku bulan bu lüks ithal malı istilâsı, derme çatma sanayiimizi de fena halde baltalamaktadır. «Namuslu olmamız suç mu» diyen bir ithalâtçı dahi, durumdan şu sözlerle yakınmaktadır:

«Servet transferi kaçakçıları memleketi soyup soğana çevirirlerken namuslu ithalâtçılar olarak Ticaret Bakanından sormaktayız: Bizler de kaçakçılığa başlıyalım mı? Bizler de bütün bu kaçakçılık usullerini biliyoruz, fakat memleketimizi düşünerek buna tenezzül etmiyoruz. Kaçak transferli malların gümrüklerimizden geçirilmesi, her gün biraz daha artmaktadır. Bunun sonu ne olacak? Yeni paravan firmalar piyasayı doldurdu. Ateş bacayı sarmadan Ticaret Bakanına ihbar ediyoruz; memlekete sokulan lüks mallar ve Amerikan pazarlarında satılanlardan çoğu kaçaktır. Kaçakçılık şöyle yapılmaktadır: Bin dolarlık bir servet transferi satın alan bir firma, memlekete 10 bin dolarlık mal sokmaktadır. Bu da, sokulan malların noksan faturalı olan bakiyesi kaçak gönderilen dolarlarla yapılmaktadır. İktisadî bakımdan artık bu gibi ithalâtın menedilmesini istiyoruz. Son çıkan ithal rejimi ile lisans satışları pek yapılamıyacaktır, fakat karaborsacı ile kaçakçılara muazzam servet kazandıracaktır. Bu bakımdan maliye büyük zarar görecek ve memleket dövizi harice kaçacaktır. İstanbul Malî Polisine de görev düşmektedir. Servet transferi usulü ile ithalât yapanları kontrol bu kadar zor mudur? İstenildiği takdirde kendilerine her türlü bilgiyi vermeye âmade olduğumuzu bildiririz.»

Vergi açıklaması

Sanayici, tüccar, emlâk sahibi ve serbest meslek erbabı gibi beyannameli mükelleflerin 1964 yılında ödedikleri Gelir Vergisi rakamları, Bütçe Gerekçesinde açıklanmıştır. Buna göre 367 bin mükelleften 154 bini, yani hemen hemen yarısı yılda ortalama 1481 lira, ayda 124 lira sâfi gelir sağladıklarını bildirmişler ve adam başına yılda ortalama 132 lira (ayda 13 lira) Gelir Vergisi ödemişlerdir. Bunların dışında 71 bin mükellef yılda 4581,67 bin mükellef yılda 7401 lira ortalama gelir göstermiştir. Böylece 262 bin beyannameli mükellef, yani toplamın yüzde 80'i ayda 590 liranın altında kazanç beyan etmişlerdir!

AF KARŞISINDA 27 MAYIS 21 MAYIS VE 142. MADDE

Anayasamızın bir parçası olduğu 156. maddesinde açıkça belirtilen başlangıç kısmında şöyle denilmektedir: «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 devrimini yapan Türk Milleti...» Anayasanın bir parçası olan bu kelimeler, DP iktidarının tutum ve davranışlarını, yani «onu idare edenlerin, demokratik rejimden adım adım diktatörlüğe doğru kaymalarını teşkil eden fiiller» i, en büyük suç olarak damgalamaktadır. Şimdi bir Af Kanunu, bizzat bu fiilleri suç olmaktan çıkarırsa, Anayasanın sözü ve ruhu ile çatışma durumuna düşer. Anayasa Mahkemesinin, bu kadar ileri giden bir kanunu iptal etmesi normaldir.

Prof. Dr. Muammer Aksoy

Bundan önceki yazımızda, af yetkisinin partizanca amaçlarla ne derece kötüye kullanıldığını ve hele son tasarıda «iktidarın suçluları nasıl teşvik eder duruma düştüğü»nü belirtmiştik. Şimdi göstermeğe çalışacağız ki, yeni Af Kanunu tasarısı, her türlü objektif ölçüden yoksun, genel affın yöneldiği amaçların hiçbirisi ile ilgisi olmıyan ve sırf AP'nin çıkarına hizmet hedefine yönelmiş bir tasarı niteliğindedir. Af Kanunu AP'nin istediği şekilde çıkarsa, huzur değil tam bir huzursuzluk, hatta rejim bakımından tehlikeler yaratacaktır. Çünkü amacı, -aşağıda göstereceğimiz üzere- bazı şahısları insanî ölçülerle korumak artık ceza çekmelerine son vermek değil, «AP'nin hasımlarından intikam almak»tır.

AF TASARISI VE 27 MAYIS

27 Mayıs ihtilâli ile iktidardan düşürülenler, Yüce Divan tarafından çeşitli cezalara çarptırılmışlardır. Üç istisnanın dışında ölüm cezaları infaz edilmemiş, ölünceye kadar hapis cezasına çevrilmiştir. Bu ölüm cezalarına çarptırılanlar da dahil, bütün hükümlüler, çeşitli yollarla -hatta «hilei şeriye» den başka bir suretle nitelendirilemiyecek yollardan bile faydalanılmak suretiyle- salıverilmişlerdir.

Siyasî suçlardan mahkûm olanların bir süre sonra affedilmesi, eğer «toplumda siyasî huzurun yaratılmasını sağlıyacak ise», ceza siyaseti bakımından doğru sayılacak bir çözüm teşkil eder. Şu halde bugünkü şartlar elverişli olduğu takdirde, 27 Mayıs günü iktidardan düşürülenler, «1953 den itibaren yavaş yavaş gerçekleştirdikleri diktatörlüğe kayışın hesabını teşkil eden cezalar»ından dolayı artık hapiste kalmaktan kurtulmalıdırlar. Çünkü ihtilâlin üzerinden önemlice bir süre geçmiştir. Vatandaşların benimsedikleri siyasî görüşlerin veya partilerin farklı oluşuna göre, mazinin tartışma konusu olabilecek bir hesabı üzerinden sünger geçirmek, toplumsal bir çıbanın kapanması sonucunu doğurabilir. Biz şahsen, daha bir süre önce bile -Forum'daki yazılarımızla- «27 Mayıs ihtilâlinden sonra siyasî suçlardan mahkûm olan şahısların suçlarının geniş ölçüde affedilmesini öngören bir kanun»un çıkarılmasını savunmuş bulunuyoruz. Böyle bir tutumun, insanî ölçülere uygun olduğunu ve toplumumuzda huzur yaratma bakımından olumlu sonuçlar doğurabileceğini kabul etmekteyiz.

Ancak unutmıyalım ki, «27 Mayıs ihtilâlinden sonra mahkûm olanları affetmek», «27 Mayısı mahkûm etmek» sonucuna kadar ileri gitmeyi gerektirmez. Oysa AP idarecilerinin millete sunduğu Af Kanunu tasarısında, 27 Mayıs devriminin meşruluğu ile kolay kolay bağdaşamıyacak hükümler yer almaktadır. Bu tasarı yalnız çekilmemiş cezaların geri kalan kısmını değil, suçluluğu ortadan kaldırmaktadır.

Demek oluyor ki, 27 Mayıstan önce demokratik rejimi (basın hürriyetini, toplantı hürriyetini, seçim güvenlik, hürriyet ve eşitliğini, tarafsız idareyi, milletvekili dokunulmazlığını ve sonunda muhalefetin her türlü siyasî faaliyetini meneden ve hatta muhalefet için can güvenliğini bile) adım adım ortadan kaldıran tutum, bu kanundan sonra hukuka aykırı sayılmıyacaktır. Böyle bir çözümün, bizim gibi demokrasi alanında iki ileri adımdan sonra bir iki tane de geri adım atmağı huy edinmiş bir memlekette ne kadar zararlı olacağını ayrıca belirtmek bile fazladır.

Sadece geri kalan cezaları ortadan kaldırmakla yetinmeyip, işlenen fiilleri suç olmaktan çıkarmak (caiz fiiller haline getirmek) yoluna gidilirse, toplumdaki hem olumsuz ve hem de olumlu kuvvetler rejim bakımından tehlikeli istikametlere itilmiş olacaktır. Gerçekten hukukî muhakeme bakımından bir zorunluk ifade etmese bile, geniş halk kitleleri bakımından ulaşılacak değer yargısı şöyle olacaktır: «Mademki 27 Mayıstan önce rejim bakımından atılan ters adımlar suç teşkil etmiyormuş, o halde zamanın iktidarını al aşağı etmenin bir suç olduğu teslim edilmektedir». Evet, sokaktaki adam («herhangi bir vatandaş», demek isteriz, yoksa malûm gazetenin «sokaktaki adam»ı değil!) bu kadar ileri giden yani «DP iktidarının 27 Mayısa kadar yıllarca devam eden tutumunun suç olmadığı»nı ilân eden bir kanunu, «27 Mayısın suç olduğu» yolunda değerlendirecektir ki, bunun iki bakımdan sakıncalar yaratacağı şüphesizdir:

a) 1957—1960 devresi zihniyetini hortlatmak isteyen gruplar ve zümreler, böyle bir değer yargısına ulaştıran kanundan sonra, bir süreden beri esasen pek aşırı hale gelmiş olan taşkınlıklarında, daha da teşvik ve tahrik edilmiş olacaklardır. Gerçekte 27 Mayısın hasmı olan, bunu şimdilik resmen ilân edememekte ise de, her münasebetle (hele seçim meydanlarında korkunç bir surette) dile getiren bir iktidar partisinin, böyle bir adımı da millete kabul ettirdikten sonra, taşkınlığı hangi seviyeye ulaştıracağını kestirebilmek için kâhin olmağa hacet yoktur. Daha bugünden AP idarecilerinin hukuk prensiplerini hiçe sayışları, DP idarecilerininkini çoktan geçmiştir. Eğer ilk bakışta bunun farkına varılamıyorsa, sebep 1961 Anayasasının yarattığı garantilerdir. DP'nin bütün hürriyetleri ve memur teminatını ortadan kaldıran kanunları çıkarabilmesi ve uygulayabilmesi, bir Anayasa Mahkemesinin bulunmaması sayesinde gerçekleştirilebilmiştir. Dürüst hâkimlerin başında Adalet Bakanının Demokles kılıcı gibi sallanması ve zaman zaman bir çok Hâkim ve Savcının başını yemesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun var olmaması yüzünden sonuca ulaştırılabilmişti. «Üniversitenin canına ot tıkama» teşebbüsleri, Devlet radyosunu DP radyosu haline getiriş, Üniversite ve Radyo özerk müesseseler olarak Anayasa teminatına bağlanmamış olduğu için gerçekleştirilebilmişti. AP idarecileri bütün bu ters adımların derin hasreti içindedir. Amma Anayasa ve onun müesseseleri, karşılarına aşılmaz kaleler olarak çıktığı içindir ki, -istemeye istemeye- boyun eğmektedirler.

Buna karşılık, Anayasanın «tarafsız idare» konusundaki hükümlerine rağmen bütün idare mekanizmasını hallaç pamuğu gibi atmak ve kendisine boyun eğmeyen hiçbir memuru yerinde bırakmıyacağı inancını doğurmak ve böylece manevî bir panik yaratabilmek konusunda AP idarecilerinin gösterdiği cüret, AP idarecilerininki ile dahi kıyaslanamıyacak kadar ileridir. Hele Danıştay kararlarının uygulanmıyacağını ilân etme cüretini, DP Başbakanı göstermemiştir. Şu halde böyle bir Af Kanununun da gerçekleşmesinden sonra, AP idarecilerinin taşkınlıkları ve demokratik idarenin ruhuna -Anayasayı zorlıyarak dolambaçlı yoldan ulaşabildikleri oranda- aykırı düşen davranışlar serisi, şüphesiz ki daha da fazlalaşacak, hatta tahammül edilmez hadde ulaşacaktır.

b) Böyle bir Af Kanununun ve bu gibi taşkınlıkların, 27 Mayısa inanan zinde kuvvetleri hareketsiz bırakmıyacağı ise şüphesizdir. Esasen 21 Şubat ve 21 Mayıs hâdiseleri de, 27 Mayısa meydan okuyan kişilerin tutumlarına «dur! demek için» yapılmamışlar mıydı?

Bugün iktidara gelişini DP'nin mirasçısı olduğunu ilân etmeğe borçlu bulunan bir parti, «demokratik rejimi ortadan kaldırma» olarak nitelendirilen sistemli adımların kanunca «caiz fiiller» olarak ilân edilmesinden sonra, DP'nin yolundan gitme çabalarını, kat kat arttıracaktır.

Iktidara gelişini kuvvete değil, demokratik rejime ve Anayasa düzenimize borçlu olan bir iktidarın, bu rejimin temelini teşkil eden Hukuk Devleti ilkesini ve mahkeme kararlarının üstünlüğü prensibini baltalaması cinnetten başka bir suretle izah olunamıyacağı halde, AP idarecileri bu yolda sonuna kadar israr ve inatla nasıl gidebiliyorlarsa, Genel Af Kanunundan sonra, «diktaya kayışın en başta gelen suçlularını en önemli makamlara yerleştirmek»ten de, o şekilde çekinmiyeceklerdir. Af Kanunundan sonra, hatta daha önce bile, Bayar'ın artık Senatör sayılması gerektiği görüşünün -AP Hükümetinde Bakan olan bir şahsın gazetesi de dahil- bir çok AP'li tarafından ciddî surette ileri sürülmesi, tasarlanan affın, ne gibi hâdiselere gebe olduğunun en manalı işaretidir.

Görülüyor ki, AP idarecileri, affı, «memlekete huzuru ve kardeşlik havasını getirmek» için değil, «27 Mayısı temelden silip süpürmek» ve hatta «27 Mayısın hesabını sormak» için, «ilk adım» olarak gerçekleştirmek niyetindedirler. Bayar'ın uzun zamandır savunduğu görüş, yeni Af Kanunu Tasarısının felsefesini teskil etmektedir. Adı geçen, «kendisini suçlu saymadığı ve 27 Mayısı tanımadığı içindir ki, af talebinde bulunmamakta» idi. Iste şimdi bir kanun tasarısı, aynı görüşün birinci kısmını dile getirmektedir; ikinci kısmının dile getirilmesi de, sadece zaman meselesidir. Kaldı ki AP organları, bunu dahi fırsat buldukça söylemekten hiçbir suretle kaçınmamaktadırlar. Bu gazete ve dergilerin zaman zaman, 27 Mayısı gerçekleştirenler hakkında kullandıkları tehdit kelimeleri, en aptal insanların bile anlıyacağı açıklıktadır.

Nihayet meseleye Anayasa açısından bakarsak, teslim etmek zorunluğunda kalırız ki, «DP iktidarının demokratik hürriyetleri ve Hukuk Devleti düzenini ortadan kaldırma istikametindeki sistemli fiillerinin artık suç sayılmaması», Anayasa düzenimizle de bağdaşamaz. Anayasamızın bir parçası olduğu 156 ncı maddesinde açıkça belirtilen Başlangıç kısmında şöyle denilmektedir: «Anayasa ve Hukuk dışı tutum ve davranışlariyle mesruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 devrimini yapan Türk Milleti...».

Anayasanın bir parçası olan bu kelimeler, DP iktidarının tutum ve davranışlarını, yani «onu idare edenlerin, demokratik rejimden adım adım diktatörlüğe doğru kaymalarını teşkil eden fiiller»i, en büyük suç olarak damgalamaktadır. Şimdi bir Af kanunu, bizzat bu fiilleri suç olmaktan çıkarırsa, Anayasanın sözü ve ruhu ile çatışma durumuna düşer. Anayasa Mahkemesinin, bu kadar ileri giden bir kanunu iptal etmesi normaldir.

Bu noktada -son olarak- bir özelliğin daha üzerinde durmak isteriz: Siyasî suçlarda hele rejim suçlarında, «suçu bütün sonuçları ile ortadan kaldıran bir Af Kanunu»nun kabul edilmesi, iki halde söz konusu olabilir:

Ya vaktiyle siyasî suçlu sayılan (rejim suçunu işlemiş olan) kimseler, günün iktidarı tarafından, tekrar «doğru bir Devlet ve idare görüşünün temsilcileri» olarak takdir edilmeğe başlanır; yani şu veya bu şekilde bir karşı devrim (Kontr-Revolution) gerçekleşmiştir. Yahut da iktidar, aradan geçen zaman zarfında o derece kuvvetlenmiş ve «söz konusu siyasî suçları işlemiş kimselerin teşkil ettiği siyasî grubun kuvveti o derece azalmış»tır ki, onların kamu görevlileri olarak hizmet almaları bile, hiç bir tehlike taşımaz hale gelmiştir.

Birinci duruma misal olarak, Millî Birlik Komitesinin çıkardığı (4 sayılı) Af Kanununu, Avrupanın Nazi işgali görmüş memleketlerinde demokratik idareler iş başına gelince, düşmanla işbirliği yapmış olan hükümetler zamanında bu iktidara karşı işlenmiş suçların affına ilişkin kanunları zikretmek isteriz.

Ikinci gruba giren kanunlar için tipik bir örnek, Cumhuriyetin 15 inci yılında ilân edilen Genel Af Kanunudur. Celâl Bayar'ın Başvekilliği zamanında kabul edilen bu kanunla, İstiklâl Mahkemelerince mahkûm edilmiş olan şahıslar ve 150 likler af edilmişler ise de, kendilerine tekaüt maaşı bağlanamıyacağı ve kamu görevlerinde ancak kanunun üzerinden 8 yıl geçtikten sonra kullanılabilecekleri belirtilmiştir. Demek ki, suçlarının üzerinden hele 150 likler bakımından 20 yıldan fazla bir sürenin geçmesi beklenmiştir. (Bakınız 3527 sayılı Kanun madde. 2 fık. 2).

Şimdi bugünkü durumu ele alırsak, teslim etmek zorunluğunda kalırız ki, «şimdi siyasî suçları affedilmek istenilen kişilerin zihniyetinde olanların kuvvetlerinin tamamen ortadan kalktığı» asla iddia edilemez. Gerçi DP'nin devamı olan AP'nin kuvveti, kendilerinin sandığı gibi onların herşeye kadir oldukları inancına saplanmalarını haklı gösterecek ağırlıkta değildir. Fakat bu kuvvet, bugün bir hayli artmış ve -hukuka aykırı ve hileli bazı metodlarla da olsa- iktidarı ele geçirmiştir. Bu şartlar altında böyle bir Af Kanununun kabul edilmesi, bir nevi «karşı ihtilâlin başarılması» anlamına gelecektir. Niyet bu ise, böyle bir değerlendirmeğe karşı gelenlerin olacağından şüphe etmemek gerekir. Hiç değilse, iktidar partisinin açıkça, «DP iktidarının devamı olduklarını, bu sebeple de kendi kendilerini affettiklerini ve 27 Mayısı mahkûm ettiklerini» belirtecek medenî cesareti gösterebilmeleri lâzımdır!

Yok bu cesaret gösterilemiyorsa ve (bu cesaretin gösterilmesi sonucunda) demokratik rejimin tehlikeye atılması istenilmiyorsa, rejim suçlarının bütün sonuçları ile affedilmesinin, ihtiyaçlara cevap vermeyen ve şartlara uygun düşmeyen bir çözüm olduğunu teslim etmek gerekir.

141 — 142 NCI MADDE SUÇLULARI

Genel af müessesesinin tanınmasında başta gelen sebebi, bazı siyasî mahiyetteki suçların, zamanla kamu oyu tarafından

değerlendirilmesinde temelden değişiklik- ır olduğu, bu durum karşısında o fiille- in faillerini cezalandırmağa devam etme- in, toplumda huzursuzluk yaratmasıdır. Bu açıdan hareket edilince, teslim edilmek orunda kalınır ki, Ceza Kanununun 141 e özellikle 142 nci maddelerindeki fiille- i işliyen kişilerin Af Kanununun kapsamı ışında bırakılması, genel af müessesesi- in amacı ile bağdaşamaz: 1961 Anayasa- ıyla düşünce özgürlüğü geniş ölçüde ka- ul edildiğinden -demokratik düzeni yok tme amacına yönelmiş hareketleri destek- yenler dışında kalan- bütün görüşler, prog amlar ve örgütleşmeler caiz sayılmak ge- ekir. 141—142 nci maddelerin başarısız ormülleri, Anayasamızın toplum ve hayat elsefesiyle kolay kolay bağdaşamaz bir özüm olarak, kamu oyunu rahatsız etme- e başlamıştır. Faşist İtalya Kanunundan lınan bir hükmün demokratik ölçülere ygun düşmiyeceği şüphesizdir. Daha ön- e bir açık oturumda ve Adalet Bakanlı- ının talebi üzerine bu Bakanlığa sundu- um raporda da belirttiğim üzere, Ceza Kanunundaki bu maddeler, pek elâstikî bir ormüle sahiptirler. 141—142 nci madde ükümleri, yalnız «kanunsuz suç olmaz» rensibinin bir devamı demek olan «suç nsurlarının elâstikî olmaması» prensibi e değil, aynı zamanda Anayasanın 22, 37, 1 ve 57 nci maddeleri ve «Sosyal Devlet» kesi (mad. 2) ile de bağdaşması pek zor lan formüller taşımaktadırlar. Parti kur- a ve propaganda hürriyetlerini, Alman nayasasına uygun olarak «demokratik dü en çerçevesi» ile sınırlayan hukuk düze- imizin, Ceza Kanunumuzdaki eski hü- ümleri de buna göre düzeltmesi gerekir- . Alman Ceza Kanununda olduğu gibi, adece «demokratik Anayasa düzenini yok me amacına yönelmiş olan yayınlar»ın ezalandırılması gerekir. 141 ve 142 nci addelerin formülleri, demokratik düzene esin surette aykırı olmasa bile, sosyal anda esaslı reformlar yapılması amacı iden yayınların cezalandırılacağı zehabı- n yaratılmasına müsaittir.

Anayasa Mahkemesi 141—142 nci addeleri Anayasaya aykırı bulmamış ise , bu karar, sözü geçen maddelerin ama- uygun doğru bir yorumlama sayesinde nayasaya uygun bir muhtevaya kavuştu- labileceği gerekçesine dayanmaktadır. ydınlatıcı, tarihî ilmî yayınların ve de- okratik sosyalizme yönelmiş hareketlerin yazıların bu maddeler kapsamı dışında lacağı kesin olarak kabul edilmektedir. ysa yıllardan beri bir çok mahkeme, bu- inün Devlet ve Hukuk felsefesine ve ö- llikle 1961 Anayasasının sözüne ve ru- na aykırı düşen dar bir düşünüş siste- inin etkisi altında kalarak, bir çok ma- m yayının müellifini veya çeviricisini a- r cezalara çarptırmıştır. Anayasa düzeni- izle ve zamanımızın hukuk ve Devlet lsefesiyle çatışan, böylece temelini kay- tmiş olan bu cezaların infaz edilmesi, rçekten kamu oyunu rahatsız etmekte ve tık «ilgili kişilere karşı toplumun işledi- bir haksızlık» olarak gözükmektedir. ugün bir genel af söz konusu olunca, ndan faydalanması gereken ilk kategori arak bu şahıslar akla gelmeli idi. Ne riptir ki, özellikle 141—142 nci madde- ki fiillerin failleri aftan hiçbir suretle ydalandırılmamaktadır. Eğer kanun sa- ce «komünizm ve faşizm propagandası panları» yani «cebirle demokratik sis- min ortadan kaldırılması hedefini güden opaganda veya örgütleşme fiilleri»ni suç ymış olsa idi, bu maddelerin sanık ve çlularına karşı aynı müsamaha ile ba- lmıyabilirdi. Amma 141—142 nci mad- lerin bugünkü formülleri böyle değil- r.

Ayrıca «akıl almıyacak kadar açık çelişme»ye de işaret etmek zorunluğu- duyuyoruz. «Demokratik düzeni fiilen tadan kaldırmış kimseler» bile tamamen fedildikleri halde, günahları «bazı fikir- i belirtmek» hatta «yüz yıllarca önce ya mış yazıları tercüme etmek» den ibaret n kimselerin, aftan kısmen bile olsa fay lanamamalarına «demokratik rejim adı- » (!) müsaade edilmemesi gerçekten gü- nçtür. Çünkü 141 ve 142 nci maddeler- ki örgütleşme veya propaganda yasağının umak istediği hukukî değer, «demokra- düzen»dir. «Demokratik düzen için sa- e tehlike yaratacağı kabul edilen ör- leşme ve propaganda»nın, asla affedil- z suçlar arasında sayılmasına karşılık; mokratik düzeni fiilen ortadan kaldır- olma»yı, affedilecek fiiller arasında görmek, ne hukuk mantığı ile ne de her- hangi bir mantıkla asla bağdaşamaz.

141—142 nci maddenin unsurlarının, Anayasamızın çeşitli hükümleriyle bağdaş- mazlığını, bütün ayrıntılarıyla gösterir bir incelemeyi bu sütunlarda ileride yayınlıya- cağız. Şimdilik şu kadarını belirtmekle ye- tinelim ki, bu konuyla ilgilenen düşünür- lerimizin ezici çoğunluğu, o hükümlere kar şıdır. Ve Genel Af konusunda yayında bu lunan tanınmış kalemler, Anayasamızın ha zırlanmasında çeşitli komisyonlarda görev almış değerli hocamız Ord. Prof. Dr. **Hıfzı Veldet Velidedeoğlu** ve değerli Prof. **Bahri Savcı** da dahil olmak üzere, affın kapsa- mını 141—142 nci madde suçlularının gir- memesini (objektif ölçülerle) açıkca kına- mışlardır.

Nihayet şu noktaya da dokunmak is- teriz: AP idarecileri, 141—142 nci madde suçlularını genel af dışında bırakmakta, ta- mamen partizan bir açıdan hareket etmek- tedirler. Onlar pek iyi bilmektedirler ki, komünist olmadıkları halde, adı geçen hü- kümlerin çok kötü formüle edilmiş olması yüzünden mahkûm duruma düşen sosyal zihniyetli veya demokratik sosyalist (sosyal demokrat) bir çok şahıs, elbetteki sosyal adaletin karşısında yer alan AP saflarında bulunamaz. Aksine bu kişiler, sosyal ada- letin memleketimizde bir numaralı düşma nı haline gelmiş olan AP idarecilerinin si- yasî ve fikrî hasımlarıdır. İşte AP idareci- leri, bu maddelerden hükümlü ve sanık olanları Af Kanunu dışında bırakmakla, «hasımlarından intikam alma»nın da yo- lunu bulmuş olmaktadırlar. Evet, teklif e- dilen Af Kanunu tasarısı, gerçekte, adalet ölçülerine, insancıl duygulara ve af ama- cına yönelmekten ziyade, intikam ölçüle- rine göre ayarlanmış bir tasarıdır.

Gerçi 141—142 nci maddelerin bazı fıkralarının hükümleri, irticaa yönelmiş kimselerin fiilleriyle ilgilidir. Ve bu gibi şahısları sinesinde beslemek ve hatta on- ları durmadan tahrik etmek, AP'nin inhi- sarındadır. Ancak böyle yayınların uzun- ca bir süreden beri artık takip edilmez ol- dukları, herkesin bildiği gerçeklerdendir. AP'nin resmî olmıyan sözcüleri haline gel- miş bir çok dergi ve gazetede, hemen he- men her gün -hiçbir tereddüde yer kalmı- yacak kadar- irticaî mahiyette ve 142 nci maddenin ilgili fıkralarına dahi aykırı dü- şen korkunç yazılar yayınladığı halde, bun lar hakkında takibata geçilmemektedir. Kı sacası, bu çeşit yazılar, zaten Af Kanunu- na bile hacet kalmadan fiilen Ceza Kanu- nu dışında bırakılmışlardır.

21 MAYIS SUÇLULARININ FARKLI İŞLEME TABI TUTULMALARI

20—21 Mayıs günü iktidarı devir- mek isteyen subaylar ve onlara yardım e- den Harbiye öğrencileri, Ceza Kanununun 146 ncı maddesine göre mahkûm edildiler. Aynen, 27 Mayısa kadar adım adım de- mokratik rejimi ortadan kaldıran kimseler gibi! Bunlardan ikisinin ölüm cezası infaz edildi. Diğerleri, bir süredenberi cezalarını çekmektedirler. Eğer bugün siyasî ortam, «demokratik düzeni ortadan kaldırarak o- nun yerine başka bir rejimi getirmek iste- yen şahısların cezalarının tamamen affe- dilmesine müsait» ise, yani böyle hareket edildiği zaman toplumdaki yaralar sarıla- cak ve huzur gelecek ise, bu düşünüş tar- zına sonuna kadar sadık kalmak ve çift ölçü kullanmamak gerekir. Eşit olan fiiller veya failler hakkında, sonuç dahi aynı ol- mamalıdır. Aksi halde kanunkoyucunun, Anayasanın 12 nci maddesinde ilân edilen ve demokratik rejimin 1789 dan beri en başta gelen temellerinden birini teşkil eden «eşitlik ilkesi» zedelenmiş olur. İktidarı e- linde bulunduran kişiler (yani iktidar par- tisi), aynı durumda olan hâdiseleri, kendi- sinden yana olan kişiler ve kendisine kar- şı olan kişiler için ayrı ayrı çözüme bağ- lıyamaz. Bağlarsa, bu davranış, eşitlik il- kesini hiçe saymaktır. Kaldı ki iki duru- mun eşitliği bile söz konusu değildir. 21 Mayıs sanıklarının lehine, daha ağır basan af sebepleri mevcuttur.

Şimdi meseleyi yakından inceliyelim: Önce sözlerimizin yanlış anlaşılmaması, 21 Mayıs suçlularının yaptıklarını beğendiği- miz zehabına ulaşılmaması için, hemen kay detmek isteriz ki, biz şahsen demokratik rejimin nimetlerine ve üstünlüğüne bütün kalbimizle inanmış kimselerdeniz. Hükü- met darbeleri ile değil, «demokrasiyi ger- çekten işler hale getirmek» sayesinde «memleketin hem hürriyete ve hem de re- raha kavuşacağı»na inanmaktayız. Hem de ta 1943 den bu yana... O kadar ki, 1960 dan önce bir çok defa haksız yere tutuklandığımız ve uydurma davalarla mah kemeye verildiğimiz halde, 27 Mayıs ge- cesi yatmakta olduğumuz tevkifhanede bi- le, bütün temennimiz, iktidarın doğru yola gelerek tutumunu değiştirmesi ve bu su- retle zora baş vurulmadan (yani demokra- si treni yoldan çıkmadan) krizin atlatılma- sı idi. 1958 yılında Irak ihtilâli münasebe- tiyle **Forum** Dergisinde ve **Vatan** Gazete- sinde yayınladığımız, incelemelerde, ideal olanın, Milletlerin zulme karşı direnme hakkını kullanmasını meşru surette önliye cek yolları bulmak, direnmeye hacet kal- madan toplumu hasta durumdan kurtar- maktır demiştik. Kuvvete baş vurarak ik- tidarları al aşağı etmek, ancak başka çıkar yol kalmadığı takdirde -istemiye istemiye- gidilen dikenli ve tehlikeli yoldur, son ça- redir. (Forum Dergisi No. 106 ve 107 deki geniş izahlara bakınız).

Sözü geçen incelemedeki başlıklardan biri, aynen şöyle idi: «Asıl vazife, isyanı lüzumsuz hale getirmektir». Bu kısmı bu- gün okuduğumuz zaman, aktüalitesini hiç kaybetmemiş olduğunu üzüntü ile tesbit e- diyorum. Ancak, direnmenin (zora baş vur manın) önlenebilmesinin baş şartı, toplu- mu, iktidarların her gün hukuk dışına çı- kabildiği bir zemin haline getirmekten kur tarmaktır. Hukuku çiğneyen (yani kuvvetli olduğu için her şeyi yapabileceğini söyli- yen ve bunu gösteren) iktidarlar, ne yazık ki, başka kuvvetlerin harekete geçmesine bizzat sebep olurlar. Bundan başka, ikti- darların, kişilerin en ilkel ihtiyaçlarını kar şılayamaz hale gelmesi de, diktatörlük için en müsait toprağı yaratır. Ve eğer demok- ratik düzenin sona ermesini önlemek cid- dî ve samimî olarak isteniyorsa, rejimin yararı kişisel ve zümreci çıkarların üstün- de tutuluyorsa, «demokrasinin bir dalave- re rejimi olduğu inancı»nın halkta yerleş- mesine büyük bir titizlikle engel olmak gerekir. «Demokratik düzenin, memleketi Atatürk'ün çizdiği uygarlık yolundan uzak laştırdığını veya geniş halk kitlelerinin in- san gibi yaşama şartlarının sağlanmaması karşısında kayıtsız seyirci kaldığını» tesbit eden idealist ve heyecanlı insanları, mem- leketin akibetini koruyacak adımlardan a- lıkoyabilmek pek zordur.

Demokrasiyi korumak isteyen kişiler (idare edenler), bir yandan demokrasının kurallarına, insan haklarına ve hukuk dev leti prensiplerine kendileri de saygı gös- termesini öğrenmeli ve Anayasa düzeninin asla dışına çıkmamalıdırlar. Öte yandan da, bu memlekette «demokratik rejim»e paralel olarak, bir «çağdaş uygarlık istika- metinde gelişme» ve «iktisadî ve sosyal kal kınma zorunluğu» nun da bulunduğu ve bunların dahi gerek Anayasanın başlangıç kısmında, gerek çeşitli maddelerinde yer aldığını unutmamak gerekir. Kısacası, hem klâsik demokrasiye ve Hukuk Devletine saygıyı sağlamak ve hem de demokrasiyi kâğıt üstünde bırakmıyarak halkın (32 mil yonun ve gelecek kuşakların) insan haysi- yetine yaraşır hayat şartlarına sahip olma- sını başarmak suretiyle demokrasiyi ger- çekleştirmek, özellikle bizim toplumumuz için kaçınılmaz bir zorunluktur. İşte idare edenler bunu yapamıyorlarsa, milletin ha- yatını kendi hayatından üstün tutan bazı idealistlerin, -kendilerini sabırsızlığa kap- tırmak gibi bir kusur işleme suretiyle da- hi olsa- zora başvurarak, memleket için çıkar yol aramaktan eksik kalmıyacakla- rını bilmek gerekir. Bu gerçeği de, adı ge- çen incelemelerimizde şöyle dile getirmiş- tik: Eğer iktidardakiler hukuk dışı gidiş- te ve milletin dertlerine seyirci kalışta inat ve ısrar ederler ve bıçak kemiğe dayanır- sa, bütün hukukçular isyan ve ihtilâl hak- kının mevcut olmadığını koro halinde hay kırsalar (terennüm etseler) bile, acı akibe- tin önüne geçemezler.

Bunları tekrar etmemizin sebebi, 21 Mayıs suçlularının mağdur olduğunu be- lirtmek değil, «çok daha kolayca affa lâ- yık insanlar» olduğunu ifade etmek için- dir. Af söz konusu olunca «ilgililerin mak- satları ve ahlâkî durumları» ve «kamu o- yunun bu suçu değerlendirişi», elbette ön plânda göz önünde tutulacaktır. Şimdi me seleye bu açıdan bakacak olursak, teslim etmek zorunda kalırız ki, 21 Mayısın suç- luları, demokratik zihniyet ve askerî di- siplin bakımından ne kadar sert bir suret- te mahkûm edilirse edilsinler, af bakımın- dan ulaşılacak sonuç onların pek lehine o- lacaktır. «Demokratik rejimi sistemli ola- rak ve sırf iktidardan gitmemek amaciyle (yani kendi çıkarları için) ortadan kaldıran kimselerin davranışları», elbetteki, «demok ratik rejimin ve Atatürk ilkelerinin tama- men tehlikeye düştüğü inancı ile ve sırf memleket endişesiyle (yani pîr aşkına) ken dilerini tehlikeye atan (iktidarı devirmeğe kalkışan) kimselerinkin»den daha az affa lâyıktır. Harbiye talebelerinin veya genç subayların 21 Mayıs ayaklanmaısndan par- sa toplıyacaklarını sanmak, gerçeklere ta- mamen aykırı düşer. 27 Mayıs ihtilâline hizmet eden Harbiye öğrencileri, feda- kârlıkları karşılığında ne elde etmişlerdir ki!

İşte 21 Mayısçılar, bir çok kimsenin memleketin geleceğinden yine endişe et- meğe başladığı, çünkü AP idarecilerinin, 27 Mayıs Devrimini tersine çevirmek ama cına açıkca yönelerek, düşüncesizce, per- vasızca meydan okudukları bir zamanda harekete geçmişlerdi. Biz şahsen bu tutu- mu kınadığımızı, Siyasal Bilgiler Fakülte- sinin derhal yayınladığı bildiride ifade et- miş bulunuyoruz. Amma itiraf etmek zo- rundayız ki, o hareketin meydana gelme- sinde, hareketi yapanlar kadar, 27 Mayı- sın üzerinden bu kadar kısa bir zaman geç tikten sonra ona durmadan saldıranlar ve adeta sessizce bir karşı ihtilâli gerçekleştir me ve eski günleri geri getirme çabası i- çinde bulunanlar da, manen aynı derecede sorumlu idiler. Bu sebeple, 21 Mayısçıla- rın, büyük tahriklere kapılarak ve demok- ratik düzen bakımından ümitsizliğe düşe- rek başka çözümler arama yoluna itildik- lerini unutmamak lâzımdır.

ÖZET : 21 Mayıscılara bir çok ku- sur atfedilebilir ve onlar cezalandırılabilir; amma zamanı gelince, onların «affa lâyık olma» bakımından, eski iktidarın sorum- lularından daha çok lehte puvan alacakla- rından şüphe edilemez. 1960 da ulaşılan dikta rejimine gelişte aslî fail kabul edilen kimselerin bile cezalarının tamamen affe- dilmesini artık caiz gösterecek bir ortama gelinmiş ise, 21 Mayıscıları çoktan (evle- viyetle) affetmek gerekiyor demektir. Çün kü objektif ölçüler, 21 Mayıscıların daha lehinedir.

Karşı görüşte olanlar diyebilirler ki, «27 Mayısta alaşağı edilenlerle 21 Mayıs- cılar arasında birinciler lehine çok önemli bir fark vardır: 27 Mayısın mahkûm et- tikleri kişiler, AP iktidarının «manevî ba- baları», 21 Mayıscılar ise hasımlarıdır. D. P. iktidarının bugün iktidara gelen evlât- ları, elbetteki babalarını affedecekler; ha- sımlarını ise, ancak -o da kamu oyunun baskısı sonucunda- kısmen affedecekler- dir. Bu görüş bir bakıma gerçeklere uygun olsa da, Af Kanunu tasarısına objektif ve hukukî dayanak kazandıramaz. Bir Genel Af Kanununun hukukî yönden olumlu not alabilmesi için objektif ölçülere uygun düş mesi lâzımdır. AP idarecileri kişisel sem- patilerinin ve antipatilerinin eseri olan bir kanun yapacaklarsa, bu kanunun niteliği öyle kalacaktır. Eşitlik ilkesini, adalet pren siplerini ve nihayet toplumun yararını he- saba katmıyan bir Af Kanununu, «partizan bir adım» olarak damgalamaktan kimse kurtaramaz. «AP idarecileri iktidara gel- mişlerdir; kuvvete dayanarak -sayı üstün- lüğü ile- herşeyi yapabilecekleri inancı için dedirler. Anayasanın ve Hukukun genel prensiplerinin koyduğu sınırları bile tanı- mamaktadırlar denilebilir. Hele 27 Mayısa ve onu yaşatmak istiyenlere karşı, her fır- satta vuracaklardır.» Bu halde de, yaptık- ları kanun, hukukun eseri olamaz. Ve bu Af Kanunu tasarısı, siyasî tarihimize ger- çek bir «Af Kanunu tasarısı» olarak de- ğil, «İntikam ve Kayırma Kanunu tasarı- sı» olarak geçer.

AP nin içinde memleket sever insan- ların bulunduğuna, Türk toplumunun ve Devletin yararını parti çıkarının üstünde tutanların yer aldığına inanıyoruz; bunlar- dan bazılarını da şahsen tanıyoruz. İşte bugün, onlara büyük pek büyük, bir millî görev düşmektedir: Memleketi maceralara itmekten çekinmiyen kimselerin karşısına dikilebilecek 40—50 AP'li milletvekili, yal nız Af konusunda değil, diğer bütün ko- nularda, memleketi, içine girmiş bulun- duğu ve hele yakında daha da tehlikeli surette gömüleceği krizden kurtarabilirler; demokratik rejimi kazaya uğramaktan ko- ruyabilirler. Memleketin onlara, hizmetle- rinin büyüklüğü oranında borçlu olacağı da şüphesizdir. Biraz medenî cesaret ve biraz fedakârlık -gelecek seçimde seçilme- meği göze alabilecek kadar bir fedakârlık- memlekete sınırsız faydalar sağlayacak- tır.

Basında Müteahhitler

Geride bıraktığımız hafta içinde, biri İstanbulda sabahları, öteki Ankarada akşamları yayınlanan sürümsüz iki resmî ilân gazetesinde, belli bir konuyu işleyen haberler çıkmaya başladı. Bu haberler önce ufak, kıyıya köşeye sıkıştırılmış tek sütunluk iğnelemeler halindeyken, sonradan araya bakan adları da karışarak büyüdü ve üçer, dörder sütunluk haberler hâline geldi. Anlaşılan bu iki gazete birisini yemek istiyordu!

Bu gazeteler, sürümsüzlük yüzünden geniş okuyucu yığınları üzerinde etkisi olan gazeteler değildi ama, sıcağı sıcağına ve *bedava olarak bir takım milletvekilleri*, senatörler ve bakanlarla genel müdürlere ulaştırıldıkları için, yetki sahibi bu kişiler nazarında bir *hayli etkili*ydiler.

Gazeteler konuya, «turizm çabaları baltalanıyor» diye girdiler. THY'nın Ankara Bölge Müdürünün partizanca davrandığı, CHP'yi ilzam ettiği gibi haberlerle devam ettiler. Bu tip başlıkları taşıyan haberler her gün biraz daha büyüye büyüye devam etti ve günün birinde şu *hâli aldı : «THY'nın* Ankara Bölge Müdürü, hükûmet programına rağmen özel teşebbüsü baltalayıcı bir yolda çalışıyor, *devletçiliği* savunuyor.»

Bu dehşetengiz başlıklardan bir gün sonra ise Ankara'nın akşam, İstanbulun sabah gazetelerinin bu iki çelimsizinde söyle bir başlık görüldü: «THY Bölge Satış Müdürünün keyfi hareketi ile ilgili yayın üzerine THY - özel sektör ihtilâfına bakanlar bizzat el koydu». Başlığın altında ise Turizm Bakanının, Ulaştırma Bakanının ve daha bilmem ne bakanlarının soruşturma açacaklarına, özel sektör düşmanı memurları bir an bile iş başında tutmayacaklarına dair de bir seri demeç yer alıyordu.

Ciddî hiç bir gazetenin üstünde durmadığı, hattâ büyük tirajlara ulaşamadığı hâlde özel sektörün ianesi ile yaşayan ve bu sektörün çomarlığını yapmaya gönüllü bir takım gazetelerin bile üzerine atılmadığı bu av neydi? İşin bu tarafı üstünde duranların gördükleri şu oldu:

Ankara ve İstanbulda yayınlanan ve kampanyayı yöneten, önce sadece THY'nin bir bölge *müdürüne saldırırken sonra son*ra bu savaşı THY'nin tümüne

İzzettin Turanlı
Gazete ne işe yarar?

karşı geliştiren iki gazetenin sahibi aynı şahıstı. Bir iki yıl öncesine kadar, gazete okuyucusu *bile olduğu şüpheliyken, iki* gazeteye birden sahip olan bu şahıs ise, DP iktidarının zengin ettiği meşhur müteahhitlerden, Demirel'in aziz ahbabı ve ondan «bos» diye söz eden meşhur İzzettin Turanlı idi. Bu meşhur iş adamının müteahhitlik konularındaki çeşitli şirketlerinin yanında bir de seyahat şirketi vardı. THY ise bu şirkete karşı, öteki seyahat şirketleri, Antaşlar, Özcivelekler, Güneyler, Balinler ve daha başka benzerlerinden daha farklı muamele yapmamış, daha büyük avantajlar sağlamamıştı. İzzettin Turanlı gibi elinde iki gazete birden bulunan bir iş adamına karşı nasıl olur da böyle *devranılabilirdi?* Böyle davrananların akıbetinin ne olabileceğini bir memur nasıl olur da bilmezdi?

BARDAĞI TAŞIRAN DAMLA

Bundan bir süre önce Başbakanlık, yurt dışına uçakla gidecek devlet memurlarına ait bir genelge çıkartmıştı. Bu genelge, devlet parasıyla yurt dışına gideceklerin, bir devlet şirketi olan THY ile yolculuk etmesini, yolculuk şayet THY nin seferlerinin olmadığı uzak yerlere ise, bu kere de, bu istikamette THY nin seferlerinin olduğu yere kadar yolculuğun gene THY uçakları ile ve ancak ondan sonra *yabancı şirket uçaklarıyla* devam edilmesi yolundaydı. Böylece hem döviz tasarrufu, hem de THY'nin mümkün olduğu kadar az zarar etmesi sağlanmış olacaktı.

Nitekim bu kararın faydaları görülmüş, üç yıl önce bilânçosunu 28 milyon lira zararla kapatan THY, önceki yıl bu zararı 18, geride kalan yılda ise 8 milyon liraya indirmişti. Başbakanlığın genelgesine uygun olarak bakanlıkların pek çoğu da bu amacı sağlamak için genelgeler çıkarmışlardı. Özellikle ordu, Şimdiki Üçüncü Ordu Komutanı Orgeneral Memduh Tağmaç'ın Genelkurmay İkinci Başkan*lığı zamanında verilen bir emir* gereğince bu tasarruf tedbirine harfiyyen uymuştu. Bakanlıklar içinde, bu tedbire aldırmayan *tek bakanlık olarak Dışişleri* Bakanlığı vardı. Nedense bu bakanlık kadrosu, vurt dışı gezilerde meselâ Roma, ya da Frankfurttan aktarma suretiyle bir yabancı şirket uçağına binecekleri yerde, Ankara veya İstanbuldan bu uçaklara binmeyi tercih ediyorlardı.

İlk defa bu seferdir ki, Dışişleri Bakanı Çağlayangil, İran ve Pakistana bir bakanlık heyeti ile birlikte giderken, Başbakanlığın çok eski tarihli bu genelgesine uymuş, THY uçaklarının Beyruta kadar olan seferlerinden istifade edilmesini ve ondan sonra yabancı uçaklara aktarma edilmesini uygun görmüştü.

Sezarın hakkını Sezara vermek gerekiyordu. Hareket yerinde bir hareketti ve hem Beyruta kadar olan yolculuk için dışarıya döviz ödenmeyecek, hem de THY uçaklarına yolcu bulunmuş olacaktı. Gelin görün ki, Türkiye'de, sermayesinin çok büyük bir kısmı devlete, yıllık zararının ise tamamı gene devlete ait olan THY nın yanı başında, sermayesi çok kere bir masa ve birkaç sandalye ile bir iki nüfuzlu işbilir dost olan, uçak bileti komisyonculuğu yapan seyahat acenteleri vardı. Bunlar hem THY'nın desteği ile *bu şirketin ve ellerine geçirebi*lirlerse yabancı şirketlerin uçak biletlerini satıyorlar, hem de iç ve dış seyahatler biletlerini satmak için THY'den belli bir kontenjanda bilet alıyorlar, bunları satıkça da elde ettikleri parayı birkaç ay kullanmak, sonunda da yüzde 7,5 civarındaki komisyonlarını almak imkânına sahip oluyorlardı. İşbilir bir müteahhid olan İzzettin Turanlı da bunu görmüş, inşaat şirketlerinin, ihracat ithalât şirketlerinin, gazetecilik şirketlerinin, matbaacılık şirketlerinin yanında bir de TURAS adlı seyahat ve turizm şirketi kuruvermişti.

HEP BANA HEP BANA

Turas gibi seyahat ve turizm *şirketlerinin aslında doktor sim*sarlarından, otobüs simsarlarından hiç bir farkı yoktur ve bunların bütün gayretleri müşteri kızıştırmaktır. *Yerli* veya yabancı hangi şirkete ait olursa olsun ne kadar çok bilet satarlarsa, o kadar çok komisyon alırlar. Tabiî, devletin parası ile bir yere gidecek bir resmî heyetin uçak biletlerini satmak imkânına kavuşurlarsa, toptan bilet satacakları ve peşin para alacakları, bu parayı ilgili şirkete verinceye kadar da bir hayli zaman işletebilecekleri için, çok kere de dikkatlerini böyle resmî ve toplu gezilere dikerler.

Durum, Çağlayangil heyetinin İran ve Pakistana *gidişi sırasın*da da böyle olmuş, çeşitli seyahat acentaları, Dışişleri heyetine biletleri kendileri satmak iste*mişlerdir.* Ne var ki, bu kere kendi aralarında zaten birbirlerinin gözünü oyan bu şirketler, bu kere karşılarında rakip olarak devletin şirketi THY'yi bulmuşlardır. THY'nin Ankara Bölge Satış Müdürü Faruk Üretmen, Beyruta kadar THY uçakları ile yapılacak olan bu gezinin biletlerinin, özel teşebbüse ait seyahat acenteleri aracılığı ile yapılmasına karşı çıkmış, bu biletleri doğrudan doğruya THY gişelerinden sattırarak, hem THY'nin Beyruta kadar olan uçak ücretlerinden bir komisyon veramesini, hem de Beyruttan *Tahrana ve oradan da Pakistana* kadar olan yabancı şirketler uçak biletlerinin satışından da THY'nin bu şirketlerden bir komisyon almasını sağlamıştır.

Kısacası Bölge Müdürü, devlete ait şirketin kendi uçaklarının biletlerinin satışından komisyon verilmesini önlemiş, yabancı uçakların biletlerinin satışından elde edilecek komisyonun da gene devlet şirketi olan THY'ye kalmasını sağlamıştır. İşte İzzettin Turanlı'yı çileden çıkaran bu olmuştur. Turas şirketine en azından ve açıktan 30 - 40 bin lira kâr bırakacak bir işin, bir müdürün biraz dikkatli *davranması neticesinde* önlenmesini hazmedememiş, iki gazetesine verdiği emirle, müdür aleyhinde bir kampanya başlat*mıştır.*

Turanlı'nın gazetesinde çalışan bâzı gazeteciler de işin peşine sürülmüş, ilgili bakanlara telefonlar ettirilmiş, THY Bölge Müdürünün turizmi baltaladığı, keyfi hareket ettiği, partizanca *davrandığı ve nihayet özel* teşebbüsü baltaladığı öne sürülmüştür. Arada el altından Bölge Müdürüne de haberler gönderip, bu biletlerin satışından doğan komisyonu kendi Turas şirketi alamaz ise, müdürün mutlaka yerinden edileceği tehditleri savurtulmuştur. Müdür direnmiş, ama, âdeta zoraki harekete geçirilen bakanlıklar, genel müdürlükler müdür hakkında, yapılan satışlar için *tahkikat* açmışlardır. Yapılan soruşturma ve araştırmalarda, kararnamelere uygun hareket edilip edilmediği, THY'nin menfaatlerinin kollanıp kollanmadığı ve turizm ve seyahat şirketlerine karşı nasıl davranıldığı gözden geçirilmiş, incelemeler sonunda Müdür Faruk Üretmen'in haklı olduğu görülmüştür.

Maliye Bakanı bu işin tahkiki için Hazine Genel Müdürünü, Ulaştırma Bakanı THY Genel Müdürünü görevlendirmişlerdir. Her iki genel müdür de sonunda Bölge Satış Müdürünün, Hazinenin ve şirketin menfaatlerini gözetmekten başka bir iş yapmadığını, takdir değil takdir edilecek bir davranışta bulunduğunu söylemişlerdir. Buna rağmen müteahhit gazeteci İzzettin Turanlı hava subaylığından gelmiş, daha geçen yıl Turizm ve Tanıtma Bakanlığından, *turizmi teşvik konusun*daki çalışmaları dolayısiyle takdirname almış Bölge Müdürü ile uğraşmaya devam etmiştir. Ba*kanların demeçlerini bile*, sadece işine gelen kısımları ile yayınlatarak THY üstündeki baskıyı sürdürmek sevdasındaki bu müteahhit gazete patronu için, bitip tükenmeyen istekleri karşısında bakanlardan biri dayanamamış, «bunlar siyasî sermayeyi faiziyle işletiyorlar» demiştir.

Ankarada adı şöyle böyle bilinen altı gazeteden dört tanesinin sahiplerinin müteahhit - iş adamı oldukları da hatırlanırsa ve bunların tamamının AP'ye yakın kişiler oldukları göz önünde tutulursa, yukardaki olaylar dizisinin ışığında, bir takım iş adamlarının ufak tirajlı da olsa bâzı gazeteleri niçin ele geçirmek istedikleri daha iyi ortaya çıkar sanırız.

Luna IX'un gönderdiği bir ay resmi.

UZAY YARIŞI

Luna 9'un aya inişi, uzay yarışında kimin başta gittiği meselesini ön plâna çıkardı. Yarışa, Sovyetler hayli önde başlamışlardır. 7 Ekim 1957'de Sputnik'in uzaya fırlatılışı Amerikayı tamamen hazırlıksız yakalamıştır. Rus başarısı üzerine, Amerikalılar, hızlı bir çalışmaya girişmişler ve bir çok alanlarda gecikmelerini fazlasıyla kapatmışlardır. Nitekim bugün Rusya ve Amerika arasında garip *bir uzay balesine tanık olmaktayız.* Sanki gizlice anlaşmışlar gibi, iki rakip sırayla başa geçmektedir. *Birinin başarısını,* bir kaç ay sonra ötekininki izlemektedir.

Aslında ikisi de paralel yollardan gitmekte ve aralarındaki pahalı rekabet onları, ayni denemeleri, ayni hataları birbiri ardı sıra yapmaya zorlamaktadır.

Füzeler alanında Rusların devamlı ileride bulundukları muhakkaktır. Ruslar, 13 ton ağırlığı uydulaştırmaya muktedirdirler. Amerikalılar ise bunu «Saturne» füzeleriyle iki yıl zarfında yapabileceklerdir. Buna karşılık Amerikalılar, elektronik minyatürleştirme alanında büyük başarılar elde etmişler ve bu sayede uzay randevusunu, toplam ağırlığı 1500 kilo olan kapsüllerle gerçekleştirmişlerdir. (Yalnız Luna 9'un ağırlığı 1500 kilodur).

Aya gitmek yarışında üç «Pioneers» ile Amerikalılar önde başlamışlardır. Fakat bunların üçü de hedefine ulaşamamıştır. 1959 Ocak ayında ilk Rus Lunik'i ayın 7400 kilometre uzağından geçmiştir. Dokuz ay sonra Lunik III, ayın gizli yüzünün ilk fotoğraflarını yollamıştır. Amerika böylece hayli geride kalmış olmaktaydı. Kennedy bunun üzerine aya *gitme* yarışına büyük önem verdi. «Ranger»lerin hazırlığına girişildi. Altı başarısızlıktan *sonra* bir Ranger ayın 4317 fotoğrafını gönderdi. Ranger 8 ve Ranger 9 da güzel *fotoğraflar* yolladılar.

Ay yarışında ikinci etap, aya yavaş inebilmekti. Rusların Luna'sına karşı Amerikalıların «Surveyors» leri vardı. Fakat Amerikan *programı çeşitli* güçlüklerle karşılaştı. Aya inecek ilk Surveyor, bu yılın ikinci yarısında gönderilecektir.

AYA İNİŞ NEDEN BÜYÜK BAŞARIDIR?

Luna 9, 800 kilo yakıt, 300 kilo elektronik teçhizatla aya doğru uçmuştur. Toplam ağırlığı 1583 kilogramdır. Aya mümkün olduğu kadar yavaş ulaşması için, onu ancak yerçekiminden kurtarıp ayın çekimine sokacak yeterlikte ilk hız verilmiştir. Araç, yerçekiminden kurtulduğu noktadan itibaren, ayın üzerine saatte 10 bin kilometre hızla düşmeye başlamıştır. Mesele, aracın amortisörleri üzerinde aya sarsıntısız inebilmesi için bu hızı saniyede 3 ilâ 6 metreye indirebilme noktasında toplanmaktaydı.

Atmosferin mevcut olmayışı, frenleme veya paraşüt kullanma imkânını ortadan kaldırmaktadır. Aracın yavaşlatılabilmesi ancak hız kesici retrofüzelerle mümkündür. Retrofüzeler, aracı, ayın yüzüne bir kaç metre kala durduracaklardır.

Bu işlemin çok kısa bir sürede başarılması gereklidir. Yakıt sınırlıdır ve fren, kilometrelerce uzun bir mesafede yapılamaz Ru[illegible] dö[illegible] başarısızlıktan sonra bu çok güç işi başarmışlardır. *Başarı, onların elektronik* alanında büyük mesafe aldıklarını göstermektedir. Retro*füzelerin gereken anda harekete* geçirilebilmesi, saniyenin yüzde birinden az bir hatanın da*hi yapılmamasını* gerektirmektedir. Elektronik beyin, Luna 9 denemesinde, son derece sıh*hatlı bir* radar sayesinde, aracın mevkiini her an izlemiş, saniyede milyon işlem yaparak, *füzelerin* ateşlenmesini ve durdurulmasını saniyenin yüzde birine inen bir sarahatle tanzim etmiştir. Yirmi metrelik hata yapılırsa, araç ya çok hızlı düşecek, ya da havada hareketsiz kaldıktan sonra aya çarpıp parçalanacaktı. Böyle bir başarıyı, on yıl önce düşünmek bile mümkün değildi.

AYA NASIL GİDİLECEK?

Ruslar da, Amerikalılar da dört yıldan az bir süre içinde aya gidileceğini ilân etmişlerdir. Bu demektir ki, yolculuğun şartlarından biri, bir yıl içinde gerçekleştirilecektir.

Amerikalılar, projelerini gerçekleştirmek için zorunlu olan randevu tekniğini başarmışlardır. Bir uzay gemisi ile hareket eden dört kozmonot, ayın yörüngesine gireceklerdir. Bunlardan ikisi, [illegible]lak bir araçla ([illegible]em) uzay gemisinden ayrılarak aya inecekler ve tekrar ayın yörüngesindeki uzay gemisine döne[illegible]. Ayın çekim gücünün zayıflığı dolayısiyle *«Lem»* kolayca havalanabilecektir. Yerçekimine nazaran, ayın çekimi ye*dide bir oranındadır.*

Sovyetler ise, atmosferin hududunda bir uzay platformu *kurma kararındadırlar.* Bu platformdan hareket eden gemi doğrudan aya gidecektir. Böylece *vakıt tasarrufu* sağlanacak ve ayda çok daha uzun süre kalmak mümkün olacaktır. Rus gemisi aydan doğrudan doğruya dünyaya dönecektir.

Taşıyıcı muazzam füzelerle bir uzay platformunun kurulması, iki yıla kadar gerçekleştirilebilecektir. Daha önce, Gagarin'in uçuşunda olduğu gibi, ayın yörüngesine hayvanlar (muhtemelen köpekler) gönderilecektir. Hayvanlardan biri aya indirilecek ve bu, ay üzerinde yürüyen ilk canlı varlık olacaktır. Ama dönüş ümidi yoktur. Ay[illegible] ölen ilk canlı da bu hayvan olacaktır. Hayvanın tepkileri dünyaya iletilecek, böylece ay harareti ve radyasyonların canlılar üzerindeki *etkileri öğrenile*bilecektir. Sıra bundan sonra, ilk insanın aya gidişine gelecektir.

DIŞTAN GELEN FAŞİZM

Prof. Maurice Duverger

Dünyanın en büyük, en modern ve en güçlü milleti (nüfusu 190 milyon, yüzölçümü 9.363.000 kilometrekare, dünya sınaî üretiminin yarısı), *16 milyon nüfuslu 155 bin kilo*metrekare yüzölçümlü, fakir, az gelişmiş, az sanayileşmiş, karşı koyması fiilen imkânsız bulunan küçük bir devleti sistemli bir biçimde yeniden bombalamaya başlamıştır.

Bombardımanın gerekçesi, Güneydeki komşusuna karşı giriştiği tecavüzden suçlu bulunan bu küçük devleti, saldırıyı durdurmaya zorlamaktır. Hiç şüphesiz, Cochinchine'de devrimci bir savaş veren gerillacıların saflarında, Kuzey Vietnam askerleri, cephane ve silâhı vardır. Fakat bu asker, silâh ve cephane, ayni gerillacılara karşı savaşan Amerikan asker, silâh ve cephanesinin binde birinden dahi azdır. Üstelik, Kuzey Vietnamlılar ile Güney Vietnamlılar ayni milletin insanlarıdır. Cenevre Anlaşması, Güney ve Kuzey'in hür seçimler yoluyla birleştirilmesini öngörmüşse de, Güneydeki Hükümet, buna asla yanaşmamıştır.

Güney Vietnam'daki bütün askerî müdahaleler durdurulsa, bir yandan Amerikalılar, öte yandan Kuzey Vietnamlılar çekilseler, hiç şüphe yok ki Vietcong gerillacıları derhal iktidarı alacaklardır. Amerikan egemenliğine paravana teşkil eden -ki bu parava*na saydamdır*- sözde generaller ve albaylar, bir çırpıda yok olup gideceklerdir. Amerikan yetkililerinin vicdanlarını huzura kavuşturmak *için icad edilen hukuk formülünü* ciddiye alan tek kişi yoktur. Bu hukuk formülüne göre, ABD, Kuzeyin istilâsi karşısında meşru Gü*ney Vietnam Hükümetinin talebiyle, ona* yardım için müdahale etmiştir. 1940 da Norveç'in istilâsına giriştiği zaman, Hitler'in ileri *sürdüğü gerekçe, daha az ciddî değildi.*

MÜTHİŞ BİR KİN

Gerçek, Amerikalıların Saygon'a kadar komünizmin *ilerlemesini istemeyişleridir.* Bunu önlemek için, ilk defa olarak, bütün maddî güçlerini kullanmaktadırlar. Böylece temel bir mesele ortaya çıkmaktadır: ***Ezici bir dış askerî müdahale ile, bu müdahalenin yokluğunda kesinlikle başarıya ulaşacak olan bir devrimci hareketin genişlemesi durdurulabilir mi?*** Sorunun cevabı henüz açık değildir. Geçen yıl, muazzam bir askerî gücün kullanılması sayesinde Amerikanın başlangıçta elde ettiği başarılar, soruya olumlu cevap verme eğilimini güçlendirmişti. Fakat şimdi çok daha şüpheci davranılmaktadır.

Bu denemenin önemini belirtmeye lüzum yoktur. Güney Vietnam'ın kendisi, iddia edildiği kadar büyük bir stratejik değere sahip değildir. Çin'in uslu durmasını sağlamak için, Tayland, Filipin üsleri ve hatta daha uzaktaki Pasifik üsleri yeterlidir. Saygon'daki bir komünist rejim, fiilen, Hanoi'deki bir komünist rejimden daha «bulaşıcı» olacak değildir. Amerikan prestiji de daha az zarar görecektir. Zira bugünkü Vietnam politikası, bütün Üçüncü Dünyada Amerikalılara karşı müthiş bir nefret yaratmaktadır.

Mesele, Saygon ve Hanoi meselesi değildir. Amerika için, üzücü mesele, bazı az gelişmiş ülkelerde, kaybolmak üzere bulunan köhne strüktürlerin yerini alabilecek, komünizmin dışında bir politik sistemden halâ yoksun oluşlarıdır. Durum, Güney Doğu Asyaya nazaran, Güney Amerikada daha ciddidir. Güney Amerikada, sosyal ve ekonomik şartlar, patlayıcıdır. Önümüzdeki yıllarda zorunlu reformları gerçekleştirme ihtimali, devamlı azalmaktadır. Feodalizmin yerini demokratik bir sosyalizmin alması ümidi gittikçe zayıflamaktadır. Miyop bir hâkim sınıf, özel Ame*rikan* çıkarları ve özel teşebbüse inanç hep birlikte, Castro tipi bir ihtilâlden başka çıkış yolu bırakmamaktadır.

EN ÖNDE CELLÂT...

Böylece Amerika, yüzelli yıl önce Avrupada Metternich'in karşılaştığı durumda bulunmaktadır: *Liberalizmin genişlemesine karşı çıkan,* fakat çöküntü halindeki eski krallıkların yerini alabilecek başka bir rejim ortaya koyabilme iktidarından yoksun olan Metternich, krallıkları sadece kuvvet zoruyla ayakta tutmaya itilmiştir. Metternich ile Washington'un tutumları arasındaki gerçek fark, Ondokuzuncu yüzyıl teknik imkânlarının Metternich ordularının başarıya ulaşması için yeterli güçte olmayışıdır. Yirminci yüzyılın teknik imkânları, bu sorunun verilerini değiştirmiş midir? Güney Vietnam'daki Amerikan müdahalesi de, Dominik hareketi de ayni amacı gütmektedir. (Dominik çıkartması Theodore Roosevelt ve Metternich'in klâsik operasyonlarına benzemektedir). Her iki halde de, bir halkın gelişmesini, yabancı askerî müdahale ile önleme bahis konusudur. Fakat Dominik ve benzer seferler, bir merdivenin ilk ayaklarını, Vietnam ise üst ayaklarını teşkil etmektedir. Arada, geleneksel otoriter rejimlerle, Yirminci yüzyıl rejimleri arasındaki kadar fark vardır.

Vietnam'da Amerikan müdahalesi, milletlerarası ilişkiler planında, faşizmin otuz yıl önce iç planda karşılaştığı meseleye benzemektedir: **Bir milletin strüktürlerinin tabii gelişmesini devamlı olarak önleyebilecek güçte otoriter bir rejim kurulabilir mi?** Joseph de Maistre, cellât ön plânda yer almak şartıyla, bunun mümkün olacağını ümit etmiş idi. Ama onun çağında zulüm araçları teknik bakımdan çok zayıftı. Devamlı bir başarıya imkân vermiyordu. Yirminci yüzyılda kaydedilen ilerlemeler, bu alanda durumu değiştirmiştir: Dış müdahale olmasa, Hitler ve Mussolini muhtemelen yataklarında öleceklerdi; Franco, yatağında öleceğe benzemektedir. Bir halk ihtilâlinin onu devirme imkânı yok gibidir. **Gestapo ve temerküz kampları, bir hükümete içeride başarı imkânı vermektedir. Napalm, fosfor ve benzer başka araçlar, yabancı bir devlete dışardan başarıya ulaşma imkânı sağlayacak mıdır? Vietnam'daki Amerikan müdahalesinin ortaya çıkardığı temel mesele budur. Bu «dış faşizm» meselesidir.**

İçeride demokratik bir milletin, diplomasi alanında, ilkelerine aykırı usullere başvurması yeni değildir. Biz, Cezayirde bunu yaptık. Büyük *sömürge fetihleri sırasında İngiltere de* yaptı. Yenilik, milletlerarası ilişkilerde hâkim durumunun ona dünya hegemonyası mevkiini *sağlaması dolayısiyle, ABD'nin daha* büyük hareket serbestisine sahip olmasıdır. Kuvvet plânında, Güney Amerika ve Vietnam'da, dün*yanın tahribini göze almaksızın hiç bir dev*let, Başkan Johnson'un kararlarına karşı koyamaz. (Küba'nın yeni bir istilâsını önlemek *için, Sovyet füzelerinin müthiş rizikolu poker* darbesi gerekmiştir. Buna sık sık başvurulamaz). Fakat faşist bir diplomasinin içeride de*mokratik bir rejimle beraber bulunması, onun* gelişmesini sınırlandırmaktadır. ABD şiddet yoluyla küçük halklara, dünyanın en büyük *milletinin iradesini kabul ettirirken, temel il*kelerine aykırı bir davranışta bulunduğunu bilmektedir. Elektronik makinalarına rağmen, ne *Başkan Johnson*'un ne de Mc Namara'nın vicdanı rahat değildir. Kamu oyu da huzursuzdur. Komünizmin şerri temsil ettiğine, halkın inanması yeterli değildir. *Halk* bilmektedir ki, komünizme karşı bombalarla mücadele etmek, Protestanların daima nefret ettikleri engizisyon metodlarına başvurmak demektir. Millî gurur ve kızılların korkusu, bu ilkel gerçeklerin bir zaman için unutulmasını sağlayabilir. Ama bu devamlı olamaz. Üniversite hocalarının ve talebelerin muhalefeti, normal olarak gelişmesi gereken bir manevî buhranın belirtileridir.

SAĞIR KULAKLAR

Bu buhranın sonunda patlaması kesin değildir. Patlasa da «dış faşizm»e son verecek güçte olabileceği söylenemez. Aksine, dış faşizmin, Mc Carthy'cilik günlerindeki gibi, yavaş yavaş içeriye yayılmasından korkulabilir. Fakat bazı makul ümitlerde de bulunulabilir. ABD'nın müttefiklerinin, özellikle Batı Avrupa halklarının tepkisi, bu ümitlerin gerçekleşmesine yardımcı olabilir. Eğer Amerikalılar, bütün milletler tarafından ve özellikle uygarlık, gelişme seviyesi ve demokrasi tipi bakımından kendilerine en yakın olanlar tarafından Vietnam Harbi yüzünden kınanmalarına yol açtığını görürlerse, şüpheleri ve vicdan azapları daha çabuk gelişecektir. Fakat halen böyle bir durum yoktur. General de Gaulle'ün dışında, bütün Avrupa Hükümetleri ya susmakta, ya da Amerikan tutumunu tasvip *etmektedir.* Bunların en sosyalisti olan İngiliz Hükümeti, Amerikayı tasvip ettiğini açıkça söylemektedir. İngiliz şerefini ancak «Ti*mes» gazetesinin muhafazakârları kurtarmak*tadır. Batı Almanya Başbakanı, Vietnam halkının ıstıraplarından değil de, Amerikalıların *yanında ona zulmetmeğe doğrudan doğruya* katılamadığından utanç duymaktadır. Hattâ sol muhaliflerin çoğu hareketsizdir. ancak komünistler, pek *göze* çarpmıyan *bazı nümayiş*ler yapmaktadırlar.

Asya uzaktır. Üçüncü Dünya bıktırıcıdır. Çin ve «sarı *tehlike*» endişe *vericidir.* Avrupa, yüksek tüketim toplumunun koltuğuna rehavet içinde gömülmüştür. 10 bin kilometre ötede sürdürülen bir milletin toptan katliamına gözleri ve kulakları kapalıdır. Böylece Avrupa, Amerikanın suç ortağı haline gelmekte ve katliamın sürmesine yardımcı olmaktadır.

«Sosyalizm ve İslâmiyet» Tartışmaları

Niyazi Berkes

Sayın E. Tüfekçi'nin yazısına geçen defa karşılık verdiğim zaman, iyimser bir paragrafla söze başlamıştım. Fakat buna verilen cevabı okuduğum zaman, bu iyimserlikte acele ettiğimi anladım.

Daha önce, Melih Cevdet Anday'a cevap olarak yazdığı yazıda (asıl konunun dışında olmakla beraber) sual-cevap şeklinde koyduğu noktalarla esasta aynı görüşte olduğumu söyleyip geçmemi, E. Tüfekçi asıl tartışma konusu olan noktadaki fikirlerine de katıldığım anlamına almış. Asıl tartışma konusu olmayan noktalarda, onların ilk savunucusu kendisi de ben onları kabul etmiş olduğum sanısı altında, onlara nihayet benim de katılmış olmama şaşmadığını büyük bir rahatlıkla ilân ediyor. Ama, bu noktalar onunla benim aramdaki tartışmanın konusu olan noktalar değildi. Tersine, tartışmamız, bir kitap çevirisi dolayısiyle, Doğuculuk ve İslâm sosyalizmi konusunda söylediklerinin, şimdi *kendi fikirlerine* katılmam şeklinde gösterdiği fikirlerle çelişme halinde olduğunu ileri sürmüş olmamdan doğmuştu. Asıl tartışmamız konusunda sayın E. Tüfekçi eski durumunda bir santimlik bile değişiklik yapmıyor.

Belli ki bir takım meseleleri tartışırken, bağımsız düşünemiyoruz; birinin etkisi altında bir kere bir fikre saplandık mı onlardan ayrılamıyoruz. İlle bir Garaudy'miz olacak! E. Tüfekçi, bu yazar dolayısiyle başlangıçta *ileri sürdüğüm eleştirmelerin* hemen hepsini kabul etmiş gözüktüğü halde yazısı, arka kapıdan bunları kabul etmemek için bahanelerle döşenmiş.

Meselâ, anti - emperyalist savaş yapan ulusları tutmak lâzımmış. Evet, lâzım. Ama, bunun arkasından bunların İslâm sosyalizmi yaptıkları iddiası çıkıyor ortaya gene. Yahut, Cezayir devriminin devrim olduğuna inanıyormuş. Hadi öyle olsun, diyelim; bu konuda ne o *ne de ben otoriteyiz.* Fakat, ille bunun İslâm sosyalizmi amacını güden bir devrim olduğunu da kabul etmemizi istiyor. Yahut da, ben Arap ülkelerinde lâiklik havası olmayışını yadırgamışım. Nereden biliyor? Kendisinin lâiklik görüşü, bizzat kendisinin tenkit ettiği görüşün tâ kendisi olduğunun farkına varmaksızın, bu ülkelerde lâiklik havası yok sanıyor. Var, hem de çok var. Özellikle Cezayirde. Ama, gene de İslâm sosyalizminde direniyor.

Bu bahanelerden sonra, E. Tüfekçi konu ile ilgisi olmayan, başka vesilelerle söylenmiş olsaydı faydalı olabilecek olan bilgiler mahiyetinde daha birçok şeyler yazıyor, ama bunların hepsi dönüp dolaşıp Garaudy'nin savunması içindir. Yazar, sevimli otoritesinden vaz geçemiyor; âdeta bir Galile azmi ile direniyor. Garaudy o kitabı bizim için değil de Fransızlar için yazmış. Öyleyse ne diye çevirmiş Fransızları kandırmak için yazılmış bir kitabı Türkçeye? Bu işleri, kendisi vatandaşlarına daha doğru olarak anlatmak dururken? Fransız solcuları hata etmişler de Garaudy bunu düzeltmeğe çalışıyormuş. Bize ne? Fransız solcuları ile Cezayirlilerin kavgası bizim için bir alay dolma yutmaya değecek kadar önemli mi? E. Tüfekçi kendini, ya başka bir Müslüman, Türk yazarını, ya da beni bu konuda güvenilmeğe lâyık göremiyor bir türlü. İlle bir Garaudy olacak. Uzun uzun yazdıktan, biz âcizlere de iltifat ettikten sonra, geudy'nin kitabını olumlu, yararlı bir yapıt saymağa devam ediyoruz» diyor. Kendisinin de bir Garaudy'siz düşünemiyen batılılaşmış yazarlarımızdan olduğu ne kadar da meydana çıkıyor: «Kâle Garaudy!» Ve kendisi de bunun farkında değil.

Bu kadar mı önemli bu zat? Sayın Tüfekçi, bırakınız şu Garaudy'yi de, İslâm ve Türk veya Doğu tarihi hakkındaki bilgilerinize dayanarak, aşağıdaki noktalarda lütfen bizi aydınlatınız. Baştan söyliyeyim: Eğer bunu yapar da İslâm sosyalizmi hakkındaki ısrarlı fikirlerinize bizi inandırırsanız, ben bundan sonra Garaudy'den ve kabul ederseniz sizden icazet almadan bu konularda hiç bir fikir yürütmiyeceğim. Çünkü, gerçekten, ısrarlarımız karşısında merakım artıyor; siz yazdıkça bu İslâmlık ve sosyalizm konusunun çok cahili olduğumu anlıyorum.

Şimdi sizden ricam şu: Madem ki bir İslâm sosyalizmi olduğundan söz ediyorsunuz, lütfen aşağıdaki noktalar hakkında bize bilgi veriniz de cahil cahil sizinle tartışmakta inat etmiyeyim.

1. Genel olarak, sosyalizmi nasıl tanımlıyorsunuz?

2. Özel olarak İslâm sosyalizmini nasıl tanımlıyorsunuz?

3. Bu İslâm sosyalizminin fikirleri nereden geliyor:

a) Kur'andan mı? Eğer öyleyse, bu sosyalist fikirleri kapsayan âyetleri lütfen bildirmeniz (bunlar çoktur da yazınızda fazla yer alacak olursa sure ve âyet numaralarını veriniz yeter).

b) Yoksa hadislerden mi geliyor? Eğer öyleyse, bunların hangileri olduğunu ve hangi koleksiyonlarda bulunduğunu lütfen bildiriniz.

c) Yoksa İslâm kurallarının diğer kaynakları sayılan kıyas ya da icma'dan mı geliyor? Eğer öyleyse, bu kıyası yapanlar kimlerdir? Ya da hangi icma olaylarında bu fikirler üzerinde birleşilmiştir.?

d) Yoksa sizin ve Garaudy'nin sözünü ettiğiniz şu zatlardan mı: İbnir-rüşt, İbni Haldun, şeyh Abdülhamit Ben Badis. Yoksa başka din ulemasından mı?

e) Eğer bunlar da değilse, çağdaş hangi Müslüman düşünür veya liderinden?

4. Hangi İslâm ülkesinde tanımladığınız biçimde bir İslâm sosyalizmi vardır?

5. Bu İslâm sosyalizmi hangi noktalarda bizim bildiğimiz, insanlığın malı olmuş çeşitli sosyalist sistemlerden ayrılıyor?

6. Bu ayrıldığı noktaların, söz konusu ülkelerin ekonomik ve politik nitelikteki özel, bölgesel ya da ulusal şartlarından değil de sırf İslâmî kaynaklardan, İslâmî fikirlerden ya da bugünkü dinî şartlardan geldiğini lütfen bize açıklayınız.

7. Bu fikirler yukarıdaki kaynaklardan gelmiyor da sadece Garaudy'den geliyorsa, bu Mösyö Garaudy'yi Müslümanları ilgilendiren böyle bir meselede otorite olarak alabilmemiz için kendisinde ne vasıflar görüyorsunuz? Meselâ, tarihçi, oryantalist, İslâmolog, Arabiyatçı mıdır? Gizliden ya da açıktan Müslümanlığı mı kabul etmiştir? Ya da Müslüman sosyalizminin kuruluşunda bir emeği mi geçmiş, yoksa onun kurucularından biri midir?

Aynı zamanda, doğu tipi üretim teorisinin bunlarla ilişkilerini de bize tanıtırsanız çok faydalı olacaktır.

Vereceğiniz bilgilerin, yapacağınız tahlillerin iki şarta uygun yapılmasını özellikle rica edeceğim: (a) bu sorularımla belirtilen spesifik noktaların ve tabiî asıl konunun dışına çıkmamak; (b) Yukarıdaki kaynaklardan (a), (b) ve (c) den söz *ederken metinleri keyfinize göre* yorumlamıyacaksınız tabiî. Siz, elbette, Atatürk'ün dediği gibi, incir çekirdeğinden ya da zeytin tanesinden (attâi vezzaytuni hikâyesi) ahkâm çıkaran ulemadan değilsiniz. Keza, (e) den ve soru 4'ten söz edecekseniz, meselâ «Başkan Nasır Ezher'i kapatmadı»ğını, ya da «Anayasada devletin dini İslâm dinidir» kaydının bulunmasını sosyalizme delil olarak kullanmıyacaksınız, çünkü bunlar bir rejimin yapısını ve ideolojisini değil, *bir devletin politik düşüncelerle* yürüttüğü din politikasının gerektirdiği şeylerdir; nasıl ki siz de Sovyetlerde Müslümanların ibadetlerine saygı gösterilmesinden oradaki sistemin bir din sosyalizmi olduğu yollu bir ahkâm çıkarmamaktasınız. (Ayrıca, geçmişten söz edecekseniz, misallerinizin Koca Muradın ateşe üflemesinden biraz daha derine giden misaller olmasını rica edeceğim. Söz arası yanılmıyorsam gene Edirnede geçen başka bir ateşe üfleme hikâyesi daha vardır: Kütükler üzerinde yakılmak üzere olan bir Türk batınîsinin üstünde oturtulduğu kütüklerin daha şiddetle alevlenmesini sağlamak üzere odunlara kadar burnunu sokan devrin, sonradan şeyhül-islâm denen, başmüftüsünün sakallarının tutuştuğu hikâyesi!)

Bununla beraber, bütün bu zahmetlere girmeyi lüzumsuz sayar da: «Benim kasdettiğim şey, yanlış kelimeler kullanmam yüzünden İslâm veya Müslüman sosyalizmi dediğim şey şunlardan başka bir şey değildir» der, ve:

1) Halkı Müslüman olan ülkelerin,

2) *Yabancı boyunduruğundan* (Nasır bunların arasında Türkleri de saymaktadır, o da sizin gibi terimleri yanlış kullanıyor) kurtulma savaşı yapmalarında,

3) Önderlerin halk yığınlarının din bağlılıklarına saygı göstermelerinden,

4) Gerekirse ulemanın desteğini sağlamayı istemelerinden,

5) Henüz daha ulusal bir benlik anlayışı gelişmemiş olması yüzünden benliklerini ancak Müslüman olmalarında bulmalarından,

6) Çoğu Batı eğitimi ve din anlayışı geleneği içinde yetişmiş aydınların Müslümanlığı bilmemeleri yüzünden ulus benliğinin temelinin bu din olduğunu sanmalarından,

7) Kendi ekonomik ve politik meselelerine çözüm bulmak için, ulusal bağımsızlık ve toplumsal adalet ilkelerinden hareket ederek, imkânların elverdiği ölçüde, iyi ve güzel eylemlerde bulunmalarından,

8) Fakat bu kadarının bile henüz bir sosyalist teori denebilecek bir teorisini geliştirememiş olmalarından,

galattır derseniz, makbulümdür. Daha fazlasını rica etmiyeceğim. *Siz, isterseniz,* buna gene de İslâm sosyalizmi demeğe devam ediniz, yazı dilinize karışmağa hakkımız yoktur.

Maksadım, durup dururken benden daha önemli ve ünlü bir Fransız düşünürü ile yarışmak, ona çatmak ya da zaman zaman ettiğiniz iltifatlara nankörlük edercesine size yüklenmek değil. Fakat, her yazarın okuyucularına karşı sorumlulukları vardır. Düşün hayatımızın en sarsıntılı ve en karışık bir zamanında kalkıp böyle İslâm ve ya *Müslüman sosyalizmi* gibi sözlerle okuyucuyu etkilemeğe, hatta yanıltmağa hakkımız yoktur. (Şunu da önemle kaydedeyim: ben, sosyalizmin İslâmlığa aykırı olduğunu iddia etmiyorum; İslâmlığın belirli şekilde anlaşılan bazı yanlarının sosyalizme aykırı olması mümkündür). Madem ki bilimsel olmak iddiasındayız, böyle sözler ettiğiniz zaman bunların bilimsel yöntemlerle ispatını da üstümüze almak lâzımdır. Gerçek anlamda tartışmanın ancak bunun için yapıldığını bildiğiniz için, bu külfeti size yükleten bu ricalarımı yerine getireceğinizi umuyorum.

HABABAM SINIFI

Samim Kocagöz

Rifat Ilgaz'ın mizah romanından söz edecek değilim. Ama yine de yazımın başlığını onun eserinden almak düşüncesine kapıldım. Bu sabah -8 Şubat 1966- önümde bir yığın gazete var. Sabahları çalışmaya otururken gazete okumam. Aklım karışır. Ama bugün iş başka, çok heyecanlı olaylar geçti dün İzmir'de. Bakıyorum gazetelere, biri, 8 polis, 4 gazeteci, 43 kişi yaralandı diyor. Bu rakamlar, her gazeteye göre - ne haber alma maşaallah - değişiyor. Resimler. Resimler.. Resimler... Polislerle işçiler birbirine girmiş. Hele elindeki şemsiye ile koşan bir işçi kadının resmi, bana pek dokundu. Ötede başına cop yiyen bir işçinin kıvranmasının resmi var. Beri yanda, ağır yaralanan bir polisin, arkadaşları tarafından götürülüşünün resmi. Bu olayların bu işlerin nedeni KULA, YÜN MENSUCAT fabrikalarında iki aydan beri devam eden grev. Beklemekten, üzüntüden, işçilerin sinirleri gerilmiş, sonunda da kopmuş kıyamet işte. Her iki fabrikanın sahipleri, işçilerle anlaşmak, toplu sözleşmeye hemen gitmek istiyorlar. İstiyorlar ama içlerinden biri, en büyük hissesi olan, dayatıyor. Sözler, dedi-kodular çok. Kimseyi suçlamak niyetinde değilim bu yazımda: Ne hükümeti, ne işvereni, ne de işçileri. Hele hele sendikaların işine hiç karışmam. Akh evvel bir sendikacı, bir gazeteye beyanat vermiş: İşçileri tahrik edenlerin arasında, İŞÇİ PARTİLİLER de vardı, göğüslerindeki rozetlerden tanıdım, demiş..

Neyse diyeceğim bu değil. Bu olaylar bana sınıf arkadaşlarımı düşündürdü. Hani sadece Rifatın alaya aldığı sınıf arkadaşlarını insan bir düşünürse, mizah yolu ile değil, bu arkadaşları önemle incelemesi gerek. Toplumumuzda büyük kaynaşmaları meydana getiren kişiler, hepimizin sınıf arkadaşlarıdır. Olumlu kaynaşmaları da olumsuzları da.. KULA Fabrikasının grevi ile Hababam sınıfının ne ilgisi var? Diyeceksiniz. Var. Geçen yıl vefat eden Kula Yün Mensucat fabrikalarının sahiplerinden rahmetli Ethem Çolak, lisedeyken sınıf arkadaşımdı. Bir sırada otururduk. Yıllarca arkadaşlık ettik. Okul sıralarında böyle toplum sorunları ile, Fabrikalarla pek alış - verişimiz yoktu. Çocuktuk. Liseden sonra yollarımız ayrıldı. Ama o çocukluk arkadaşlığının verdiği içtenliği, dostluğu hiç bozmadık. Çünkü, o, benim ne yaptığımı, ne yazdığımı bilmiyordu. Ben de onun işine karışacak değildim. Yine de karışacak değilim. Ben, rahmetli arkadaşımın çocukluk anılarımıza sadık kaldım. Beni bir yol Fabrikasına davet etti, gezdirdi. Benim yazı yazdığımı ima ederek, «Biz de Samimciğim, memleket hizmetindeyiz..» Dedi. Kendisini tebrik ettim. Memleketin bu ortamında bir fabrikacı olarak elbette yaptığı iş hizmet sayılırdı. Ama bana bu serzenişinin nedenini ben, başka anlamlara çekmedim de, okul sıralarındaki edebiyat sevgisine çektim Ethem'in. Edebiyat sevgisi de benim saçma sapan yazdığım çocukluk şiirlerimi, defterine temiz etmesinden ibaretti. Sonraları ne kadar zorladımsa da bazı benim okuyup da sevdiğim kitapları, ona da okutamamıştım. Bunları niçin anlatıyorum? Bizim işverenlerin zihniyetini, anlayışını ortaya koymak için. Rahmetli arkadaşımla son konuşmamız oldu: «Yahu Samim,» dedi, «bir sürü kitap yazdın, duyuyorum; ama bana bir tanesini olsun hediye etmek aklına gelmedi.» Doğrusu haklıydı. Ona -bunca yıllık arkadaşıma- bir kitap hediye etmek aklıma gelmemişti. Bu da okumayacağını kestirdiğimden olacak. Ben, onun bu sitemine şaka yollu karşılık verdim: «Yahu Ethem,» dedim, «şu koca fabrikada binlerce metre kumaş dokuyorsun. Bir günden bir güne, al Samimciğim, sana üç metre kumaş getirdim, bir elbise dikin. Demedin..» Arkadaşım, şaşarak yüzüme baktı: «Aman birader, senin bir kitabın, olsun olsun on lira, ama bir metre elbiselik kumaş en azından seksen lira..» Karşılığını verdi. Bu karşılığı ondan bekliyordum.

Evet, değer ölçülerimiz yok. Kula grevinde inat eden işveren, yaşlı bir zat. Onun ölçüsü de şu: (İşçilere yüz verilmez. Verilirse dahasını isterler..) Genç yaşında bir kalp krizi sonucu Ethem arkadaşımızı yitirmeseydik, hep aklımdan geçti, gidip kendisine işçilerin hakkını vermesi için bir dost olarak rica edecektim. Belki bizim Hababam Sınıfının hatırını sayardı. Nasıl olsa benim bir tek kitabımı okumadığı için henüz bana da kızmıyordu. Biraz, birazcık okusalar.. Bir metre kumaşla, bir kitabın değerini ölçebilseler. Yılda otuz beş milyonla kırk milyon arası safî kâr sağladığı söylenen Kula fabrikasının sahipleri, işçilerin üç milyonu geçmeyen yıllık isteklerine derhal evet derlerdi.

Dursun Akçam'ın Röportajı

Kanayaklılar

7

ELİMİZDEN ALAN MI VAR?

Aradan yıllar geçer, evlenme işlemini yaptırma gereğini duymayanlar çok olur. Doğan çocuklar da kayıtsız bekler öylece. Erkek çocuklar neyse kızları hiç de yazdırmak zorunluğu duyulmaz.

— Acelesi ne, elimizden alan mı var? derler.

Af kanunundan yararlanır, karıyı, çocukları sonradan toptan yazdırırlar. Böyle bir olanak bulamazlarsa on yıl- onbeş yıl sonra yeni evliler gibi nikâh işlerini yaparlar. Bir yıl sonra da çocukları ikiz, üçüz, dördüz yazdırır çıkarlar işin içinden.

Zamanında yapılmayan bu iş lemlerin nedenleri çoktur. Bir kez kadına önem verilmiyor. Adam beğenmez, hoşuna gitmezse boşamak, yerine bir başkasını almak kolay olur. Ya da aldığı karıları bir süre denedik ten sonra beğendiğinin kaydını yaptırır, öbür karılardan doğan çocukları da onun üstüne yazdırır. Kadın ölürse nüfustan kaydı düşürülmez nikâhsız karılardan birisi ölenin yerine geçer. çocukların da sahici anası olur.

Karı sayısı adamın zenginliğiyle, ağalığıyla orantılıdır. Mal dan- mülkten yoksun olanlar karı sayısını çoğaltmakla ağa geçinirler. Bu sebepten tek karılılara az rastlanır Doğunun dağ köylerinde.

MİRAS İŞİ

Kadınların nikâh işlemi uzar, ya da hiç yapılmaz olur. Bu yüz den miraslardan da pay alamaz lar. D. köyünde Yusuf Çelik, çok uğraştı, karısının resmî nikâhını yaptıramadı. Kadının anasının da kaydı yoktu. «Ketfi nüfus» kaydı yaptıracaktı, sonra da evlenme işlemini tamamlayacaktı. Olmadı. Başaramadı. Öldüğü zaman dört çocuğu, karısı T.C. yurttaşı değildi.

Bir süre sonra da Yusuf'un kaynanası öldü. Mirası başkaları paylaştı. Yusuf'un karısı, anasının kızı olduğunu kanıtlıyamadığından mirastan pay alamadı.

CİNSEL YAŞAM

Köy kadınlarının her türlü zevkleri ilk akşamdan kurumuştur. Güzel olmak, güzel görünmek, güzel giyinmek diye bir kaygıları yoktur. Süslenmek şöy le dursun, çirkin gözükmek için çaba göstermek zorunda kalanlar vardır. Besisizlikten gövde leri normal oluşmamıştır. Dişler bozuk, yıkanmaz, bakılmaz kirli paslıdır. Dudaklar çatlamış kurumuştur. Yüzleri güneş yanığı, ayaz yanığı tunçlaşmıştır. Eller nasırlı, iri iridir. Bacaklar yarmaça gibi, çokları siyatiklidir. Evlendikten sonra, «Unumu eledim, eleğimi astım», der ler. Her şeyi salıverirler.

Evdekiler yattıktan sonra ka dın lâmbayı söndürür, yorgun - argın düşer yatağa. İş mevsim lerinde soyunmadan, urbalarıyla yatar-kalkarlar.

Uzun kış gecelerinde çırılçıp lak olurlar. Çıplak gövde, tek yönlü beslenme, itici etkisini gös terir. Haftada bir kez Cuma ak şamı (Perşembeyi Cuma'ya bağ layan gece) gusul aptesti alma geleneği vardır.

İşsiz oldukları zaman bu cinsel birleşmelerin daha da sıklaşacağı doğaldır.

ENGELLER

Çocukların ayrı yatakları olmaz çoğunlukla. Tavuk civcivleri gibi enine boyuna dolarlar ananın yatağına. Uzun süre ana - baba - çocuklar bir yatakta yatarlar. Karı - koca çocuklardan fırsat bulup sevişemezler kolay kolay. Onların uyumalarını beklerler. Çocukların uyuması zor olur: «Haydi ula uyuyun! Erken koyuna - kuzuya gideceksiniz..» demek boşuna olur.

Çocuklar inadına tekmeleşir, boğuşurlar, ağlarlar, sırıtırlar. O zaman baba korkutur, seslerini keserler. Uyur görünürler ama, uyumazlar. Sessizce siner, beklerler. Çocukların uyuduğu sanılır. Bu yüzden sık sık garip sahneler de görülmez değil. Her şeyden habersiz çocuk, ne olduğunu bilmeden:

— Babam anamı boğuyor! diye ağlar.

— Yetişin, anamı kurtarın! diye bağırır...

Çocuklar bazan emniyet supapıdırlar. Kadın kocasıyla dar gınsa çocuğu araya kor öyle ya tar. Kocası sıkıştırınca:

— Şimdi çocuğu uyandırırım diye korku verir.

Adam kırk dereden su getirerek, kadının gönlünü yapmaya çalışır. Entari alacağını, döv mece ğini söyler..

AYAK VURARAK ÇAĞIRMA

Kadın yorgun da olsa, ruhen hazırlıksız da olsa bir önemi yok tur. Erkeğin isteğine boyun eğmek zorundadır. Birleşmeler val nız hayvanlar gibi cinsel güdüyü doyurmak olduğuna göre ka dın, buna her ne şekilde olursa olsun karşılık vermek zorundadır. Bütün cinsel teklifler kocadan gelir.

Ardanuç'un S. köyünden birisi, yarenlik sofrasında anlattı:

— Ben üstteki odada yatarım, karım alttakinde. Canım karı istediği zaman ayağımı döşeme tahtalarına vururum. Bizimkinin kulağı tetiktedir. Duyar duymaz çıkar gelir yanıma.

— Ya gelmezse, siz gitmez misiniz?

— Gelmemesinin imkânı var mı yahu? Sonra babasının canına okuyacağımı çok iyi bilir.

SÜKUTUL TAVŞAN OLAYI

Yaşamlarının öbür yanları gi bi cinsel yanları da bir düzensizlik, bir anormallik içinde geçer köy insanlarının. Bir odada yatmak kalkmak zorunda kalan ana-baba, evli kardeşler türlü zorluklar içinde kalırlar. Yatakta olsun eşler rahat bir ilişki ku ramazlar. Sessizce uyur görüne rek öteki çiftlerin uyumasını beklerler. Bu bekleyişin adına yeni evliler, «Sükûtul Tavşan Olayı» diyorlar.

Karı-koca kavga etmişlerse, araları açıksa koca isteğini uygulama alanına pek koyamaz. Kadının birazcık sesini çıkarması bütün işleri altüst edebilir, ayıp bir sahne çıkar ortaya. Koca fazla ileri gidemez, kadının etini sıkmakla, hafif yumruk, çimdikle öcünü almaya çalışır. Bunun adını da, «Bizzaruri hafif çimdik» koymuşlar.

TRAFİK KAZASI

Ayni odada bir çift «Sükûtul Tavşan Olayına» yatmışken, bir başka çift de niyetlerini bozmuş ayni işi yapmayı tasarlamış olabilir. Bir zaman sonra biri öbüründen habersiz ikili bir kıpırdama başlar. İşler çakışır. Bu olayın adına da «Trafik Kazası» derler. Trafik kazasına mey dan vermemek için sağlam kontrol gerekliymiş! Kıpırdamadan önce kuvvetli horlama numaraları yapılmalıymış. Bekliyen baş ka niyetliler varsa onlar hemen anlaşılırmış. O zaman da onları beklemek gerekirmiş!

AYAN OLUR CÜMLE İŞLER

Cinsel ilişkiler ne denli gizli tutulursa tutulsun sonunda hemen açığa çıkar. Cinsel birleşme sonunda hiç zaman yitirmeden «gusul abdesti» alma zorunluğu vardır. Cünup gezenin başına lânetler yağar, ol kimsenin el sürdüğü her nesnenin bin bereketi uçar, melekler evden kaçar. Onun için zaman yitirmeden gece yataktan çıkılır, ocak yakılır, su ısıtılır. Ocağın yanmasiyle karanlık ev aydınlanır, uyuyanlar uyanır, ayan olur cümle âleme. Onlar farkında değillermiş gibi yorganı başlarına çekerler.

PÜFÜLDE BABAM PÜFÜLDE...

Gusul abdesti suyunu ısıtmak zor bir iştir. Yakıt odun bulunmaz, yaş tezek tutuşmaz. Üfle babam üfle tezek yanmaz. Yıkanma yerleri ahırlar, avlular, bitişikteki samanlıklar. Evde çoluk, çocuğun göremiyeceği bir köşe de olabilir.. Kış aylarında avlular çok soğuk olur. Zangır zangır titrerler. Evliliğin ilk yıllarında sık sık yıkanma zorunluğu yüzünden genç evliler, has talanırlar, zatürre olurlar... Ahırda yıkanmak da ayrı bir dert Evlerde her zaman çokca su bu lunmaz. Su bulunur, ısıtacak büyük kazan bulunmaz. Çorba tencerelerinde «zevahiri» kurtarmak isterler. Tencerenin yağ ları kaymak gibi suyun yüzünde toplanır. Dağ köylerinde sular kışın donar, kar kapatır. Köylü aylarca susuz bekler. Ateşte erittikleri kar suları ile yetinirler. İlkbaharda sular çoğaldığı zaman mevsimlik banvolarını alırlar. Özellikle Ağrı'nın dağ köylerinde yaşayan tüm köylüler bu çileyi çekerler.

Göz ucu ile ısıtılan bir kova suyu ahırın köşesine götürünceye değin akla kara seçilir. Bir kısmı yolda dökülür suyun. Yıkanma işi biter, kovada su biter, bir sığır, bir manda kuyruğunu «şırap» diye çıplak gövdeye sardırabilir! Öylece giyinmekten başka çare yok!

Cinsel ilişkilerin gizlilik içinde kalamaması karı - kocayı bir suçluluk psikozu içinde bulundurur. Hele evliliğin ilk yıllarında sık sık dikkatleri çekmek ten kaçınırlar. Evde yıkanmazlar, giderek buzları kırıp gusul abdesti koşulunu yerine getiren ler az değildir. Grip, anjin, zatürre, bel, baş ağrıları yakalarını bırakmaz.. Yaz ayları işleri biraz kolaylaşır. Erkenden çif te, çubuğa gidicidirler. O zaman evde yıkanmanın sözü, olanağı olmaz. İş yerine varır varmaz bir dere suyuna girer, başlarına su alırlar. Gören kom şular takılmadan geçemezler:

«Bu gece yine haltlar karıştırmışsın» derler.

VUKUAT

Bazı köylüler dere, çeşme sularını biriktirerek «Gusul havuzları» yapmışlardır. Geceleri Şeytana uyanlar hemen bu havuzlara girerler. Yaz, kış soğuk sıcak demez ödevi yerine getirirler. Havuzda suçlular bir birine takılırlar.

Bazı müzipler geceden gider havuzun başını beklerler. Havuza girenlerin kimler olduğunu, sayılarını bir bir saptarlar. Sonra da köy odalarında, duvar köşelerinde:

— Bu gece köyümüzde ... vukuat olmuştur, der gülüşürler.

ŞEYTAN AZDIRMASI

Çoğu kez yorgundurlar, erken işe gideceklerdir. Başlarından aşkın işleri vardır. Urbalarını soyunmaya zaman bulamadıkları çok olur. Cinsel birleşmeler güçlerini azaltır. Zatı aldıkları gıda ne ki? Kuru soğan ekmek! Ayrıca gece uykusuz kalma, yıkanma külfeti de çekilmez kolayından. Evde yaşlıların, özellikle ananın minneti, töhmeti de duyulur bir yandan:

— Ölüler mezardan çıkmış çalışırken bizim oğlan kendi keyfinde!

— Rahmetli babam, iki ay üstünden urbasını çıkarmazdı bu mevsimde!

— Rençper dediğin adamın *uçkurunda tahıl çimlenmedikten* sonra ben o rençbere rençper demem...

Onlar ne denli perhiz ederlerse etsinler, arada bir şeytan rüyalarına girer, yoldan çıkarır. Cünup gezecek değiller ya, yine yıkanma külfeti! Çokları bu işten memnun olurlar:

— Arkadaş eğer şeytan olmasa gövdemizi yıkamanın hiç mümkünü yoktur, derler.

ATIN ÖLÜMÜ ARPADAN OLSUN

Bütün bu perhizlerin acısını uzunca çörekleşen bitmez, tükenmez kış gecelerinde çıkarırlar. Yedi ay sırtüstü baharı bek leme çilesi vardır Doğuda. Bir yana adım atamazlar köyden. «Kuş uçmaz, kervan geçmez» olur. Dondurucu soğuklar karşısında giyimden, kuşamdan da yoksundurlar. Fırtınalarda günlerce köy odasına bile çıkamazlar. Eğlenceleri, eğlenecek yerleri yoktur. Tek zevkleri cinsel istekler yaratarak avunmak olur. Kadınlar gebelik yükünü bu ay larda tutarlar. Çocuklar arka arkaya yağar.

Çok çocuktan dert yanan bir köylüye, bir memur fiziksel vol la korunmayı öğütlüyordu. Köy lü pek anlıyamadı:

— Şunun açıkcasını gonuşsana beğ, dedi!

Beğ açıkcasını konuştu. Köy lünün dudakları geri gitti:

— Ohho! Ben o işe gelemem. Varsın atın ölümü arpadan olsun, dedi.

(Devamı Var)

«Sosyalizm ve İslâmiyet» Tartışmaları

ASYA-TİPİ ÜRETİM NEDİR?

Selâhattin Hilâv

2

Asya - tipi üretimde, **özel toprak mülkiyetinin** bulunmayışı, kölelerin üretimde kullanılmalarının, zamanla ağır basan bir üretim ilişkisi hâline gelmesini önlemiştir. Asya - tipi üretimden köleci düzene geçilemeyişin bir başka nedeni de, köy topluluklarının fazla - çalışma yapmak konusunda genel bir yükümlülük (mükellefiyet) altında bulunmalarıdır. Üretici köleliğin tam ve gerçek bir gelişme gösterebilmesi için, köy topluluklarında özel toprak mülkiyetinin mevcut olması gereklidir. Ve bu, Avrupa'da, Marx'ın, «Antik Üretim Biçimi» dediği şey içinde gerçekleşmiştir.

Antik Üretim Biçimi'nin «en nadir ve en eksiksiz» biçimine Roma tarihinde rastlandığını söylüyor Marx. Bu üretim biçiminde, bireyin (ferdin) toprağa sahip çıkabilmesi, topluluğun üyesi olması gerçeğine dayanmaktadır ama bu ekonomik düzende, toprağın bir kısmı topluluğa aittir. Öteki kısmı ise, özel mülkiyet olarak parçalar hâlinde Romalı vatandaşlar arasında bölüştürülmüştür. Bu düzenin süregitmesi için, küçük mülkiyet sahipleri arasında eşitliğin süregitmesi şarttır. Ama, ticarî üretimin artması, fetihler, v.b., eşitliği ortadan kaldırmış ve özel toprak mülkiyeti mevcut olduğu için Antik üretimden gerçek **köleci üretime** geçilmiştir.

Köleci üretim biçimi, yerini aldığı Antik üretim biçiminin gelişmesi ve ortadan kalkması sonunda doğmuştur. Köleci üretim biçimi de gelişmiş ve çözülerek derebeyliğin temellerinden biri olan Cermen - tipi mülkiyet biçimlerini doğurmuştur. Cermen - tipi mülkiyette, toprağın özel ve ortaklaşa mülkiyeti bir arada bulunmaktadır. Ama bu üretim biçimini köleci üretim biçiminden ayıran şey, «bireysel (ferdî) mülk sahiplerinin gerçek bir ortaklaşa mülkiyeti» olmasıdır. Ağırlık noktası, bireysel mülkiyettedir. Kişi, topluluğun üyesi olduğu için toprağa sahip değildir; toprağa sahip olduğu için topluluğun üyesidir ve ortak mülkiyetten yararlanır.

Cermen - tipi üretim biçimi zamanla derebeylik (féodalité) düzenine yol açmıştır. Toprak kölesi hâline gelen özgür insanlarla, Roma İmparatorluğunun son yüzyıllarında kısmen serbest bırakılan köleler soylu büyük toprak sahipleri tarafından sömürülen bir küçük üreticiler sınıfı teşkil etmişlerdi. Bu küçük üreticiler sınıfı, soylu toprak sahiplerine doğrudan doğruya bağlı bulunuyorlardı. Böylece derebeyliğin temel ilişkisi doğmuş oluyordu.

Derebeylik üretim biçiminin iki temel özelliği şudur: a) Derebeylik silsile-i meratibine (hiérarchie) bağlı bulunduğu ve bir metbûun (suzerain) tâbii (vassal) hâlinde olduğu zaman, senyörün, toprak üzerindeki mülkiyeti fiilî bir mülkiyettir ama mutlak değildir. b) Senyörlerine kişisel olarak bağımlı durumda bulunan köylüler, köy toplulukları hâlinde yaşamaktadırlar. Bu topluluk, onların direnme ve senyörlerine karşı mücadele etme gücünü kat kat artıran ekonomik ve toplumsal bir organizasyondur. Köylüler, angaryaları yerine getirmek ve aynî olarak ya da parayla rant ödemek durumundadırlar. Verilmesi gereken bu aidat, ekonomi dışı baskıları (kısıtlamaları) zorunlu kılar.

Derebeylik düzeni içindeki çelişmeler zamanla kapitalist üretim biçimini doğurmuştu.

Marx, **Formen**'de, toplumların gelişmelerini yukarda özetlemeye çalıştığımız biçimde açıklamış ve üreticinin nesnel üretim şartlarından ve özellikle topraktan ayrı düşmesi sürecini (vetiresini) dile getirmişti. Bu ayrı düşme, ya da yabancılaşma, kapitalist sistemde son noktasına ulaşıyor ve böylece bu sistemin kendisini aşacak olan kendi karşıtının (zıddının) yâni sosyalizmin ortaya çıkma şartlarını hazırlıyordu.

ASYA - TİPİ ÜRETİM BİÇİMİNİ ÖTEKİLERDEN AYIRAN ÖZELLİKLER

Marx'ın toprak mülkiyeti açısından ele aldığı toplumların genel gelişme şemasını açıkladıktan sonra, Asya - tipi üretim biçimini öteki üretim biçimlerinden ayıran temel farkları belirtmeğe çalışalım.

Marx, Asya - tipi üretim dediği zaman, köy topluluklarında ve bu toplulukları hem yöneten, hem de sömüren bir azınlıktan teşekkül etmiş bulunan belli bir toplum yapısını kastediyordu. Sömürücü azınlık, tek tek köy topluluklarının gerçek, ya da hayalî birliğini temsil eden bir yöneticiler topluluğudur. Azınlığın, daha sonra, sömürme aracı olarak kullandığı iktidar gücü, ortak menfaatin gerektirdiği fonksiyonların (dinî, politik, ekonomik) yerine getirilmesinden doğmaktadır. Genel menfaatin gerektirdiği bu fonksiyonlar, zamanla, sömürme gücü hâline gelir ama sömürücü azınlık, genel işleri yapmaktan da geri kalmaz. Köy toplulukları, «üstün topluluğu» yâni sömürücü azınlığı temsil eden Kıral'ın, ya da Despot'un emriyle, topraklarının kendi ellerinden alındığını görürler. Demek ki, Asya tipi üretim biçimi, insanın insan tarafından sömürüldüğü üretim biçimlerinden biridir. Ama, bu üretim biçiminin orijinal tarafı, özel toprak mülkiyeti ortaya çıkmamış olduğu hâlde, sömürücü bir sınıfın (yönetici azınlık) doğmuş olmasıdır. Bundan dolayı, özel toprak mülkiyetinin bulunmadığını dolayısiyle sınıfların ve bunun sonucu olarak sömürmenin bulunmadığını sanmak doğru değildir.

İlkel topluluk ile Asya - tipi üretim biçimi arasında ne gibi farklar ve benzerlikler vardır? Şimdi bu soruyu cevaplandırmaya çalışalım:

İlkel toplulukta ve Asya - tipi üretim biçiminde toprağın ortaklaşa mülkiyetine rastlanıyor. Her iki üretim biçiminde de toprağın özel mülkiyeti mevcut değildir ve birey (fert) topluluğun üyesi olması bakımından toprağı kullanabilir. Marx ve Engels, Asya - tipi üretim biçimine, «toprağın özel mülkiyetinin» bulunmayışı düşüncesinden gelmişlerdi. Ama toprağın özel mülkiyetinin bulunmayışına rağmen, Asya - tipi üretim biçimini orijinal bir ekonomi yapısı olarak görmüşlerdi (1). Çünkü, Asya - tipi üretim biçiminde, toprağın ortaklaşa mülkiyetinin yanı sıra, insanın insanı sömürmesi ve hâkim bir sınıfın teşekkül etmiş olması söz konusudur. Bu bakımdan, Asya - tipi üretim, ilkel topluluktan farklıdır. Asya - tipi üretim biçimi, yerleşik tarım, hayvancılık ve mâdenlerin kullanılması gibi yeni üretim formlarına bağlı olan ve ilkel toplulukların gelişmesi sonunda ortaya çıkan bir üretim biçimidir.

Asya - tipi üretim, köleci üretim biçiminden de farklıdır. Çünkü bu üretim biçiminde, birey, topluluk üyesi olması bakımından ve topluluk hayatının özgürlük şekillerinin sağladığı biçimde özgürdür. Ama bu özgürlük, bireyi, vergiden, angaryadan, mülksüzleştirilmekten ve Devlete ya da Devlet temsilcilerine boyun eğmekten kurtaramaz.

Derebeylik ile Asya - tipi üretim biçimi arasındaki farklara gelince; bu farkın, köylülerin sömürülmesinde ve bağımlılığı konularında ortaya çıktığını görüyoruz. Asya - tipi üretim biçiminde, devlet toprağın sahibidir. Yâni devlet, bütün toplulukların temsilcisi olması bakımından toprağın sahibidir ve **köylülerin sömürülmesi ortaklaşadır** (kolektifdir). Köy topluluklarında yaşayan bir birey, devletin memuruna dolaylı olarak bağlıdır. Yâni, arada, doğrudan doğruya bir tâbi olma bağlantısı yoktur. Oysa, derebeyliğin en temel özelliğinin, köylüyle senyör arasındaki bu doğrudan doğruya tâbi olma bağlantısı olduğunu belirtmiştik. Asya - tipi üretimde, köylü, memurun temsil ettiği devlete, kendi topluluğunun aracılığı ile yâni dolaylı olarak tâbidir. Derebeylikte ise, köylüler, hem bu köylülerin toprağına, hem de kendi özel arazisine sahip olan senyöre doğrudan doğruya bağlıdırlar. Derebeylikte, köylülerin içinde yaşadıkları topluluk organizasyonu, kan birliğine dayanmaktan çok, toprağı kişisel olarak işlemelerinin getirdiği bir sonuç olarak görünmektedir. Köylülerin, küçük üretici olmalarını tamamlayan bir şart gibi ortaya çıkan bu topluluk organizasyonu, varlığını, cevap verdiği ekonomik zorunluklardan, gücünü de, sağladığı avantajlardan almaktadır.

Demek ki, Marx'ın gözünde, Asya - tipi üretim biçimi, kendine has ve orijinal bir ekonomik yapıdır. Bu yapının temeli, ortaklaşa toprak mülkiyetine dayanan sınıflı bir toplum olarak tanımlanabilir. Bu bakımdan, toprağa fiilî olarak ve tek başına sahip olan senyörlerle, küçük üretimci köylülerin ve zanaatkârların teşkil etmiş oldukları bir ekonomik yapı olan derebeylikten, tamamen farklıdır. Asya - tipi üretim biçimini teşkil eden unsurlar (despotizm, kırallık, merkezilik, angarya, rant), tek başlarına ele alındıkları zaman, başka üretim biçimlerinde de bulunabilirler. Ama bu, Asya - tipi üretim biçimini, öteki üretim biçimleriyle bir tutmamızı ya da onlardan birinin içine sokmamızı gerektirmez. Çünkü, belli birtakım unsurların başka ekonomik yapılarda bulunuşları, bütün üretim biçimleri için geçerli olan bir durumdur.

Marx ve Engels, Asya - tipi üretim biçimini, toplumların gelişme dinamığı içinde, ilkel topluluklardan sınıflı ve devletli toplumlara geçişin yollarından biri olarak görmüşler ve belli ülkelerde bâzı bayındırlık işlerinin yapılmasının (sulama ve kanal açma gibi) böyle bir üretim biçimini ve «doğu despotluğunu» ortaya çıkardığını düşünmüşlerdi. Bu gelişme, özel toprak mülkiyetinin ve ticaret üretiminin bulunmamasından ötürü, Asya - tipi üretim biçimine giren toplumlarda, öteki üretim biçimlerine giren toplumlara nisbetle bir «değişmezliğin» ve «durgunluğun» görülmesine yol açmıştı. Marx ve Engels, kavramın, eski Mısır'a, İran'a, Hindistan'a, Java'ya, Bali'ye, Asya'nın yüksek yaylalarındaki topluluklara ve Rusyanın bir bölümüne uygulanabileceğini düşünüyorlardı. Yeni yapılan çalışmalar, Asya - tipi üretim biçimine, Afrika'da ve Amerika'da rastlandığını göstermektedir (2).

ASYA - TİPİ ÜRETİM VE DOĞU

Marx, 8 Haziran 1853'te Engels'e yazdığı mektupta, «Bernier, haklı olarak, Doğu'da görülen temel olayları (Türkiye'den, İran'dan ve Hindistan'dan söz ediyor) özel olarak mülkiyetinin var olmayışında buluyor... Doğu cennetinin gerçek anahtarı işte buradadır» diyordu (3). Bununla birlikte, kavramın incelenmesi ve daha sonraki bilimsel kullanılmaları sonunda uygulanmış olduğu alanların çeşitliliği, Asya - tipi üretim biçiminin sadece Doğu'ya has bir ekonomik yapı olarak düşünülemeyeceğini göstermektedir. Bundan ötürü, «Asiatique» sıfatını coğrafî anlamının dışında ve daha geniş kapsamlı bir terim olarak kullanabilmek için «Asya - tipi» sözünü uygun bulduk. Asya - tipi üretim biçimi, derebeyliğin klâsik yapısına girmeyen ama kapitalizm öncesi ekonomik gelişme aşamalarında bulunduğu hâlde, sınıflı bir toplum yapısı gösteren belli birtakım ekonomik sistemlere uygulanabilir. Ama, kavramın uygulanmasında unutulmaması gereken şey şudur: Asya - tipi üretim, öteki üretim biçimleri gibi, tarihî ve ekonomik olayları açıklamamızı sağlayacak bilimsel bir çalışma varsayımıdır. Bundan ötürü, somut bilimsel çalışmalar sonunda, açıklayıcı ve gerçekleri bulducu bir varsayım olduğunun ispat edilmesi gereklidir.

Marx ve Engels'in «tipik» gelişme şeması dedikleri klâsik ardarda gelişin (ilkel topluluk - kölecilik - derebeylik - kapitalizm) evrensel ve zorunlu olmadığı ne kadar açıksa, bu şemada yer alan kategorilerle açıklanamayan toplulukların, bunların dışındaki ekonomik yapılara (Antik üretim, Cermen - tipi üretim, Asya - tipi üretim) bilimsel verilerden hareket edilmeden soyut bir şekilde yerleştirilmelerinin doğru olmayacağı da o kadar açıktır. Bu bakımdan, çok ilgi çekici bir çalışma alanı teşkil eden Osmanlı İmparatorluğu, Asya - tipi üretim kavramı açısından ele alınırken, bu kavramın bilimsel bir çalışma varsayımı olmaktan başka bir nitelik taşımadığı unutulmamalıdır.

---

1. Asya - Tipi Üretim Biçimi Üzerine Açıklamalar. S. H. (Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm. F. N. Gerçek Yayınları).
2. J. Suret Canale, «L'Afrique Noire» ve A. Metraux, «Les Incas» bu çalışmaların örneklerindendir.
3. No: 1.

GELECEK SAYIDA: YABANCILAŞMA KAVRAMI

«ATOM BOMBASI ÇOCUKLARI»

Ferit Edgü

İstanbul'da Oppenheimer üstüne yarı-belgesel bir oyun oynanırken, Ankara'da, Sol Yayınevi, **Atom Bombası Çocukları** adıyla bir kitap yayınladı. Bu rastlantı, ülkemiz okur-yazarlarına, Atom bombası olayı üstünde iki yönlü *düşünmek olanağını veriyor.*

Einstein, ilkin bu yüzyılın başlarındaki kuramsal araştırmalarıyla, Amerika'ya göç ettikten sonra da, II. Dünya Savaşının umutsuz, karanlık yılları sırasında, bu ülkedeki meslekdaşlarından bazıları *adına Başkan Roosevelt'e yazdığı* mektupla, Atom Bombasının yapımına doğrudan doğruya katılmış bir bilgindi. Sözü geçen mektupta Başkana, savaşı bir anda sona erdirecek yeni, eşi görülmemiş bir silâhın «muştusunu» veriyordu «Bay Başkan, elimde yazılı belgeleri bulunan bir takım yeni çalışmalar, uranyum elemanının yakın bir gelecekte yeni ve önemli bir enerji kaynağı olacağı düşüncesini vermektedir bana... Bundan yararlanarak sonsuz bir güce sahip, yeni tip bombaların yapılması mümkün gibi görünmektedir.» Einstein'ın bu mektubu 2 Ağustos 1939 tarihini taşımaktadır. İlk A *Bombasının yapıldığı sırada ise* Roosevelt'e yazdığı, ama Başkanın açmaya vakit bulamadığı mektubunda ise, bu korkunç silâhın insanlara karşı *kullanılmamasını* salık veriyordu. 6 ağustos 1945 de, yani Hiroşima'da A Bombasının patlatılmasından hemen sonra, «Umarım ki, dinamiti çocukların eline vermedik» diye bağırıyordu.)

Bilindiği gibi, kuramı olarak elli *yıldır bilinen, özdek ile erk* (madde ile enerji) arasındaki ilişkinin uygulanma olanağıydı bu muştu. Einstein, Hiroşima ve Nagasaki kıyımlarını izleyen yıllarda, gerçek bir barışsever olarak davranmıştır; ama gene de bu ta*rihsel mektubun ağır yükünü son* günlerine değin taşımaktan kurtulamamıştır. O, bütün fizik bilginleri için bir giz olmayan kuramların, uygulama alanında, Almanya'nın daha çabuk davranacağını ve böylesi bir amansız silâhın Hitler'in elinde, insanlığa neye malolacağını düşünüyor, bunun sonucu olarak da önceliği demokrasi ilkelerine bağlı görünen bir ülkenin, Amerika'nın elde etmesini istiyordu. Sorunu bu açıdan açıklamaya, her fırsat düştüğünde dikkat etmiştir Einstein. Ama bu, A Bombasının düğmesine basan ilk adam olmanın bulunduğunda yarattığı ağırlığı yenme*ye yetti mi? Öyle görülüyor ki,* hayır.

Einstein'ın çevresindeki bilginlerin iyi niyetleri, bu korkunç silâhın kullanılmayarak, yalnızca bir tehdit aracı olmasını sağlayamamıştı. Tam tersine A bombası yapılmasından çok kısa bir süre *sonra kullanıldı ve o günden bu* yana, yirmi yıldır da, bütün insanlığı ağır tehdidi altında tutan bir araç olmakta devam ediyor.

A.B.D.'nin ardından Sovyetler Birliğinin de kendi A bombasını yapmayı başarması, bir süre için bir *denge* sağladı. Ama sonradan bütün büyük ülkeler bir Atom yarışına katıldılar. Barış toplantılarının, silâhsızlanma kararlarının, Cenevre, Moskova anlaşmalarının gölgesi altında, atmosferde, yer altında, deniz altında yeni denemelere girişildi. Her ülkenin de bu korkunç silâha sahip olmak istemi, büyük ülkeleri bir isteri kasırgası içine attı. Ameri*ka ve Sovyet Rusya'nın ardından* Fransa, çok yakınlarda da Çin, kendi Atom bombalarını yaratmayı başardılar. Evet, artık bir Atom Çağı'nın içindeyiz. Yüz milyonlarca insanın açlık tehdidi altında bulunduğu, her gün açlıktan ve ilâçsızlıktan yüzbinlerce kişinin öldüğü bir dünyada yeni öldürüm araçları, A bombasını da geride bırakan bir güçde, birbiri ardı sıra, savaş sözlüğümüzü zenginleştirmekteler. Bu Atom Çağı ile birlikte bir de Atom korkusu başlamıştır. Bu ortak korku, eski masallardaki büyük canavarlar gibi yalnız bir kenti, bir ülke halkını değil, tüm yeryüzünü tehdit *etmektedir.*

Atom Çağı'nın başlaması, fizik biliminin evrimi gereği, hiç şüphesiz kaçınılmaz sonucuydu. Yeryüzünün dört bir yanındaki bilginlerin çalışmaları, bu alanda, aynı sonuca yönelmiş bulunuyordu. Bunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. Yalnız özdeğin gizlediği, bu, hemen hemen sonsuz güçden, barış için, insanların mutluluğu için *yararlanmak olanağı varken, ne* yazık ki, bu gücün ilk uygulanma alanı, savaşta yüzbinlerce insanın kurban edilmeleri olmuştur. Bununla da kalmamış, gelecek kuşaklar üstünde, dolaylı bir zararlı etki de gerçekleştirmiştir: Bilindiği gibi radyasyonların canlı organizmada en etken oldukları yer üreme organlarıdır.

Bütün bu olguların karşısında, bu silâhın yapılmasına doğrudan doğruya katılan bir bilginin iç acısını anlamıyor değilim. Ama bugün, bize bu iç-acısından söz edilmiyor: yalnızca bilim adamının çaresizliğinden dem vuruluyor: «Eğer bugün bilim adamı sesini duyuramıyorsa: bu sesi olmadığındandır» deniliyor (Oppenheimer). Dün silâhları yapanların *bugünkü barışçıl tutumları, bizi* bugün olduğumuz yerden bir adım geriye, Atom Öncesi Çağına götüremiyecektir. Onun artık yapabileceği tek şey, özdeğin bu sonsuz olanaklarından yararlanarak yaratılacak yeni uygarlığın, insanların mutluluğu için bir ortam yaratması konusundadır. Ama bilgin, sesinin yankısız olduğunu, gücsüz bulunduğunu da bize *kendisi söylemektedir. (Pek de gerçekten uzak değil bu!)* Öyle görülüyor ki, bu yankısız, yeryüzünün basit yurttaşlarından gelen ses çok daha insancıl ama aynı de*recede de yırtıcıdır. İşte, elimiz*deki kitap bunun en şaşmaz kanıtı olarak beliriyor.

Hiroşima Universitesi eski rektörü Dr. Arata Osada, 1951 yılında, Hiroşima olayının üstünden den altı yıl geçtikten sonra, o günleri yaşayan çocuklardan, anılarını anlatmalarını istemiş. Eline geçen yazılardan seçtiklerini de bir kitapta toplamış. Bugün ül*kemizde yayınlanan kitap,* **Atom Bombası Çocukları**, işte bu kitaptan seçilmiş 25 yazının çevirisidir. Kitaba yazdığı önsözün başında, büyük barışsever Bertrand Russell, «Hem çok kıymetli hem de dayanılmayacak kadar acı bir kitap bu» diyor. 1945'in ağustosunda dört, beş, on, onbeş yaşında olan çocukların belleklerine çakılı kalmış korkunç görünümlerin ortaya konuluşu karşısında, kim daha savaşı körüklemek, silâh yarışına devam etmek gücünü kendinde bulabilir? Gerçekte bunda *direnenleri* anlamak *kolay* değildir. Eğer gerçekten bu soruya verilebilecek mümkün, mantık kurallarını aşmayan bir cevap varsa, insan yaradılışından mutlak bir umutsuzluğa düşmemiz gerekir.

Eğer bu korkunç işteki «sorumluluğundan ötürü şu kadar [illegible] üzüntü duymadığını» söyliyen bir Truman değilseniz, açın okuyun *bu kitabı. Bu, Doğu'dan çok ya*kın Doğu'dan gelen, ve anılarıyla, ileri ama barbar tüm bir uygarlığı mahkûm eden çocuk seslerini dinleyin. Bir yağmur sonrasındaki kuş cıvıltıları değil orada karşılaşacaklarınız: hepimizin, bütün insanlığın buluncuna indirilmiş birer ağır darbe: Atom Bombası Çocukları.

***Atom Bombası Çocukları*, Sol Yayınları, Ankara 1966, 90 s. 4 lira.**

PAUL ELUARD

YALNIZLIGA KARŞI

Bir yığın kara kuş gibi dansediyorlardı, gecenin içinde
Yürekleri öylesine arı ki seçilmiyordu
Hangileri erkek kız hangileri

Hepsinin omuzunda tüfekleri

Elele vermiş oynuyor eski yeni
Bir türkü bir hürriyet türküsü çığırıyorlardı
Geceyi ışıtıp aydınlatıyordu türküleri

Düşman uyumuştu

Yankılanıyordu hayat sevgileri durmadan
Ve sonsuz bir kumsal gibiydi gençlikleri
Denizin bütün yönlerden bütün öpücükleri
taşıyıp getirdiği bir kimsal gibi

Pek azı içlerinden denizi biliyordu

Ama güzel yaşamak sınırsız bir gezidir
Yaşıyorlardı kendi aralarında güzel
ve kardeşleri için her yerdeki
Kardeşleriyle doluydu yüksek sesli düşleri

Ovaya ve kumsala doğru inerken dağ
Düşlerine ve çılgınca atılışına benziyordu onların
El ellere doğru gidiyor gidiyordu
kaynak denize gider gibi.

Haziran 1949

Türkçesi: Atillâ Tokatlı

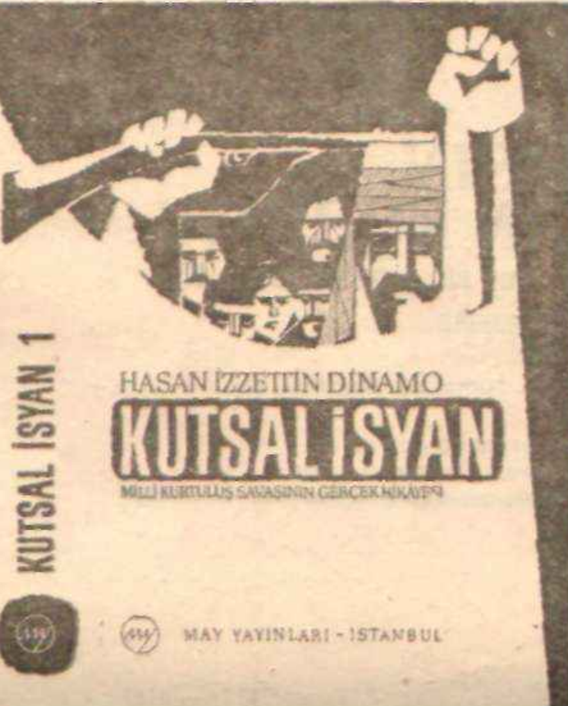
SİNEMA İLE ŞİİR

Luis Bunuel

Octavio PAZ dedi ki: «Zincire vurulmuş bir insanın gözlerini kapaması yeter, dünyayı havaya uçurmak için»; bu sözü biraz yorumlayıp uzatarak ben de şunu ekliyorum: Perdenin beyaz gözkapağının kendine özgü ışığını yansıtmak yetecektir, evreni hallaç pamuğuna çevirmek için. Ama şimdilik rahat uyuyabiliriz, çünkü sinema ışığı özenle ölçülü biçili ve zincirlidir. Geleneksel sanatlardan hiçbiri, sunduğu olanaklarla gerçekleştirimleri arasında bunca büyük oransızlık göstermez. Çünkü sinema somut varlıklar ve nesneler sunarak doğrudan doğruya işler seyirciye. *Sinema seyirciyi sessizlik ve karanlık sayesinde «ruhsal barınağı»* diyebileceğimiz durumdan çekip çıkarır, uzaklaştırır, bir başına kor; onu başka insansı anlatımların hepsinden daha iyi kendinden geçirebilir. Ama sinema, seyirciyi insansı anlatımların hepsinden daha iyi hayvanlaştırır da. Bugünkü sinema üretiminin büyük çoğunluğunun yaptığı da, yazık ki, başka bir iş değil: Perdeler, sinemanın içine yuvarlandığı «manevi ve zihni» boşluğu *seriyor gözler önüne. Gerçekten de sinema, romana ve tiyatroya* övkünmekle yetiniyor, ancak bu ayrımla: sinemanın araçları ruhbilimi anlatmak için daha az zengindir; sinema, daha önce XIX. yüzyılın anlatmaktan yorulduğu ve çağdaş romanlarda sürüp giden aynı hikâyeleri bıktırıncaya değin tekrarlıyor.

Orta karar kültürlü bir kimse, en büyük filmlerde anlatılan konulardan birini kapsıyan kitabı atardı elinden. Bununla birlikte, karanlık bir salonda rahatça kurulmuş, üzerinde handiyse göz-bağlayıcı bir güç etkiliyen ışık ve devinme ile şaşkına dönmüş, ilgi çeken insan yüzleri ve her an değişen yerlerle çekime kapılmış olan, neredeyse kültürlü sayılabilecek bu ayni kimse aşşağının bayağısı döküntü filmleri seyreder durur.

Türkçesi: Teoman AKTÜREL

ANAYASANIN GELECEĞİ

Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı

Prof. Kubalı, 30 Nisan 1965 günü Fransız Mukayeseli Hukuk Merkezinde «İkinci Türk Cumhuriyeti Anayasasının Temel Özellikleri» konusunda bir konferans vermiştir. Milletlerarası Mukayeseli Hukuk Dergisinde yayınlanan bu konferansın, sonuç kısmından yaptığımız bir çevirinin önemli pasajlarını okuyucularımıza iletiyoruz:

İkinci Cumhuriyet Anayasası ne ölçüde başarı sağlamıştır ve Anayasanın geleceği ne olabilir?

Bu sorunun ilk kısmını cevaplandırmak güçtür. Zira aradan yeter zaman geçmiş değildir ve daha bir müddet süreceğe benzeyen intikal döneminde, demokratik amaçlarla olmakla beraber, Anayasa dışı ve hatta açıkça Anayasaya karşı faktörler, açık veya kapalı bir biçimde, Anayasanın işleyişini büyük ölçüde etkilemiştir. 1961 yılından beri dört koalisyon hükümetinin -özellikle ilk üçünün- kurulması ve sürdürülmesi mümkün olmuştur. (Bu arada belirtmek isteriz ki Üçüncü Koalisyon, gerçek anlamıyla bir koalisyon olmayıp, bağımsızlarla takviye edilmiş, Ordu tarafından desteklenen bir CHP hükümetiydi). Böylece parlamento çalışmalarının verimliliği, hiç değilse huzuru sağlanmıştır. Bu bakımdan sonucu tâyin eden unsurlar, üniversite gençliği, devrimci basın ve özellikle Ordu tarafından temsil edilen zinde kuvvetlerin baskısı ve hatta doğrudan doğruya müdahalesi olmuştur. Karşı - devrim kıpırdamışlarına büyük bir hassasiyet gösteren Ordu, çok güçlü ve gerçek bir baskı grubu rolü oynamıştır.

Öte yandan, Hükümet Başkanı İsmet İnönü, kuvvetli kişiliği ve efsaneleşmiş siyasî taktik ustalığı sayesinde, dört yıl boyunca, az veya çok başarıyla, askerî ve siyasî iktidar arasında irtibatı sağlamıştır. İnönü, çelişmeler, tahrikler, bölünmeler, yıpranmalar ve ıstıraplar pahasına, nisbî bir istikrarı iyi kötü gerçekleştirmiştir. Bu sebeple, Anayasanın şimdiye kadar başarıyla ve tam olarak uygulandığını söylemek kolay değildir. Karşı - devrim hevesleri ve sosyo - ekonomik huzursuzluk var olduğu müddetçe durum değişmiyecek ve bu unsurlar, Anayasanın, hatta demokrasinin normal işleyişini engelleyeceklerdir.

Anayasanın geleceği ile ilgili sorunun ikinci kısmına gelince, bunu cevaplandırmak daha az güç değildir. Zira cevap, İkinci Cumhuriyet Türkiyesinin daha derin ve devamlı meselelerine dokunmaktadır Belirtmek gerekir ki, Anayasa ve toplumun hareket halindeki gerçeği arasında her ülkede ve her çağda görülen ahenksizlik, Türkiyede özellikle çarpıcıdır. Bunun içindir ki, yarım yüzyılı aşan bir süredir, bütün rejim buhranları, geniş ölçüde, hukuk ve gerçekler arasındaki çatışmaların sonucudur.

İkinci Dünya Savaşından sonra, yeni çatışma ve buhran faktörleri, başka yerlerde olduğu gibi Türkiyede de görülmüştür. Türkiyenin bugünkü meselelerinin karmaşıklığı bu yüzdendir. İdeolojik, politik ve sosyo - ekonomik alanlarda ortaya çıkan bu meseleler, hem güçlük, hem de ümit kaynağıdır (...)

Politik alanda, ciddî mesele, yürütme organının için için işleyen istikrarsızlığı, daha doğrusu otorite noksanıdır. Otorite noksanı, köklü reform ihtiyacı ve baskısı ile birleşince, zaman zaman güçlü, hatta otoriter bir rejim özlemini yaratabilmektedir. Bazı çevrelere göre, ancak böyle bir rejim, ekonomik kalkınmayı gerçekleştirebilir ve ihtilâlin eserini tamamlayabilir. İhtilâlin amaçlarına ulaşmadığı kanısı bu özlemi daha da şiddetlendirmektedir. Hatta İhtilâlin sadece amaçlarına ulaşmamakla kalmayıp ihanete uğradığı da -haksız sayılamıyacak nedenlerle- ileri sürülmektedir. Gerçekten -zamanın acı istihzası olarak-, İhtilâlin mahkûm ettiği her şey, yeniden canlanmış ve itibar kazanmıştır. Halbuki feragat ve cesaretle ihtilâli gerçekleştirenler, ihtilâlden yana bulunduklarını söyleyen ve onu resmen temsil edenlerden gelmesi dolayısiyle daha da üzücü olan garip bir tutumla, mahkûm edilmişler, tasfiyeye uğramışlar ve çeşitli hücumlara muhatap olmuşlardır.

Bize göre, sözünü ettiğimiz otorite noksanlığı, bir yandan ekonomik bozukluklar ile ideolojik çatışmaların, öte yandan da nisbî temsil ve onun yarattığı parti çokluğunun sonucudur. Türkiyede, çok sayıda partinin varlığı, gerçek bir strüktürel zorunluluğu ve ciddî bir doktriner farklılaşmayı yansıtmakta değildir. Hiç değilse bugünkü durumuyla, parti çokluğu, parlamento ve hükümet planında, daha çok politik ihtirasların hükmettiği sun'î bölünmelere ve her türlü samimiyet ve hayatiyetten yoksun koalisyonların teşekkülüne yol açmaktadır. Fakat belirtmek gerekir ki, İnönü'ye ve partisine karşı kurulan mevcut koalisyon, siyasî fırsatçılığın tam bir örneği olmakla beraber, ötekilerden daha çok politik samimiyete, hiç değilse daha çok ideolojik tutarlığa sahiptir. Zira koalisyondaki dört parti, muhafazakâr bir cephe teşkil etmektedir.

1908'den 1961 yılına kadar uygulanan çoğunluk sisteminin, tek parti diktatörlüğünü, ya da ihtilâlle son bulan dönemde yanlış ve aldatıcı millî irade kavramını en demagojik biçimde istismar eden parlamento çoğunluğunu kuvvetle hatırlattığını bilmekteyim. İkinci Cumhuriyet, bu tip suiistimalleri önlemek için, başka teminat müesseseleriyle birlikte, nisbî temsil sisteminin kabulünü zorunlu saymıştır. Fakat benim başından beri taraftar bulunduğum çoğunluk sistemine dönmek yerine, 17 Nisan 1964 kanunu ile, nisbî temsil Senatoya da teşmil edilmiş ve 13 Şubat 1965 kanunu ile, Sonbahar seçimlerini kazanacağa benzeyen Adalet Partisinin çok büyük bir çoğunluk sağlamasını önlemek için millî bakiye sistemiyle takviye olunmuştur.

Bu siyasî fırsatçılık, esasen mevcut olan otorite noksanlığı faktörlerini ağırlaştırmak hususunda tereddüt göstermemiştir. Halbuki Türkiye, her zamandan fazla, güçlü ve istikrarlı hükümetlere muhtaçtır. Fakat yine de, politikacıların kapris ve ihtiraslarından daha güçlü olan sosyolojik determinizm, seçmenleri, iki hâkim parti etrafında kutuplaşmaya itmektedir. Zira Türk halkının lidere tapma alışkanlığı -ki Prof. Maurice Duverger'nin deyimiyle «dolaylı-mediatisé» demokrasiden hoşlanmamaktadır-, muhafazacılık ve radikalizm arasındaki geleneksel ve dolayısıyle devamlı ideolojik bölünmesi, iktidardan yana veya ona karşı olma biçimindeki tabiî eğilimi ve nihayet mutedil tutumu, Türkiyede iki partili sistem lehine işlemektedir. Böylece halen Büyük Millet Meclisinde bulunan beş parti arasındaki iki büyük partiden biri olan Adalet Partisi, ekonomik liberalizmi ve muhafazacılığı temsil etmektedir. Öteki büyük parti CHP ise, ilerici radikalizmi ve belki de hayli kaypak sosyalizan bir eğilimle karma ekonomiyi savunma yolundadır. Fakat bu partinin, genç üyelerinin ve ülkenin özlemlerini daha iyi cevaplandırmak amacıyla daha sola kaymaya zorlanması, ya da mevcut gelişmenin gösterir gibi olduğu üzere, biri samimiyet ve kararlılıkla antimarksist bir sosyalizmden yana, ötekisi ise muhafazakâr olan iki hâkim parti arasında aracı bir rol oynamayı kabullenmesi mümkündür.

Nihayet sosyo - ekonomik alanda, özellikle İhtilâlden beri, halk kütlelerinin, inkâr götürmez biçimde kötü olan ekonomik ve sosyal gerçeklerin bilincine varmaya başlamasına ve baskı gruplarının kendilerini gittikçe daha güçlü şekilde hissettirmelerine yol açan, yapısı daha belirli yeni bir toplumun teşekkülünü müşahede etmekteyiz. Tam bir dönüşüm halinde olan bu yeni toplumda, biçimsel hak ve özgürlükleri ve tamamen politik denge oyunlarıyla klâsik demokrasi kurumlarının, halkın yeni özlemlerini ve yeni ihtiyaçlarını karşılayabileceğine artık inanılmamaktadır. Bu durum, seçkinleri kuvvetle etkilemektedir.

Böylece, Prof. Burdeau'nun deyimiyle, yönetilen demokrası, hayli eskimiş olmakla beraber, gelişmesini tamamlamadan önce, Türkiyede sosyal ya da yöneten demokrasi «yerleşmiş insanlar»ıyla birlikte teşekkül halindedir. Başka bir deyişle, Türkiyede de, George Vadel'in deyimiyle, yöneticiler arasındaki monolog, yerini yönetenler ve yöneticiler arasındaki diyologa bırakmak üzeredir.

Fakat bu çok ümitli ve yeni Anayasanın ruhuna uygun değişime rağmen, bilimsel dürüstlük, bizi, Türk demokrasisinin aşmak zorunda bulunduğu hayli ciddî güçlüklerin varlığını kabule zorlamaktadır. Kısmen demokrasiye özgü olan bu güçlükler, topluca, ideolojik çatışmalar ile az gelişmişliğin rahatsızlıklarından ileri gelmektedir. Çok hızlı bir nüfus artışı, az gelişmişlik durumuna psikolojik, kültürel, sosyal, teknik, ekonomik, malî ve politik alanlardaki bilinen ciddî çelişmeleriyle vehamet kazandırmaktadır.

İkinci Cumhuriyet Anayasasının akıbeti ve hatta belki de Türk Demokrasisinin geleceği, bu ciddî ve sayısız meselelerin çözülmesine bağlıdır.

Bununla beraber, gelecek için hiç bir şekilde kötümser değilim. Yakın gelecek, hiç değilse çok yakın gelecek için iyimserim. Aksi, kendimle çelişmeye düşmek olacaktır. Zira -sayısız kere bunun delillerini veren- Türk halkının hayatiyetine, intibak etme ve ilerleme kabiliyetine, özgürlük, adalet ve fazilet aşkına samimiyetle inanmaktayım ve demokrasi yolunda şimdiye kadar alınmış olan mesafeyi görmekteyim.

Bununla beraber, halkı yönetmek gibi büyük bir sorumluluk yüklenen politikacıların, onun saf itimadına bir kere daha ihanetten ve memleketin özlemini çektiği demokrasiyi dejenere etmekten kaçınmaları ve yönetme imtiyazına sahip bulundukları halka lâyık çıkmaları temennisinde bulunmaktan kendimi alamıyacağım. Başkan Wilson'un dediği gibi, «Her hükümet, insanların hükümetidir. İyi müesseseler, adalete göre halkları eğitmeye yardımcı olurlar, fakat iyi ve âdil hükümetleri sağlamaya yeterli değillerdir». Bu söz, nüfusunun büyük kısmı henüz okuma - yazma bilmeyen Türkiye gibi bir ülke için özellikle doğrudur.